

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ PROGRAMI**

**FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA'NIN ÇOCUK KİTAPLARININ
TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Sıdika ERKOÇ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi İrem BAYRAKTAR

SAMSUN
2022

TEZ KABUL VE ONAYI

Sıdıka ERKOÇ tarafından, Dr. Öğr. Üyesi İrem BAYRAKTAR danışmanlığında hazırlanan “FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA’NIN ÇOCUK KİTAPLARININ TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILMASI” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından . .2022 tarihinde yapılan sınav sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı Soyadı Üniversitesi Ana Bilim/Ana Sanat Dalı	İmza	Sonuç
Başkan		☐ Kabul ☐ Ret
Üye		☐ Kabul ☐ Ret
Üye		☐ Kabul ☐ Ret

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

ONAY
.../.../...
Prof. Dr. Ali BOLAT
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar'da gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

Etik Kurul Gerekli mi?

Evet (Gerekli ise ekler kısmına ekleyiniz)

Hayır

İmza
... /... / 2022
Sıdıka ERKOÇ

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı :FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA'NIN ÇOCUK KİTAPLARININ
TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILMASI

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 15/06/2022 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : % 12

Tek kaynak oranı : % 4 çıkmıştır.

İmza
... /... / 2022
Dr. Öğr. Üyesi İrem BAYRAKTAR

ÖZET

FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA'NIN ÇOCUK KİTAPLARININ TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILMASI

Sıdıka ERKOÇ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Türkçe Eğitimi Programı

Yüksek Lisans, Ağustos/2022

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi İrem BAYRAKTAR

Türkçe dersinin genel amacı dört temel dil becerisi olan dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma becerilerini geliştirmek, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaktır. Türkçe dersleri bu amaç doğrultusunda işlenir.

Bu çalışma ile Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuk kitaplarının Türkçe derslerinde kullanılması amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak Dağlarca'nın kaleme aldığı, Yapı Kredi Yayınları tarafından "Dağlarca Çocuklarda" serisi olarak yayımlanan 22 kitap Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer alan dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma kazanımları doğrultusunda doküman incelemesi yöntemiyle incelenmiştir.

Kitaplardaki toplam kelime sayısı, isim, fiil, sıfat, zamir, zarf, edat, bağlaç ve ünlemlerin sayıları belirlenmiştir. Kitapların Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer alan kazanımlar doğrultusunda kullanılıp kullanılmayacağı incelenmiş, metinlerden hareketle uygun kazanımlara yönelik olarak etkinlik örnekleri hazırlanmıştır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuk kitapları bir ders saati içinde okunabilecek uzunluktadır. Dersin akışına göre kitabın tamamının okunamayacağı durumlarda ise öğretmen tarafından dersin kazanımına uygun olarak seçilen şiir ya da şiirlerin okunması mümkündür. Kitapların kısa olmasına karşın söz varlığı ve söz sanatları açısından zengin olduğu tespit edilmiştir. Türkçenin doğru ve etkili kullanılmasına önem veren Dağlarca, bu eserlerinde de Türkçe kelimeler kullanmayı tercih etmiştir. Hayatla ilgili gerçeklerin, iyi-kötü, doğru-yanlış, güzel-çirkin zıtlığının ve bunların günlük hayattaki yerinin çocuk bakışıyla ve çocukların dünyasından hareketle anlatıldığı bu kitaplar, çocukların zevkle okuyup kolaylıkla anlamlandırabileceği eserlerdir. Araştırmanın sonunda kitapların, Türkçe derslerinin genel amaçlarına ve Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlara yönelik olarak kullanılabilmesi sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Fazıl Hüsnü Dağlarca, Türkçe dersi, çocuk edebiyatı, şiir, şiir-hikâye

ABSTRACT

THE USE OF FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA'S CHILDREN'S BOOKS IN TURKISH TEACHING

Sıdıka ERKOÇ

Ondokuz Mayıs University

Graduate School of Educational Sciences

Department of Turkish and Social Sciences Education

Turkish Education Program

Master of Arts Thesis, August/2022

Supervisor: Assist. Prof. Dr. İrem BAYRAKTAR

The general aim of the Turkish class is to develop listening/watching, speaking, reading, and writing, which are the four basic language skills, and to use Turkish correctly, beautifully, and effectively. Turkish lessons are taught in line with this purpose.

It is aimed to use Fazıl Hüsni Dağlarca's children's books in Turkish lessons with this study. For this purpose, 22 books written by Dağlarca and published by Yapı Kredi Publishing as the "Dağlarca Çocuklarda" series were examined with document analysis method in accordance with the objectives of listening/watching, speaking, reading, and writing in the Turkish Lesson Teaching Program (2019).

The total number of words, nouns, verbs, adjectives, pronouns, adverbs, prepositions, conjunctions, and exclamations in the books were determined. It was examined whether the books can be used in line with the objectives in the Turkish Lesson Curriculum (2019), and activity examples were prepared for appropriate acquisitions based on the texts.

Fazıl Hüsni Dağlarca's children's books are long enough to be read in one class hour. It is possible to read the poem or poems chosen by the teacher in accordance with the outcome of the lesson in cases where the whole book cannot be read according to the course of the lesson. Although the books are short, it has been determined that they are rich in terms of vocabulary and rhetoric. Dağlarca, who attaches importance to the correct and effective use of Turkish, preferred to use Turkish words in these works. These books, in which the facts of life, good-bad, right-wrong, contrast of beautiful and ugly, and their place in daily life are told from a child's point of view and from the world of children, are works that children can read with pleasure and easily make sense of. At the end of the research, it was concluded that the books can be used for the general purposes of Turkish lessons and the objectives in the Turkish Lesson Curriculum.

Key words: Fazıl Hüsni Dağlarca, Turkish lesson, children's literature, poem, poem- story

ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın "Dağlarca Çocuklarda" serisi olarak yayımlanan çocuk kitaplarının Türkçe derslerinde öğretim materyali olarak kullanılmasını inceleyen bu çalışma, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım, yalnızca tez çalışmam değil hayatımın her alanında danışmanım ve rehberim olan kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi İrem BAYRAKTAR'a teşekkürlerimi sunarım. Lisans ve yüksek lisans öğrenimim boyunca bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım Ondokuz Mayıs Üniversitesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında görev yapan kıymetli hocalarıma teşekkür ederim.

Benden umudunu hiç kesmeyen ve daima arkamda olan, eğitim hayatım boyunca bütün ödevlerimde ve çalışmalarımında en büyük yardımcım ve destekçim olan annem Şemsi ERKOÇ'a teşekkürlerimi sunarım.

Sıdıka ERKOÇ

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAYI.....	i
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	ix
TABLolar DİZİNİ.....	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	7
1.3. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	8
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	9
2.1. Çocuk Edebiyatı	9
2.2. Şiir ve Hikâyenin Çocuk Edebiyatındaki Yeri	16
2.3. Fazıl Hüsnü Dağlarca ve Çocuk Edebiyatı	21
2.4. Türkçe Derslerinde Şiir ve Hikâyenin Yeri.....	28
3. YÖNTEM.....	30
3.1. Araştırmanın Modeli.....	30
3.1.1. İncelenen Dokümanlar	30
3.2. Verilerin Analizi.....	31
4. BULGULAR	32
4.1. Dağlarca Çocuklarda Serisinde Yer Alan Kelime Türlerinin Niceliklerine İlişkin Bulgular	32
4.2. <i>Balina ile Mandalina</i> Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları.....	33
4.2.1. Dinleme/İzleme Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	33
4.2.2. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	34
4.2.3. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	34
4.2.4. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	37
4.3. <i>Yaramaz Sözcükler</i> Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları.....	38
4.3.1. Dinleme/İzleme Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	38
4.3.2. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	38
4.3.3. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	39
4.3.4. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	41
4.4. <i>Okulumuz 1'deki</i> Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları.....	41
4.4.1. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	41
4.4.2. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	46
4.4.3. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	53
4.5. <i>Okulumuz 2'deki-Kanatlarda</i> Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları	54
4.5.1. Dinleme/İzleme Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	54
4.5.2. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	55
4.5.3. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	55
4.6. <i>Okulumuz 3'teki</i> Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları.....	58
4.6.1. Dinleme/İzleme Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	58

4.6.2. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	59
4.6.3. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	60
4.6.4. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	65
4.7. <i>Cincik</i> Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları	65
4.7.1. Dinleme/İzleme Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	65
4.7.2. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	67
4.7.3. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	68
4.7.4. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	71
4.8.1. <i>Cin ile Cincik</i> Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları...	72
4.8.1. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	72
4.8.2. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	72
4.8.3. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	75
4.9. <i>Yazıları Seven Ayı</i> Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları	75
4.9.1. Dinleme/İzleme Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	75
4.9.2. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	76
4.9.3. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	77
4.9.4. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	79
4.10. <i>Dolar Biriktiren Çocuk</i> Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları.....	80
4.10.1. Dinleme/İzleme Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	80
4.10.2. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	80
4.10.3. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular.....	81
4.10.4. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	82
4.11. <i>Başparmak</i> Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları.....	83
4.11.1. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular.....	83
4.11.2. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	84
4.12. <i>Gösterme Parmağı</i> Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları.....	84
4.12.1. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular.....	84
4.12.2. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	85
4.13. <i>Orta Parmak</i> Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları..	85
4.13.1. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular.....	85
4.13.2. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	86
4.14. <i>Yüzük Parmağı</i> Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları..	87
4.14.1. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular.....	87
4.14.2. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	88
4.15. <i>Serçe Parmak</i> Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları ...	88
4.15.1. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular.....	88
4.16. <i>Güneşi Doğduran</i> Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları.....	89
4.16.1. Dinleme/İzleme Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	89
4.16.2. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	89
4.16.3. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular.....	89
4.17. <i>Göz Masalı</i> Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları	90
4.17.1. Dinleme/İzleme Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	90
4.17.2. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	92

4.17.3. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular.....	93
4.17.4. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	93
4.18. <i>Kuş Ayak–Boyalı Ses</i> Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları.....	94
4.18.1. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	94
4.18.2. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	94
4.19. <i>Kuş Ayak–Açıl Susam Açıl</i> Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları.....	96
4.19.1. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	96
4.19.2. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	96
4.20. <i>Arkaiüstü</i> Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları	97
4.20.1. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	97
4.20.2. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	99
4.21. <i>Bitkiler Okulu</i> Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları	99
4.21.1. Dinleme/İzleme Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	99
4.21.2. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	101
4.21.3. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular.....	101
4.21.4. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	103
4.22. <i>Oyun Okulu</i> Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları	103
4.22.1. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	103
4.22.2. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	103
4.22.3. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	104
4.23. <i>Su Yıkamak</i> Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları	104
4.23.1. Dinleme/İzleme Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	104
4.23.2. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular.....	105
4.23.3. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular	107
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	109
KAYNAKLAR.....	113
EKLER	118
ÖZ GEÇMİŞ	127

SİMGELER VE KISALTMALAR

EBA : Eğitim Bilişim Ağı

TDK : Türk Dil Kurumu

TABLolar DİZİNİ

Tablo 2. 1. Ders Kitaplarında Yer Alan Şiir ve Hikâye Türündeki Metinlerin Sayıları.....	28
Tablo 4. 1.Kitaplarda Yer Alan Kelime Türlerinin Nicelikleri.....	32

1. GİRİŞ

İnsan sosyal bir varlıktır ve yaşamı boyunca sürekli bir anlama ve anlatma çabası içindedir. Günlük hayattaki bu anlama ve anlatma çabasını kolaylaştırmak, bireyin daha etkili ve verimli bir iletişim kurmasına destek olmak için de ana dili eğitimi verilmektedir. Ana dili, bireyin içine doğduğu ailede ve toplumda konuşulan dildir. Ana dili kavramı ile ilgili pek çok tanım yapılmıştır.

Kavramın tanımıyla ilgili olarak ana kelimesinin sözlükteki ilk anlamı olan anneden yola çıkıldığında ana dili çocuğun içine doğduğu ve bir arada büyüdüğü aile ve bir parçası olduğu toplumdan edindiği dil olarak tanımlanır (Korkmaz, 1992: 8; Vardar, 2007: 17; Oruç, 2016: 314). Ana dili birey ve toplum arasında bağ kuran ve insanın bilinçaltına inen dildir (Çavuşoğlu, 2006: 1; Aksan, 2009:81).

Birey daha anne karnındayken ana diline maruz kalır ve bu dil ile yaşayıp bu dil aracılığıyla iletişim kurar. Ailede gelişigüzel bir şekilde başlayan ana dili eğitimi okul düzeyinde kasıtlı kültürlenme yoluyla devam eder (Temizyürek, 2003: 162). Bireyin ana dilini daha verimli ve etkili kullanabilmesi için ilkokuldan başlayarak okullarda ana dili dersleri verilmektedir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019: 7) dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma becerilerinin geliştirilmesi; Türkçenin kurallarına uygun olarak doğru ve etkili kullanılması; okunanlardan ve dinlenen/izlenenlerden hareketle dil zevkine ve bilincine ulaşılarak duygu, düşünce ve hayal dünyasının geliştirilmesi; eleştirel bir bakış açısı kazanılması; doğru bilgiye ulaşmanın yollarının öğrenilmesi; duygu, düşünce, fikir ve tezlerin yazılı veya sözlü olarak açık ve anlaşılır bir biçimde ifade edilmesi ana dili eğitiminin amaçları olarak yer almaktadır.

Okullarda bir programa dayalı olarak devam eden ana dili eğitimi derslerinin öğrencileri olan çocuklar değişime ve yeniliklere daima açıktır. Toplumda yaşanan değişimlerden de en çok çocuklar etkilenmektedir. Dil öğrenimi ve kullanımı konusunda çocukları yalnızca okudukları değil dinlediği, izlediği her şey etkilemektedir. Bu durumda yetişkinlere düşen görev çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını gözeterek çocukları daha kapsamlı ve nitelikli içeriklere yönlendirerek dil ve kültür açısından gelişmelerini desteklemektir.

Yaşanmakta olan bilişim çağında çocuklar internet ve sosyal medyayı aktif olarak kullanmakta ve bu alanda kendilerini göstermeye çalışmaktadır. Çocukların

pek çok dijital kaynağı yoğun olarak kullandığı, okumalarını dahi dijital ortama taşıdığı bu dönemde çocuk edebiyatı alanında hâlâ tartışmalar devam etmektedir. Kimi yazarlar çocuk edebiyatı alanını tamamen inkâr ederken kimi alana çocuk edebiyatı ismini vermenin küçümseyici bir tavır olduğunu kabul etmiştir. Kimi yazarlar ise çocuk edebiyatı yazınının sadeleştirmelerden, yalın anlatımlardan ibaret olduğunu düşünmüştür (Şirin, 2015b: 158-160). Çocukların ne istediğini bildiği ve yalnızca kendi alanına yöneldiği bu dönemde çocuk edebiyatı alanında çocuklara yetişkinlerin dünyasının sadeleştirilerek sunulmasının yerine çocuk dünyasına giriş yapılması ve çocuklara kendi dünyalarından kesitler sunulması gerekmektedir. Çocuk edebiyatında çocuğun araç olmaktan çıkıp amaç olarak görüldüğü ve bu bakışla kaleme alınan eserlerin arttırılmasına ihtiyaç vardır. Türk edebiyatında bu çizgiyi yakalayan önemli isimlerden biri yazma arzusunun nedenini içindeki çocuğun canlı olmasına bağlayan ve eserlerini bu çocuk aracılığıyla kaleme aldığını ifade eden Fazıl Hüsnü Dağlarca'dır (Sucu Polat, 2002: XXVIII).

Dağlarca'nın çocuklar için kaleme aldığı bütün eserlerinde karakter bir çocuktur. Şairin diğer yazar ve şairlerden farkı ise bu kahraman çocuğun anlatıda araç değil amaç olmasıdır. Dağlarca'nın çocuk kahramanı araç değil amaçtır. Dağlarca anlatılarını bu çocuk kahramanın bakışıyla çocuk okurlarına gösterir. Dağlarca anlattığı olaylara o çocuğun gözlerinden bakar ve okuyucusuna o çocuğun dünyasını sunar. Şirin (2015: 516), Dağlarca şiirindeki çocukluğun bir unutmama, uzaklaşma durumuna maruz kalmayacağını belirtmiştir. Şirin (2015: 516), Dağlarca'nın şiir evrenini her okunduğunda okuyucuyu içine çeken büyümlü bir masal dünyasına benzetmiştir. Bu özellikleri dolayısıyla Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuk kitapları çocukları kendine çekebilecek olan zamansız kitaplardır.

1.1. Problem Durumu

Türkçe derslerinde öğrencinin dilini doğru ve etkili kullanması, okuduklarını veya dinlediklerini/izlediklerini zihin süzgecinden geçirerek anlamlandırması ve kendi fikirlerini açık ve anlaşılır bir biçimde karşı tarafa iletebilmesi sağlanmaya çalışılır. Bu amaç doğrultusunda derslerde çeşitli materyallerden yararlanılmaktadır. Derste kullanılan en temel materyal ise metinlerdir. İnsanoğlunun hayata bakışında bir metinsellik vardır. Sorunlara çözüm üretmesi, hayatı anlamlandırması ve olaylara bakış açısı bu metinlerle alakalıdır. Zihindeki metinler çeşitlendikçe bakış açısı da genişleyecek, birey daha fazla çözüm önerileri oluşturabilecektir. Metin

zenginliğinin temeli de dil becerilerinin geliştirilmesine dayanmaktadır (Tok ve Tüzel, 2013: 89).

Metinlerin söz varlığını geliştirme üzerindeki etkisi de göz ardı edilemeyecek kadar büyüktür. Yıldız ve Okur (2010), yaptıkları çalışmada serbest okuma etkinliklerinin söz varlığının gelişimi üzerindeki etkisini incelemiş ve okuma eyleminin sözcük öğrenimine katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Çalışmada okuma eylemi esnasında okurun anlamını bilmediği kelimeleri fark etmeden bağlamdan hareketle bunları anlamlandırdığı ve okuma sıklığı arttıkça daha çok kelimeyi hazinesine aktardığı belirtilmiştir. Çalışmanın sonucunda ise özellikle öğrenciler için okuma eyleminin söz varlığını geliştirebilecek seçilmiş metinlerle yapılmasının daha uygun olacağı belirtilmiştir.

Derste kullanılabilir olacak belli başlı metinlerin ve bu metinlerle ilgili etkinliklerin yer aldığı ders kitapları öğretmenlerin başlıca yardımcısıdır. Ancak ders kitaplarının tek başına yeterli olmadığı durumlar da söz konusu olabilir. Kitapların hitap ettiği kitlenin aynı yaş seviyesinde olmasına karşın farklı zevk ve anlayış düzeylerinde bulunmaları olasıdır (Coşkun ve Taş, 2008: 62). Durukan (2008: 103-108), Türkçe ders kitaplarını incelediği çalışmasında kitaplarda benzer etkinliklerin yığıldığını, bazı etkinliklerin kazanımlarla bazılarının ise metinlerle bağlantılı olmadığını, bazı etkinliklerin öğrencilerin yaş ve sınıf seviyelerine uygun olmadığını belirtmiştir.

Ders kitabında yer alan metinlerin ve etkinliklerin yeterli olmadığı durumlarda öğretmenin ders kitabına yardımcı ya da alternatif olarak ders ortamına farklı metinler getirmesi gerekir. Dil öğretiminde yöntem ve tekniklerin yanında kullanılan metnin de önemi büyüktür. Derslerde kullanılacak metinler seçilirken bunların niteliklerine ve edebî değerlerine dikkat edilir. Metinler kelime öğrenme çalışmalarının yanı sıra edebî değerleri ve taşıdığı kültürel unsurlarla öğrencileri bilgilendirir ve hayata atılma konusunda yol gösterici olur (Güneş, 2013: 607). Öğrenciler metnin anlatıcısının gözünden hayata bakma fırsatı elde ederler. Zorunlu eğitimini tamamlamış bir bireyin herhangi bir metni okuyup anlamlandırabilme ve gerektiğinde kendini ifade edebilmek için bir metin oluşturabilme becerilerini kazanmış olması beklenir. Öğrenciler ne kadar çok metinle karşılaşırlarsa o kadar farklı bakış açısını da görmüş olurlar. Bu metinleri okurken zihinlerinde canlandırdıkları kendi metinlerini de anlatma isteği duyacaklar ve konuşma ya da yazma becerilerini aktif hâle getireceklerdir (Tok ve Tüzel, 2013: 90).

Yazılı, sözlü ve görsel materyaller aracılığıyla öğrencilerin dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma becerilerinin geliştirilmesinin yanı sıra farklı konu alanlarına yönelmeleri, metinlerde geçen kültürel unsurlar aracılığıyla kendi kültürleri ve yabancı kültürler hakkında bilgi sahibi olmaları, farklı disiplinlerle ilişki kurma becerilerini geliştirmeleri ve sorumluluk almaları sağlanır. Öğretmenlerin dil becerilerini geliştirmek için seçeceği araç metinlerin özelliklerine dikkat etmesi metnin hem konu hem de dilsel zenginlik açısından derse ve öğrencinin düzeyine uygun olması gerekir. Mevcut metinlerin yetersiz olduğu durumlarda farklı metinlerle dersin desteklenmesi veya farklı yöntem ve tekniklerin uygulanması mümkündür (Aytaş, 2006: 2). Geçmişten bugüne dil öğretim derslerinde farklı yaklaşım ve yöntemler tercih edilmiştir. Geleneksel yaklaşımda kural öğretimine dikkat edilirken davranışçı yaklaşımda dil bir davranış olarak kabul edilmiş ve ezber, taklit, tekrar gibi yöntemler tercih edilmiştir. Bu dönemlerde edebî değeri yüksek metinlerin derste kullanımı tercih edilirken iletişimsel yaklaşımda dil bir iletişim aracı olarak ele alınmış ve iletişim ortamlarını örnekleyen metinler kurgulanarak bu metinler ders materyali olarak kullanılmıştır. Son olarak ise yapılandırmacı yaklaşımla beraber dil çok yönlü olarak ele alınmış öğrencilerin sosyal, duygusal, kişisel gelişimlerinde etkili olduğu kabul edilmiştir. Bu yaklaşımla işlenen derslerde ise yine çocuklara yönelik, edebî değeri yüksek ve aynı zamanda günlük hayatta karşılaşılabilecekleri iletişim ortamlarını örnekleyen metinler tercih edilmiştir (Güneş, 2013: 609).

Öğrenme öğretme sürecinde dile dayalı kaynaklardan yararlanır. Öğrencilerin derslerinde başarılı olmasındaki temel ölçütlerden biri okuduğunu anlama becerisidir. Okuduğunu anlayamayan bir öğrencinin başarılı olması beklenemez. Bu nedenle özellikle Türkçe derslerinde metinle öğretim yöntemi kullanılır. Öğrencilerin okudukları metinlere yönelik sorulara cevaplar vererek okudukları metinleri içselleştirmeleri sağlanır (Bayraktar ve Durukan, 2020: 293). Derslerde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen ders kitapları kullanılmaktadır. Türkçe ders kitaplarında her sınıf düzeyi için farklı uzunlukta ve farklı türlerde okuma veya dinleme/izleme metinleri ve bu metinlerin sonunda metinlerle ilgili etkinlikler yer almaktadır. Türkçe dersi öğretmeni dersinin kazanımına göre bu kitaplardan yararlanırken bunlara ek olarak çeşitli metinler seçip sınıfta farklı etkinlikler düzenleyebilir. Ancak öğretmenin seçeceği metinler dersin içeriğine, Türkçe Dersi

Öğretim Programı'nda (2019) belirtilen kazanımlara ve öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olmalıdır. Bu metinlerin öğrencilere sunulması öğrencilerin farklı metinler ve etkinliklerle karşılaşmasını sağlar. Türkçenin anlatım olanaklarının öğrenciler tarafından sezilmesini sağlayacak nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinin Türkçe derslerinde kullanılması ana dili öğretiminde önemli kapılar açacaktır (Maltepe, 2009: 401).

Ders öğretmenin dersine getireceği metinlerin öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına ve dersin kazanımlarına uygun olması önemlidir. Dersin amacına göre metinlerin dört temel dil becerisini geliştirmeye yönelik olarak kullanılması gerekir. Okuma becerisiyle ilgili olarak derslerde öğrencilerin metinleri doğru ve akıcı okumaları, söz varlıklarını geliştirmeleri ve okuduklarını anlamaları amaçlanır. Metinlerle yapılacak olan söz varlığı çalışmalarıyla ilgili metinlerde yer alan bilinmeyen kelimeler öğrencilerin söz varlığını geliştirmesi için bir araç olacaktır. Öğrenci bilmediği sözcüğün anlamını metnin bağlamından hareketle tahmin ederek ve sözlükteki anlamını araştırarak öğrenecektir. Söz varlığını geliştirme çalışmaları yalnızca yeni kelimelerle karşılaşma yoluyla değil; pasif söz varlığı alanındaki kelimeleri aktif söz varlığı alanına taşımak yöntemiyle de gerçekleşir. Öğrencilerin aynı sözcüğü farklı cümlelerde farklı anlamlarıyla okuması ve bundan hareketle yapılacak olan kelime kullanım etkinlikleri söz varlığını geliştirme amacına yönelik etkili çalışmalardır (Göçer, 2015: 52). Öğrencilerin farklı metinler okuması okuduğu metinlerdeki farklı kelimeleri ve aynı kelimelerin farklı anlamlardaki kullanımlarını görmelerini sağlayacaktır. Bu bağlamda öğrencinin farklı metinler ve farklı metin türleriyle karşılaşması söz varlığının gelişimi için önemli ve etkilidir.

Dört temel dil becerisinden biri olan yazma becerisinin geliştirilebilmesinin de ön koşulu okuma becerisinin gelişmesidir. Öğrencinin metin yazma sürecinde yalnızca cümle kurma yetisine sahip olması yeterli olmayacaktır. Metin oluşturmak isteyen bir öğrencinin metin türleriyle ilgili bilgi sahibi olması gerekir. Metinleri tanımanın ve dili etkili kullanmayı öğrenmenin yolu da yazılmış metinleri okumaktan geçer (Demirkan ve Heppınar: 74). Derslerde kullanılacak farklı türdeki metinler öğrencilerin farklı metinleri tanımasını ve dilin kullanım alanlarını görmesini sağlar.

Bir tiyatro metninin ders ortamına taşınmasıyla öğrencinin dinleme/izleme, okuma, konuşma becerilerinin aktif olması sağlanabilir. Metnin seslendirilmesi ve

canlandırılması gibi etkinliklerin yapılması hem öğrencilerin metni daha iyi anlamasını hem derse aktif katılımı hem de becerilerin kullanılmasını sağlayacaktır. Becerilerin aktif olarak kullanılması ve öğrencilerin derse katılımı hayatîlik açısından önemlidir. Tiyatro metinleri öğrencilerin hayata ve kendilerine dışarıdan bakmalarını ve olayları anlamlandırmalarını sağlar (Dilidüzgün ve Kuyumcu, 2013: 349-350).

Öğrencilerin yaş seviyesine göre okuduklarını daha iyi anlamlandırması ya da karşılaştığı görsellerden doğru çıkarımlar yapması için de metinlere ve özellikle metinlerin görsellerle desteklenmiş olmasına ihtiyaç duyulur. Metinde yer alan görsellerle ilgili olarak görsellerin içerik ile ilgili olması çocuğun metni daha iyi anlamasını sağlarken süsleme amaçlı kullanılması metne ilgi çekerek olumlu etki yaratmaktadır. İlk okuma yazma aşamasında ve öncesinde ise görsel okuma ile metinlerde anlatılanların keşfedilmesi ve somutlaştırılması sağlanırken görsellerin çocuklarda estetik zevki geliştirmesi de görsellerin temel amacıdır (Şimşek, 2014: 82).

Çocukların dikkatini çekebilecek ve çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırabilecek metinlerin seçimi için de tasarım önemli bir etkidir. Çocuklar yeni bir kitap seçerken bu kitabın dış görünümü öncelikle dikkat edeceği özelliktir. Tasarım ile ilgili olarak kitap kapaklarının çocukların ilgisini çekebilecek nitelikte olması gerekir. Kitapların boyutlarının çocukların rahatça tutabileceği ve okuyabileceği şekilde olması, yazı puntosunun yaş seviyesine göre ayarlanması, göz yormayacak bir yazı tipi ve kâğıt seçimi yapılması, kullanışlı ciltleme tekniklerinin uygulanması gerekir (Şimşek, 2014: 101). Çocuk kitaplarına içerik açısından bakıldığında ise metinlerin çocukların ilgisini çekecek biçimde kurgulanması, verilmek istenen mesajın bir öğüt niteliği gütmeyen iletilmesi ve çocuğun çıkarımlar yapmasına imkân sağlanmasının gerekliliklerine değinilmiştir.

Karatay (2014: 101), çocuk edebiyatında işlenecek konuların özelliklerini şu şekilde sıralanmıştır:

1. Çocukların okul öncesi dönemden başlayarak farklılaşan bireysel ilgi ve gereksinimlerine yanıt vermelidir.
2. Çocukların yüreklerinde ve belleklerinde sevgi, dostluk ve barış anlayışının gelişmesine katkı sağlamalıdır.

3. Çocukların mantığını geliştirici, eski bilgilerini pekiştirici, yeni deneyimlere dikkat çekici olmalı ve sürprizler içermelidir.
4. Çocukların hayal dünyalarını ve yaratıcılıklarını geliştirmelidir.
5. Çocuklara sevgi, çalışkanlık, doğruluk, adalet, yardımseverlik, şefkat gibi evrensel ve ahlakî değerleri keşfettirmeli, ideolojik fikirleri dayatmamalıdır.

Çocuk kitaplarında kullanılan dil, sade açık ve anlaşılır olmalıdır. Okuyucunun söz varlığını geliştirmek amacıyla anlamını bilmeyeceği kelimelere yer verilecek olsa da bu kelimelerin oranı en az düzeyde tutulmalı metnin anlaşılabilirliğini zedelememelidir.

Türkçe öğretmenin dersi için seçeceği metinleri belirlerken bu özelliklere dikkat etmesi gerekir. Metinlerin derste kullanılabilmesi için öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına ve dersin kazanımlarına uygun olmaları, ders saati içinde okunabilecek ve üzerinde konuşulabilecek uzunlukta olmaları gerekir. Bu özellikler dikkate alındığında şiir-hikâye türünün hem bir olay örgüsüne sahip olması hem de anlatılanı kısa ve anlaşılır bir biçimde okuyucuya sunması bu türü ön plana çıkarır. Şiirin gösterme gücünden yararlanan yazar, anlattıklarının okuyucunun gözünde canlanmasını sağlar. Bu özellikleri dolayısıyla da şiir-hikâye türünde kaleme alınmış olan metinler ders materyali olarak metin seçme sürecinde tercih edilebilecek metinlerdir. Hem taşıdığı edebî değer hem okuyucuyu sıkmayan kısa anlatım hem de anlatılanları adeta göstermeye yarayan şiirsellik bu metinleri daha kıymetli hâle getirir. Ders öğretmenlerine öneri niteliğinde Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuk kitaplarından oluşan "Dağlarca Çocuklarda" serisinin incelendiği bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma doğrultusunda yapılan araştırmalarda Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklar için kaleme aldığı eserlerinin ders kitaplarında kendilerine pek fazla yer bulamadığı görülmüştür. Dağlarca'nın çocuk kitaplarının Türkçe eğitiminde literatüre katılmasını sağlamak amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Aynı zamanda ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin ders kitaplarında karşılaştıkları metinler dışında farklı metinlerle tanışıp bu metinler üzerinden anlama ve anlatma çalışmaları yaparak Türkçe dersinin amaçları doğrultusunda Türkçeyi doğru, güzel ve etkili

kullanmalarını ve okuma alışkanlığı kazanmaları yolunda farklı metinler keşfetmelerini sağlamak hedeflenmiştir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuk kitaplarından oluşan "Dağlarca Çocuklarda" serisi Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer alan dört temel dil becerisi kapsamındaki kazanımlar doğrultusunda incelenmiştir. "Dağlarca Çocuklarda" serisi Türkçe derslerinde nasıl kullanılabilir?" problemine cevap aranması amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Türkçe derslerinin en temel materyali olan ders kitaplarında dersin işlenişine yönelik metinlere ve bu metinlerle ilgili etkinliklere yer verilmiş olsa da zaman zaman bu metinlerin ve devamındaki etkinliklerin yetersiz kaldığı görülmektedir. Bazı metinlerin söz konusu kazanımları tam olarak kapsayamadığı, bazılarının etkinliklerle bağdaştırılmadığı durumlarla sık karşılaşılmaktadır. Bu gibi durumlarda ders öğretmeni farklı metinlere, metin türlerine ve onlara ait etkinliklere ihtiyaç duyabilir.

Derslerde kullanılacak metinlerin nitelikli olması gerekliliği dolayısıyla öğretmenin dersine metin getirme süreci zorlu olacaktır. Ders için seçilecek metnin öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına, dersin kazanımına ve süresine uygun olması gerekir. Metinlerin öğrencilerin ilgi ve dikkatini çekebilmesi de dersin işleniş açısından önemlidir. Türkçe öğretmenlerinin derslerinde kullanabilmek için seçtikleri metinlerden oluşan bir metin havuzunun olması öğretmenler için faydalı olacaktır. Öğretmen böylece dersin işlenişine ve kazanımına uygun metne hızlıca ulaşabilecektir.

Çalışmada Türkçe öğretmenlerine derslerinde kullanabilecekleri Türk edebiyatının önemli isimlerinden biri olan ve çocuklar için yazdığı eserlerle dikkat çeken Fazıl Hüsni Dağlarca'nın kaleme aldığı 22 kitap ve bu kitaplar aracılığıyla ders içinde uygulayabilecekleri pek çok etkinlik örneği sunulmuştur. Etkinlik örnekleri her kitabın başlığının altında Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer alan dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma kazanımlarına yönelik olarak tasnif edilmiştir. Böylece etkinlik örneklerinden yararlanmak isteyen Türkçe öğretmenin ihtiyacına yönelik etkinliğe kolayca ulaşabilmesi sağlanmıştır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı üzerine yapılan tanımlara ve açıklamalara bakıldığında bu kavram üzerinde farklı bakış açılarının olduğu görülmektedir. Bu noktada çocuk, edebiyat ve çocuk edebiyatı kavramlarının tanımına bakıldığında literatürde çeşitli açıklamalara ulaşılmıştır.

TDK Türkçe Sözlük'te çocuk kelimesi çağ olarak "Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız." şeklinde tanımlanır. Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre de on sekiz yaşına kadar her insan çocuktur. Edebiyat kavramı ise "Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın." şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımlardan yola çıkılarak çocuk edebiyatı ile ilgili "Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan çocuklara yönelik hazırlanmış; olay, düşünce, duygu ve hayallerin aktarıldığı sözlü veya yazınsal eserlerin tümü." demek yanlış olmayacaktır.

16. yüzyıldan itibaren okullaşmayla birlikte ortaya çıkan okuma kitabı boşluğunu doldurmak amacıyla yetişkinler için yazılan yalın anlatımlı kitaplar ya da sadeleştirilmiş kitaplar, çocuk kitapları olarak sunulmuştur. Bu kitaplar arasında kahramanı çocuk olan kitapların dahi çocuk dünyasına yönelik olmadığı ve çocuklar için kaleme alınmadığı bilinmektedir. Bu durum çocukları çocukluktan uzaklaştırmış ve küçük yetişkinler meydana getirmiştir (Şirin, 2015b: 152).

Çocuk edebiyatı kavramı çok geç bir dönemde kendine yer bulabilmiştir. Batı'da çocuklar değersiz bir varlık olarak görülürken Anadolu'da çocuk varlığı tanımlanamamıştır (Sucu Polat, 2002: 9). Bu durumun da etkisiyle gerek Batı'da gerekse Anadolu'da çocuklara yönelik bir edebiyatın geliştirilmesi yolunda bir adım atılmamıştır. 18. yüzyıla kadar çocukların dinî içerikli kitapları ve ders kitaplarını okumaları sağlanmıştır. Meriç (1983: 1), çocukların tüyler ürpertici hükümler ve istiğfar dualarıyla dolu olan dinî metinleri okuyor olmasını ürkütücü bulmuştur. Gençlerin eğitim-öğretim dışında eğlenip keyifli vakit geçirebilmek için okuyabilecekleri bir kitabın olmaması onları yetişkinlere yönelik olarak yazılmış kitaplara yöneltmiştir.

Tanzimat Dönemi'nden itibaren değişen toplum yapısıyla birlikte çocuk varlığı keşfedilmiş ve çocukların yetişkinler tarafından eğitilmesi ve yetiştirilmesi gerektiği düşünölmüştür. Batı'da ise çocuğa yönelik Rönesans'la birlikte olmuştur. Çocuğun yetişkinden farklı olduğu anlaşıldığında ona hitap etmenin yolları da aranmaya başlanmıştır. Çocuklara hitap etmede ilk araç ninniler olmuş ninnileri masallar takip etmiştir. Masal dünyası ile çocuk dünyası arasındaki benzerlikler masalları ön plana çıkarmış Ezop'un keşfiyle de hayvan masalları terbiye verme aracı olarak literatüre girmiştir. Hayvan masalları alanında Ezop'u La Fontaine takip etmiştir. Ezop bu masallarda konuya ve mesaja önem verirken La Fontaine'in anlatıma, dile ve üsluba daha çok önem verdiği görülür. Bu durum Ezop'un anlatıcı La Fontaine'in şair olmasıyla açıklanır. Çocuklara yönelik olarak kaleme alınmış olmamasına karşın bu eserler çocuklar için de kullanılmıştır. Türkiye'de Rezaizade Mahmut Ekrem, Tefvik Fikret, Orhan Veli, Sabahattin Eyüboğlu, Nazım Hikmet Ran fabl çevirileri yapmıştır (Şimşek, 2014:18-20). Masallar döneminde Fransa'da Perrault, Almanya'da Grimm Kardeşler, Danimarka'da Andersen dikkat çeken isimler olmuştur.

Batı Avrupa'da 18. yüzyılın ortalarına doğru Rönesans'ın etkisiyle bireylerin eğitime yönelmesi ve çocuk varlığını kabul etmesi sonucunda çocuklara yönelik kitapların basıldığı yayınlar kurulmaya başlamıştır (Şirin, 2016: 18-19). Bağımsız bir çocuk edebiyatı alanının oluşturulması yolunda ilk adımı İngiltere atmıştır. Süreli çocuk yayınlarda da İngiltere başı çeker. Juvenile Magazine ve The Children's Magazine dergileri İngiltere'de kısa bir yayın dönemi geçirmiş olan dergilerdir (Şimşek, 2014: 46).

Türk edebiyatının köklü bir geçmişinin olmasına karşın Türk çocuk edebiyatı Tanzimat Dönemi'ne kadar gelişme gösterememiştir. Çocuklara yönelik ilk eserler olarak kabul edilen Nabi'nin Hayriye'si ve Sümbölzade Vehbi'nin Lütfiye'si 17 ve 18. yüzyıllarda yayımlanmıştır. Bunlar birer öğüt kitabı olarak anılır (Şimşek, 2014: 51). Tanzimat Dönemi'ndeki toplumsal değişim, düzyazı türündeki eserlerin yaygınlaşması, edebiyatın eğitim aracı olarak görölmeye başlanması ve çocuk varlığının kabul edilmesiyle çocuk edebiyatı alanına çevirilerle başlanarak bir giriş yapılmıştır. Bu değişim Sultan Abdölmecid'in eğitimle ilgilenmesi ve eğitim alanında çalışmalar yapılmasını emretmesiyle meydana gelmiştir (Sınar, 2006: 178-179). Her ne kadar alanın başlangıcı olarak kabul edilse de bu dönemde verilen eserler de salt çocuklar için değil tüm toplum için eğitim aracı olarak görölmüştür.

Tanzimat Dönemi'ne kadar Türk çocuk edebiyatı büyükler için söylenen halk hikâyeleri ve masallardan oluşmuştur. Bunların yanında çeviri eserler dönemin çocuk edebiyatı ürünleri olarak kabul edilir. Tanzimat Dönemi'nde çocuk edebiyatının başlangıcı kabul edilen Doktor Rüştü'nün kaleme aldığı Nuhbet'ül Etfal'in ardından Şinasi, Recaizade Mahmut Ekrem, Ahmet Mithat ve Muallim Naci'nin çevirisini yaptığı fabl ve anı türündeki telif eserler gelmektedir (Doğan, 2001: 33). Çevirilerin yanında Tanzimat Dönemi'nin sonuna doğru çocuklara yönelik telif eserler de yayımlanmıştır. Bu eserler eğitici ve öğüt verici niteliktedir. Bunlar: Ahmet Mithat Efendi'nin Hâce-i Evvel'i ve Kıssadan Hisse'si; Recaizade Mahmut Ekrem'in Tefekkür'ü ve Muallim Naci'nin Ömer'in Çocukluğu kitaplarıdır. 19. yüzyılda serüven hikâye ve romanları kaleme alınır. İngiltere'de Lewis Carrol, Charles Dickens; Fransa'da Hector Malot, Jules Verne; Amerika'da Mark Twain; İtalya'da Carlo Collodi; İsviçre'de Johanna Spyri dikkat çeken isimlerdir. Bu dönemde Carlo Collodi'nin Pinokyo'su en önemli çocuk kitaplarından biri olarak kabul edilmiştir. Münif Paşa'nın 1862 yılında Mecmua-i Fünûn'da yayımladığı Ehemmiyet-i Terbiye-i Sıbyan isimli makalesi Türk toplumunda çocuk eğitimi üzerine yapılan ilk bilimsel çalışmadır. Bu makalede ebeveynlere ve eğitimcilere çocuk dünyasının yetişkinlerin dünyasından farklı olduğu anlatılmıştır. 1872 yılında Emile romanı Ziya Paşa tarafından Türkçeye çevrilmiştir (Sınar, 2006: 179). Dönemin sonlarına doğru İsveçli Selma Lagerlöf, kaleme aldığı Nils Halgersson isimli şiirsel gezi romanıyla çocukların dünyasına girer. Fantastik kurgu, çocuksu duyarlılık ve masalsı bir anlatımı yapıtında buluşturan yazar, 1909 Nobel Edebiyat Ödülü'nün sahibi olur. Osmanlı'nın ilk çocuk gazetesi olan Mümeyyiz de bu dönemde yayımlanmıştır. Mümeyyiz'i Hazine-i Etfal, Sadakat, Etfal ve Ayine takip etmiştir (Şimşek, 2014: 48-52).

20. yüzyıldan itibaren çocuk artık bir birey olarak kabul edilmiş ve “çocuk bakışı” ve “çocuğa göre” kavramları ve “çocuk edebiyatı” terimi ortaya çıkmıştır. Bu dönemde çocukların daha iyi anlayacağı eserler ortaya çıkarılmaya çalışılmış olsa da pedagojik olarak yalnızca çocuk algılaması hedeflenmemiş, çocuklar ve yetişkinler ortak eserlerde buluşturulmuştur (Şirin, 2015b: 152). Çocuklar için hazırlanan yayınların da nitelikli hâle gelmesi hayli uzun bir zaman almıştır. Günümüzde dahi tartışmalı bir alan olan çocuk edebiyatı yazınında eser vermek zor ve karmaşık olmuştur. Alanda basılmış ilk eserler incelendiğinde bunların büyükler için

hazırlanan eserlerin sadeleştirilmiş, daha yalın bir dille yazılmaya çalışılmış hâli olduğu görülür. Basitleştirilmiş, kolaylaştırılmış anlamına gelen “Ad Usum Delphini” denilen bu tür uzunca bir süre alanda varlığını korumuştur. Ancak bunun çocuk edebiyatı alanını ileriye götüremeyecek bir yöntem olduğu aşikârdır. Çocuk edebiyatı ürünleri denince akla gelen basitleştirme-sadeleştirme yöntemleri ve olmazsa olmaz gibi görülen yalın anlatım fikri doğru değildir (Meriç, 1983: 3). Çocukların da tıpkı yetişkinler gibi özel alanları ve anlayış güçleri vardır. Okuyacakları eserde yetişkinlerin sadeleştirilmiş dünyalarının yerine kendilerini ve kendi dünyalarını görmek isteyeceklerdir.

20. yüzyılda Fransa’da Antoine de Saint-Exupery, Küçük Prens kitabıyla ön plana çıkar. İngiltere’de James M. Barrie, Edith Nesbit, Pamela L. Trovers; Amerika’da Will James Smoky, Eric Knight; Fransa’da Paul Berna Tete; Almanya’da Hans Bruman dikkat çeken isimlerdir (Şimşek, 2014: 49-50).

II. Meşrutiyet’ten itibaren devrin Millî Eğitim Bakanı Satı Bey’in girişimleri ve teşvikiyle sanatçılar çocuk edebiyatı alanına yönelmiştir. İbrahim Alâeddin Gövsa’nın *Çocuk Şiirleri* kitabı alanda ilk telif eser olmuştur (Canatak, 2011: 289). Yazar, kitabının başında yetişkinlere seslenerek “Ağaç yaşken eğilir.” atasözünü hatırlatır ve çocukların eğitilmesi gerektiğini bu eğitimin de batıda şiirlerle, şarkılarla, oyunlarla yapıldığını belirtir (Sınar, 2006: 183). İbrahim Alâeddin Gövsa’yı Ali Ulvi Elöve, Tevfik Fikret ve Ali Ekrem Bolayır takip etmiştir (Doğan, 2001: 33; Özdemir, 2005: 112). Bu dönemde şiire ağırlık verilmesi dolayısıyla halk hikâyeleri ve masallar geri planda kalmıştır. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu bu dönemde dramayı eğitim alanına getirmiştir (Şimşek, 2014: 60). Süreli yayınlar alanında ise Çocuk Bahçesi, Çocuk Dergisi, Çocuk Dostu ve Hür Çocuk gibi dergiler dikkat çeker (Şimşek, 2014: 52).

Millî Edebiyat Dönemi’nde çocuk edebiyatı alanında çocukların millî bilinç ve duygularını canlandıracak eserlere yer verilmiştir. Bu dönemde Ziya Gökalp, Fuat Köprülü, M. Emin Yurdakul dikkat çeken isimlerdir (Doğan, 2001: 33).

Cumhuriyet Dönemi’nde çeviriler devam ederken telif eserler de kendini göstermeye başlamıştır. Bu dönemde polisiye roman çevirileri dikkat çeker. Maurice Leblanc’ın *Arsen Lüpen* serisinin Türkçeye çevrilmesinin ardından Peyami Safa bu seriden etkilenerek *Cingöz Recai* tiplemesini ortaya çıkarmıştır (Şimşek, 2014: 62).

Küçük Prens ve *Çocuk Kalbi* dönemin önemli çeviri eserleridir. Çocuklar için yazmamış olmasına karşın Halide Edip Adivar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Reşat Nuri Güntekin gibi isimlerin eserleri bu dönemde öne çıkmıştır. Şiire doğru bir yönelişin görülmesiyle de yeni bir dönem başlamıştır. Çocuk şiiri denince akla gelen en önemli isimlerden biri Fazıl Hüsni Dağlarca'dır. Şairin çocuk şiiri yazma işi yaklaşık 30 yıllık bir süreci kapsar. Dağlarca, eserlerini çocuk bakışı ve çocuk duyarlılığıyla kaleme almış, çocuklarla saf bir iletişim kurma amacı gütmüş özgün bir şairdir. Yalvaç Ural eğlenceli eserleriyle, Ülkü Tamer yaşadığı yerlerin özelliklerini yansıttığı şiirleriyle öne çıkmıştır. Cahit Zarifoğlu, çocuklar için de şiirler kaleme almış olan dönemin önemli şairlerindedir. Bestami Yazgan son dönemin dikkat çeken çocuk şairidir. Cumhuriyet'in 10. yılı dolayısıyla yayımlanan çocuk romanları arasında Muallim Cemal'in *Küçük Durmuş'u* ve Rakım Çalapala'nın *87 Oğuz'u* dikkat çeken eserlerdir. Cahit Uçuk takma adıyla eserler kaleme alan Cahide Üçok, dönemin öncü kadın yazarlarındandır. Bu dönemde en çok dikkat çeken yazar ise Kemalettin Tuğcu'dur. Kemalettin Tuğcu, çocuk edebiyatı alanında bir açılım yapmış ve yalnızca çocuklara yönelik eserler veren ilk yazar olmuştur (Sınar, 2006: 191). Tuğcu'nun eserlerinde olumsuz unsurların fazlaca yer alıyor olması alanda gelişme yolunun uzun olduğunun göstergesidir. Mümtaz Zeki Taşkın tiyatro çalışmalarıyla öne çıkmıştır. Gülten Dayıoğlu, Aziz Nesin, Muzaffer İzgü, Tarık Dursun K., Mustafa Ruhi Şirin alanda öne çıkan isimlerdir. Muhsin Ertuğrul bu dönemde önce "Çocuk Tiyatrosu" başlıklı bir yazı kaleme alarak Türkiye'deki çocuk tiyatrosu konusuna açıklık getirmiş ardından İstanbul Şehir Tiyatrosu kapsamında bir çocuk tiyatrosu kurulmasına öncülük etmiştir (Sınar, 2006: 187). Süreli yayınlar cephesinde ise Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte Çocuk Postası, Yeni Yol ve Talebe Mecmuası isimli dergiler yayın hayatına girmiştir. 1945'te yayın hayatına başlayan ve aralıklarla yayımlanan Doğan Kardeş dergisi çocuk dergiciliğinde önemli bir adım olarak kabul edilmektedir (Şimşek, 2014: 53).

Çağdaş dünya çocuk edebiyatında Vesconcelos, Michael Ende, Nostlinger, Roald Dahl dikkat çeken isimlerdir. 2000'li yıllarda ise çocuk ve ilk gençlik edebiyatı alanında Harry Potter serisi zirveye oturmuştur. Türkiye'de 2000'li yıllarda Yalvaç Ural'ın Miço dergisi dikkati çeker. TÜBİTAK'ın yayın hayatına 1998 yılında başlayan ve yayına hâlâ devam eden *Bilim Çocuk* dergisi alanda önemli bir yere sahiptir. Günümüz Türk çocuk edebiyatı alanında ise Behiç Ak, Aytül Akal, Mavisel

Yener, çocuklara yönelik olarak kaleme aldığı kitaplarıyla Elif Şafak akla ilk gelen isimlerdir. Türkiye’de 1998’den itibaren eğitim fakültelerinde Çocuk Edebiyatı dersleri okutulmaya başlanmıştır (Özdemir, 2005: 115).

Çocuklar için yayımlanan edebî eserlerin yaş seviyesine göre sınırlandırılması konusu günümüzde de tartışılmaya devam etmektedir. Kimi yazarlar ve eleştirmenler çocuklar için ayrıca bir edebiyat dalına gerek olmadığını savunur, kimisi edebiyatın yaşlara göre bölümlere ayrılması gerektiğini çünkü belli yaş gruplarının belli eserleri okuyabileceğini belirtir, bazıları ise çocuk edebiyatı alanını kabul eder ancak eserlerin yaşlara göre ayrılmasını yanlış bulur. Cemil Meriç, eserlerin yaşlara göre sınıflandırılmayacağını belirten eleştirmenlerden biridir. 1983 yılında yayımlanan makalesinde çocuklarda zihinsel ve sosyal gelişimin aynı olmadığına değinerek her çocuğun yaşadığı çevrenin ve gelişim düzeyinin farklı olması dolayısıyla aynı yaş grubundaki tüm çocukların aynı eserden benzer anlamları çıkaramayacağını ve aynı zevki alamayacağını söyler. Çocuklar ve yetişkinler için eserler veren yazarların benzer ve farklı yönleri vardır. Charles Dickens *Oliver Twist*’i çocuklar için yazmadığı hâlde çocukların yazarı, J.D. Sallinger *Çavdar Tarlasında Çocuklar* kitabı ile yetişkinlerin yazarıdır. Yazarın *Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca* isimli kitabı hem çocuklara hem de yetişkinlere hitap eden bir yapıttır (Şirin, 2015b: 150). Fazıl Hüsni Dağlarca *Çocuk ve Allah* isimli kitabıyla yetişkinlerin yazarı olarak anılırken 20’yi aşkın kitabıyla çocuk şairidir.

Çocuklara yönelik yazılan metinlerde her şeyin olumlu olması, tüm işlerin yolunda gitmesi her zaman başarılar ve mutlulukların anlatılması da doğru değildir. Çocuklar için yazılan kitaplarda olumsuz durumlara ve hayatta karşılaşılabilecek sorunlara da yer verilmelidir. Yılmaz ve Yakar (2018: 31), bu konuyla ilgili çocuk kahramanın hayattaki sorunların anlatılması için bir araç olmaması gerektiğini belirtir. Bu kitaplar hayatın içinden ve hayata yönelik olmalıdır. Çocuk kitaplarında çocukların anlayabileceği şekilde, çocukları ilgilendiren olumsuz durumlara da yer verilmelidir ki çocuk okur hayatı yalnızca iyi yönleriyle değil her yönüyle tanıyabilsin.

İyi çocuk edebiyatı eserinin temel özelliği çocuğa göre ve çocuğun gerçeklik dünyasına yakın olmasıdır. Çocuk gerçekliğine yaklaşmak ise ancak çocukların ve çocuk dünyasının iyi tanınmasıyla mümkün olacaktır. Bu özellikleri taşıyan eserler çocukların hayal dünyasına, istek ve arzularına hitap edeceğinden çocukları içine

çekecek, çocuklarda okuma isteği ve zevki uyandıracaktır. Bu sayede edebiyatla yetişen çocuk kendi iç dünyasını ve çevresini daha iyi anlamlandıracak, hayal dünyasının zenginliklerini korurken gerçek dünyadan da uzak kalmayacaktır (Gönen vd, 2012: 259).

İyi bir çocuk kitabı çocukları içsel dünyası ve yakın çevresiyle tanıştırmak farklı kültürlerden parçalar sunarak çocukların farklı kültür ve toplumlara da bir kapı açmasını sağlayacaktır. Çocuklar, edebî eserler aracılığıyla hayatı ve paylaşımı öğrenir; başka çocukların kendisinininkine benzeyen ya da benzemeyen yaşantısına şahit olarak kendisini o çocuğun yerine koyarak anlam kurmaya çalışır, empati ve sorgulama becerisini geliştirir. Kitaplar farklı dünyalara açılan kapılarıyla çocuklara kendilerini özgür hissettirir. Bu bağlamda çocuk kitaplarının önemi göz önünde bulundurularak eserlerde anlatım ve resimlemelere özen gösterilmesi gerekir (Gönen vd, 2012: 259). Çocuk kitaplarında pedagojik bir dil kullanma isteği eserlerdeki estetiğin önüne geçmemelidir. Eser çocuğu yaşama hazırlarken estetik zevk ve dil bilinci de kazandırmalıdır (Şirin, 2015b: 154).

Çocuk kitaplarında güncellik önemli bir unsurdur. Günümüz çocukları için yazılan metinlerde sıklıkla asırlar önceki çocuklardan, onların sorunlarından ya da başarılarından bahsetmek çocukların metinleri anlamlandıramamasına neden olacak, bu metinler çocukların ilgisini çekmeyecektir. Çocukların tanınması ve öğrenmesi için mutlaka geçmişten de bahsedilmelidir ancak geçmişe gereğinden fazla takılmamak ve geçmişi uygun dil ve anlatım unsurlarıyla çocuğun anlayabileceği bir biçimde anlatmak önemlidir. İyi bir çocuk kitabı konu bakımından kültürel, evrensel ve ahlâkî değerleri kazandıracak nitelikte olmalı, kitabın konusu çocukta merak duygusu uyandırmalıdır. Kitapların çocukların günlük hayattaki yaşantısından uzaklaşması olumsuz sonuçlar doğuracağından kitaplar çocuk dünyası ve yaşantısıyla da iç içe olmalıdır.

Çocuklarda okuma zevki ve alışkanlığının kazandırılması ancak çocukların nitelikli metinlerle karşılaşmasıyla mümkün olacaktır. Bu noktada devreye çocuk edebiyatı girer. Çocuk edebiyatı ürünleri okul öncesi dönemden başlayarak çocuğun kitapla tanışmasına vesile olur ve bu ürünler niteliğine göre çocuklarda okuma zevki ve alışkanlığı uyandırır. Öğrencilerle buluşturmak için seçilecek kitapların öğrencilerin ilgi ve seviyesine uygun olmasına ve nitelikli görsellerle desteklenmiş olmasına da dikkat edilmelidir (Aytaş, 2003: 159). Çocukta güzellik algısı doğuştan

vardır. Güzel bir ses, güzel bir oyuncak, güzel bir çiçek çocuğun ilgisini çeker. Çocuktaki bu güzellik algısını diri tutmak ve estetik zevki geliştirmek için edebiyat metinlerinden yararlanılır (Şimşek, 2014: 14-15). Türkçe derslerinde öğrenciler yaş ve seviyelerine uygun, Türkçenin anlatım duyarlılığını barındıran edebî zevk veren metinlerle karşılaşmalıdır. Bu metinlerle karşılaşan çocuklar dil zevki ve bilincini edinmiş olacağından anlatmak istediklerini doğru ve etkili bir şekilde anlatma kabiliyeti kazanmış olacaktır. Sanatçı duyarlılığıyla ve nitelikli eserlerle karşılaşan çocuğun öz beğenisi gelişir. Estetik zevk ve haz duyar (Çer, 2016: 1403).

Bireye estetik duygu, sanat eserleri aracılığıyla verilebilecektir. Kazanılan bu estetik duygu sadece sanat alanında değil hayatın her alanında önemli ve gereklidir. Estetik; günlük düzeni sağlamaktan problem çözümü becerilerine, farklı bakış açılarının geliştirilmesine kadar pek çok alanda etkilidir. Sanat eğitiminin ve estetik duygunun kazandırdığı bu çok yönlülük bireylerin açık fikirli, ileri görüşlü, özgün ve duyarlı olmasına katkı sağlar (Yegen, 2013: 250). Toplumların bilimsel ve kültürel gelişiminin ön koşulu okuma alışkanlığı kazanmış olmalarıdır. Okuma alışkanlığı ise çocukluk döneminde karşılaşılabilecek nitelikli ürünler aracılığıyla kazanılabilir (Gönen vd, 2012: 259).

2.2. Şiir ve Hikâyenin Çocuk Edebiyatındaki Yeri

Eğitim alanında sıklıkla kullanılan hikâyelerin ilk hedefi okuma alışkanlığı kazandırmaktır. Bunun yanında içerik özellikleriyle de hikâyeler gerek genel kültür gerekse anlama anlatma becerilerini geliştirmek amacıyla derslerde sıklıkla kullanılır. Hikâye, TDK Türkçe Sözlük'te "bir olayın sesli veya yazılı olarak anlatılması" şeklinde tanımlanmıştır. Sümerler ve Eski Mısırlılardan beri eğitimde kullanılan hikâye 7'den 70'e herkese hitap eder ancak özellikle çocuklar için vazgeçilmezdir.

Tür öğretiminde şiirin tanımı en çok zorlanılan konu olmuştur. Şiirin tanımlanması ve anlaşılması için onu oluşturan unsurlar tek tek incelenir. Şiirde ritim unsurları ölçüler, kafiyeler, asonans ve aliterasyonlar olarak bilinir. Ancak her ölçülü kafiyeli metne şiir demek doğru olmaz içerik özellikleri de tasnif ve tanımlamada önemlidir (Aytaş, 2006: 5). TDK Türkçe Sözlük'te "zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, hece ve durak bakımından denk

ve kendi başına bir bütün olan edebî anlatım biçimi, manzume, nazım, koşuk” olarak tanımlanmıştır.

Şiir dilindeki ahenk ve hareketlilik çocukların hareketliliğiyle doğru orantılıdır. Çocuk; ninniler aracılığıyla tanıştığı bu ahenkle birlikteliğini şiir, tekerleme ve bilmecelerle devam ettirir. Şiir, duyguları harekete geçiren bir türdür. Çocukların güzel duygu ve düşüncelerini geliştirirken telaffuzu düzeltir, okuma bilincini ve ezber yeteneğini geliştirir.

Şiirde yer alan hayvanlar ve cansız varlıklar özellikle de bunların konuşturulması çocukların ilgisini çeker. Çocuk şiirlerinde dizeler kısa tutulmalı ahenk unsurlarına yer verilmelidir. Fazıl Hüsnü Dağlarca çocuk şiiri alanında önemli bir yere sahiptir. Çocuğa en fazla önemi veren ve çocuklara yönelik pek çok esere imza atan Dağlarca’nın şiirlerinde özne daima çocuktur (Şimşek, 2014: 263-267).

Çocuk edebiyatı alanında şiir çocuklara dil bilinci ve zevki kazandırırken dilin matematiğini de çözme olanağı sunar. Çocuk, şiir dilinden yararlanırken yaratıcı düşüncesini de geliştirir (Açık Önkaş, 2009: 2). Şiirdeki hareketlilik ve ahenk unsurları çocuğu kendisine çeker. Daha bebeklikte ninniler aracılığıyla şiirle tanışan çocuk oyun tekerlemeleri ve şarkılarla bu birlikteliği devam ettirir. Bu birliktelik de çocukların ezber kabiliyetinin, dili kullanma becerilerinin gelişmesini ve dilin matematiğini çözmesini sağlar (Açık Önkaş, 2009: 1-3). Çocuklar için yazılan başarılı şiirler çocuğun hayal dünyasını geliştirir, güzellik anlayışına ve edebî zevklerinin gelişmesine katkıda bulunur. Bu nedenle çocuklar için yazılan şiirlerde dil ve üslup özelliklerine daha fazla dikkat edilmesi gerekir. Her bir çocuk şairinin kendine özgü bir üslup oluşturması farklı bakış açısı ve anlayışa sahip çocuklar üzerinde ve hatta tüm çocuk edebiyatı alanında etkili olacaktır. Şairin ifade tarzı ve kelimeleri kullanma biçimi duygu ve düşünceleri anlatma konusunda şiiri düzyazıdan ayıran en önemli özelliktir (Mehmedov, 2013: 332). Çocukların karşılaşacağı iyi şiirlerin çocuğun bilişsel ve dil gelişimini olumlu yönde etkilediği gibi kötü şiirler de olumsuz bir etki bırakacaktır. Dil, üslup, kelime seçimi ve konu açısından çocuklara uygun olmayan şiirler çocukları şiirden ve şiirsellikten uzaklaştıracak, verilen yanlış bir mesaj çocuğun hayata bakışını olumsuz yönde etkileyecektir (Turan ve Gücüyeter, 2005: 192). Dersin rehberi görevinde olan öğretmen dersin kazanımına ve öğrencilerin seviyesine uygun olan şiirleri seçerek sınıf ortamına getirmeli ve öğrencileri iyi şiirlerle buluşturmalıdır. Şiirin günlük yaşamın bir parçası olarak

görülmesi çocukları şiire yaklaştırırken; belirli günlerde okunan özel metinler olarak görülmesi şiirden uzaklaşmaya ve anlaşılmaz hâle getirmeye neden olur (Kaya, 2013: 70).

Cumhuriyet döneminde, Eflatun Cem Güney, Naki Tezel, Oğuz Tansel ve Erdoğan Tokmakçioğlu halk masallarını çocuklar için derleyerek çocuk edebiyatı alanına kazandırmıştır (Sınar, 2006: 191). İbrahim Alâeddin Gövsa'nın *Çocuk Şiirleri* adlı kitabı çocuklar için yayımlanan ilk şiir kitabı olma özelliği taşır. 1911'de yayımlanan bu kitapta yazar, çocukların eğitilmesi gereken genç dimağlar olduğunu belirtmiş ve şiirlerinde öğreticiliğe önem vermiştir. Ancak yazar bunu doğrudan öğütlerle değil şiirlerinde verdiği mesajlarla yapmış, alt mesajı alma işini çocukların zekâsına bırakmıştır (Sınar, 2006: 183; Canatak, 2011: 290). Gövsa, kaleme aldığı bu şiirlerde öğreticiliği ön plana alırken şiirsellikten ve şiirin ahenk unsurlarından da vazgeçmemiştir. Ağaç yaşken eğilir diyen şair çocuk okurlarına öğütlerini şiirler aracılığıyla vermiştir.

Çocuk Şiirleri'ni Ali Ulvi Elöve'nin *Çocuklarımıza Neşideler* (1912) kitabı ve Tevfik Fikret'in *Şermin*'i (1914) takip eder. Çocuk edebiyatı alanında önemli çalışmalar yapan ve Türkçülük akımının önemli bir temsilcisi olarak bilinen Ziya Gökalp de çocuklar için yazdığı şiirler ve derlediği halk masalları aracılığıyla çocuklara Türklük duyguları, doğru telaffuz, kendini doğru ifade etme gibi verilmesini düşündüğü eğitim ve terbiyeyi vermeyi amaçlamıştır. Mehmet Emin Yurdakul'un şiirleri de çocuklar için yazılmamış olmasına karşın hece ölçüsüyle ve yalın bir dille kaleme alınmış olması dolayısıyla çocuk edebiyatı alanına katılmış, hatta bu şiirler ders kitaplarında kendilerine yer bulmuştur (Sınar, 2006: 185).

Çocuk edebiyatında şiir türünün gelişimi 19. yüzyıldan itibaren didaktik bir tavırla başlamıştır. Şiir bu dönemde masal, ilahi, ninni gibi türlerle çocuk edebiyatı alanında kendini göstermiştir. Şiirler çocuklara nasıl davranacaklarını ve erdemleri öğretmeyi amaçlamıştır (Baz, 2019: 13). Çocukların oyunlarında, şarkılarla tuttıkları tempolarda şiirsellik vardır. Şiir çocuğun duygularını, hayallerini açığa çıkarır (Açık Önkaş, 2009: 2). Tabiatı dolayısıyla hareketli olan çocuklar uzun metinlerden ve tasvirlerden de sıkılır. Bu noktada şiirler anlatılmak isteneni kısaca anlatması ve tasvirlerle çok yer vermemesi özellikleriyle tercih edilen metinlerdir. Çocuk şiirlerinde gerekmedikçe yabancı kelimelerin kullanılmamasına, yalın ve anlaşılır bir dilin ve söyleneni belli bir anlatımın kullanılmasına dikkat edilmelidir. Özellikle

ilkokul düzeyindeki çocuklar için yazılacak şiirlerde daha kısa tasvirler ve mısralar kullanılmalıdır (Mehmedov, 2013: 336-337). Ahenk unsurları ve kısa hacimli olması dolayısıyla kolay ezberlenen şiirler sözlü edebiyattan itibaren Türk edebiyatında varlığını korumuş ve bir anlatma aracı olarak kullanılmıştır. Bir anaokulu öğretmeni yapılan bir konuşmada öğrencileri için yalın anlatımlı şiirler aradığını ve öğrencilerinin günlük hayatı ve etraftaki herhangi bir nesneyi şiirine basit ve yalın bir anlatımla katan şairlerin şiirlerini beğendiğini belirtmiştir (Turan ve Gücüyeter, 2005: 199).

Şiir, okuma yazma eğitiminde kullanılabilecek etkili bir materyaldir. Kelimeden cümleye ve metne geçiş aşamalarını yumuşatması, kısa mısralardan oluşması ve ahenk unsurları dolayısıyla okuma eğitiminde dikkatleri çeken şiir, dilin bütün imkânlarını kullanması, kelime seçiminde özeni gerektirmesi ve biçim olarak da göze hitap etmesi dolayısıyla yazma çalışmaları için de etkili bir materyaldir. Şiir sadece okuma yazma alanında değil diğer alanların öğrenim ve öğretim sürecinde de etkilidir. Araştırmacılar öğrenmeye kapalı olan bireylerin şiirin ritim ve ahenginden yararlanarak şiir yoluyla öğrenmeye daha sıcak baktığını belirtmiştir (Kaya, 2013: 63-64).

Cumhuriyet'in 10. yılı dolayısıyla birçok çocuk romanının yayımlandığı 1933 yılında ve sonrasında çocuk şiirleri yazan isimler de dikkatleri çekmektedir. Bunlar: M. Faruk Görtunca, Faruk Nafiz Çamlıbel, Yusuf Ziya Ortaç, Hasan Âli Yücel, Mehmet Necati Öngay, Hıfzı Tevfik Gönensay, Halide Nusret Zorlutuna ve Fazıl Hüsnü Dağlarca'dır (Sınar, 2006: 190). Çocuk edebiyatı alanında yeni başlangıçlar olurken Türkiye'de 1880 sonrası dönemde masallar önemli bir yer edinmiş şiirlerin ise geri planda kaldığı görülmüştür (Kolcu, 2016: 37).

Ömer Seyfettin kısa ömrünün sonunda geride pek çok hikâyeye bırakmıştır. Hikâyelerinin hiçbirini çocuklar için kaleme almamış olmasına karşın hikâyelerinde açık bir olay örgüsü, akıcı bir dil ve sade anlatımın mevcut olması dolayısıyla hikâyeleri çocuk edebiyatı alanına girmiştir. Kitapların pek çoğunun çocukların okuması için uygun olmadığı birçok akademisyen ve öğretmen tarafından çeşitli çalışmalarda belirtilmiş olsa da Ömer Seyfettin'in kaleme aldığı hikâyelerin günümüzde de hâlâ çocuklar için basımı devam etmektedir (Sınar, 2006: 186).

1935'ten sonra çocuklar için hikâyeler kaleme alan Kemalettin Tuğcu dikkati çekmektedir. Hikâyelerinde duygusal unsurlara, yoksulluğa, yetimliğe, hayata dair zorluklara sıklıkla yer vermesiyle eleştirilen yazar çocuklara bu hikâyeleri aracılığıyla hayatı, zorluklara karşı mücadeleyi, iyiliği, merhameti aşlamayı amaçladığını belirtmiştir. Yazara çocuk edebiyatına roman türüyle katkıda bulunması dolayısıyla Türkiye Yazarlar Birliği tarafından 1989 Çocuk Edebiyatı Ödülü verilmiştir (Sinar, 2006: 191).

Son yıllarda çocuk edebiyatında roman ve hikâye alanında Cahit Uçuk, Gülten Dayıoğlu, Mavisel Yener, Behiç Ak eserler vermiştir. Çocuk edebiyatı alanında hikâyenin özelliklerine bakıldığında aşırılığa kaçmayan, çocukta gerçeklik hissi uyandıran şahısların ve karakterlerin iyi tanıtıldığı metinler ön planda tutulmalıdır. Anlatılan olayların çocuğun dünyasına ve gerçekliğine uygun olması, çocuğun anlayabileceği düzeyde ve çocuğu içine çekebilecek kadar sürükleyici olması önemli özelliklerdir. Hikâyede zaman mekân geçişleri ve olay sırasının belli bir düzen içinde kopukluk olmadan verilmesi aynı zamanda çocuk olan okuyucunun metni daha iyi anlamasını sağlayacaktır. Metinlerde yer alabilecek uzun tasvirler ve açıklamalar da çocuklar için sıkıcı olacağından bunlardan mümkün mertebe uzak durulması gerekir. Hikâyelerde anlatılan olayın önüne geçmemesi kaydıyla güldürü öğelerinden yararlanmak mümkündür. İçeriğin, anlatım biçiminin ve görsellerin çocuğun yaş ve seviyesine uygun olması; metinde herhangi bir ideolojiye, siyasî unsura ve cinsel çağrışımlara yer verilmemesi önemli kurallardır. Bu metinler çocuklara iyi kötü yönleriyle hayatı göstermek için bir araç olarak kullanılır. Metinlerde iyi kötü dengesinin iyi kurulması ve aşırı karamsarlığa ve kötü durumlara yer verilmemesi gerekir (Gökçe ve Sis, 2011: 1928).

Şiir sanatı evrensel temalar içerir. Şiirde görülen tema daha evrensel ve birleştiricidir. Hikâye türünde de evrensellik söz konusudur ancak bunu şiir kadar yoğun tutamaz. Hikâyede temanın birleştirici gücü arttıkça evrenselliğinin arttığı söylenir (Sağlık, 2014: 119). Şiir, dilin olağanüstü ve çok anlamlılık yönünden beslenirken hikâye daha olağan ve yalın bir anlatım tarzındadır. Yani şiirde sözü azaltıp anlamı çoğaltma kaygısı varken hikâyede bunun tam aksi bir durum söz konusudur. Bu zıtlıkların yanında şiirle hikâye birbirine en yakın iki türdür. Şiirde hikâye; hikâyede şiir esintileriyle karşılaşmak mümkündür. Şiirsel bir dille yazılmış

hikâye türünde metinler ve bir olay örgüsünden beslenen şiir türünde metinler literatürde yer almaktadır.

Türk edebiyatında hem eski şiirlerde görülen hikâye öğeleri hem de destan, efsane ve halk hikâyelerinde görülen şiirsellik bu iki türün birbirine yaklaşması ve karışmasına neden olmuştur. Şiirle hikâyenin arasında görülen bu yakın ilişki mensur şiir, anlatımcı şiir, manzum hikâye ve şiir hikâye gibi türlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Çıkla, 2009: 51). Manzum hikâyeler yaşanmış ya da yaşanması mümkün olan olayların şiir biçiminde yazıldığı türlerdir. Manzum hikâyede hem şiir hem de hikâyeye ait özellikleri bulmak mümkündür. Bu hikâyelerin düzyazı biçiminde yazılmış hikâyelerden farkı anlatılan olayları daha etkili ve çarpıcı bir biçimde anlatmayı amaçlamasıdır. Olay ön plandadır ancak dilin inceliklerinden yararlanmak için şiir biçiminin getirileri de sonuna kadar kullanılmaya çalışılır (Temizyürek ve Kansızoğlu, 2016: 160). Manzum hikâyelerin şiirselliği ve estetik değerleri tarih boyunca tartışılmıştır.

Şiir-hikâyeler ise bu alanda şiirle hikâyeyi yine ortak bir paydada buluşturan bir türdür. Bu türde manzum hikâyeden farklı olarak olay değil şiirsellik ön plandadır. Yine bir olay örgüsünün şiirle anlatıldığı bir tür olarak manzum hikâyeler ile sıklıkla karıştırılan şiir-hikâyeler estetik değer, şiirsellik ve sanat kaygısı olarak daha ön plandadır. Bu türde bir eserle karşılaşan okuyucu ilk bakışta bir şiir görecektir. Şiir-hikâye türü şairin vermek istediği mesajı şiirselliğin potasında eriterek okuyucuya sunmasıyla ortaya çıkmıştır (Çıkla, 2009: 76). Şiirin anlatılanları gösterme olanağı sunması şiir hikâye türünün tercih edilmesinde önemli bir etkidir. Metinde imgenin varlığı metnin etkileyiciliği ile doğru orantılıdır (Tökel, 2014: 109).

Bu noktada akıllara Fazıl Hüsnü Dağlarca gelir. Dağlarca, yaşamı boyunca anlatmak istediği her şeyi şiirlerle anlatmayı tercih eden bir şair olmuştur. Yetişkinlere ve çocuklara yönelik olarak yazdığı tüm eserleri şiir biçiminde yazan Dağlarca, vermek istediği mesajı okurlarına şiir aracılığıyla iletmiştir. İlk bakışta kısa şiirler olarak görülen bütün eserlerinde okuyucunun kendinden bir parça bulması, bir sonuca ulaşması, hayatla ilgili çeşitli öneriler ve mesajlarla karşılaşması mümkündür.

2.3. Fazıl Hüsnü Dağlarca ve Çocuk Edebiyatı

Fazıl Hüsnü Dağlarca, 26 Ağustos 1914'te İstanbul'da doğmuştur. İsmi kimlikte Mehmet Fazıl Dağlarca olarak geçer. Hüsnü ismini ismi Hasan Hüsnü olan

babasından almıştır (Narcı, 2015: 8). Süvari yarbayı olan babasının görevi dolayısıyla Anadolu'nun çeşitli illerinde bulunmuş ve sıklıkla okul değiştirmiştir. Evde babaannesinin dinlediği ilahiler ve ablalarının okuduğu şiirler vasıtasıyla şiirle daha küçük yaşlardayken tanışmıştır. Şiire ve edebiyata olan ilgisini daha çocuk yaşlarda belli eden Dağlarca, asker olan babasının isteği üzerine askerlik mesleğine yönelmiş ve ortaokuldan sonra Kuleli Askerî Lisesine gidip Harbiye'de eğitimini tamamlayarak 15 yıl askerlik mesleğine devam etmiştir. İlk şiirini lisenin son sınıfında yazmış ve yayımlatmıştır. İlk kitabı olan *Hava'ya Çizilen Dünya'yı* ise Harp okulunun ikinci sınıfında tamamlamış ve kendi imkânlarıyla bastırmıştır. Çocukluğu ve meslek hayatı boyunca Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde yaşamış olan Dağlarca'nın eserleri bundan etkilenmiştir. Şair Anadolu'yu ve Anadolu insanını şiirlerinde konu edinmiş hatta diğer şairlerin yazdığı Anadolu temalı şiirlere karşı çıkmıştır (Şimşek, 2013: 2551). 15 yıllık askerlik döneminin sonunda içindeki üretme arzusunu daha fazla bastıramayan Dağlarca, askerlik mesleğine olan saygısı dolayısıyla da istifa etmiştir. İstifasının ardından emekliliğine kadar Ankara'da Basın Yayın Turizm Genel Müdürlüğü ve daha sonra Çalışma Bakanlığının İstanbul Müfettişliği görevlerinde bulunmuştur. Bu süreçte ve daha sonrasında vaktinin büyük bir kısmını yazmaya ayırmıştır. Şair, yazmayı kendisi için bir ihtiyaç olarak görmüştür. İçinde dolup taşanları yazıp anlatması eserlerinin sayısını arttırmak amacıyla değil içindekileri azaltma amacıyladır. Şair özellikle askerlik mesleğini bıraktıktan sonra sürekli yazmıştır. Ömrünün son günlerinde artık yazamayacak durumda olduğu dönemlerde bile şiirlerini kendisi söylemiş etrafındakilere yazdırmıştır. 15 bini aşkın şiiri geride bırakan şair şiir yazdıkça içindeki anlatma arzusunun ve coşkunun azalmadığını aksine daha da arttığını “Çoğalsınlar diye yazmıyorum inanınız azalsınlar diye yazıyorum. Asıl yazılarım yazılmayanlardır...” sözleriyle belirtir (Şirin, 2015: 515). Türk şiirinde farklı dönemler içinde yaşaması ve bu dönemleri benimsemiş olan pek çok yazar ve şairle bir arada bulunmuş olmasına karşın bu dönemlerin şiir anlayışını şiirlerine taşımamış kendi şiir anlayışını oluşturmuştur. Şiirlerinde dili olabildiğince özenli ve etkili kullanarak duygu ve düşünce dünyalarına seslenirken dil bilinci ve zevkinin gelişmesinin de yolunu açar. Dağlarca'nın bu üretkenliği ve öz Türkçeci yaklaşımı edebiyat dünyasına dilin sınırlarının olmadığını da göstermiştir (Uluçay, 2014: 1025).

Kendisiyle yapılan bir söyleşide edebî kişiliği ile ilgili “87 yaşındayım. Toplam 109 eser verdim. Bunlardan 24 tanesi çocuk kitabıdır. Dağlarca’yı kendi kendine hiç yaşayamadım. Sağım solum önüm arkam hep şiir oldu. Benim adıma düzenlenen toplantıları hiç sevmem. Neden dersiniz bu toplantılarda 40 kişi toplanır, şiirlerimi okur, beni anlatır. Tüm bunların sonunda ben de şaşar kalırım. Ben bile kim bu Dağlarca Allah aşkına derim. Oysa ki onlara her zaman şu nasihati vermek isterim: Beni ve şiirlerimi yorumlamaya kalkmadan önce zengin tarihli Türk şiirlerimizi ve onun kaynaklarını iyice öğrenin, hazmedin sonra beni ve şiirlerimi inceleyin. Doğrusu budur.” demiştir (Sucu Polat, 2002: XX).

Dağlarca, 1940’lı yıllarla 2000’li yıllar arasında en çok ürün veren Türk şairi olmuştur. Eserleri gerek nicelik gerek nitelik olarak incelendiğinde Dağlarca’nın eser verme konusunda verimli olduğu söylenebilir. Şiire getirdiği yeni anlayış, biçim ve içerik düzeninin hiç kimseye benzemiyor olması Dağlarca’yı bu alanda özel kılmıştır. Türk edebiyatında önemli bir yere sahip olan Dağlarca, 94 yıllık ömrüne yüz yirmiye yakın şiir kitabı sığdırmıştır. Çocuklar için kaleme aldığı 20’yi aşkın kitabıyla ardında önemli bir birikim bırakmıştır. 1967’de çocuk şiirlerine yönelen Dağlarca, genel şiir poetikası ile çocuk şiiri poetikasını aynı çizgide buluşturmuştur. Fazıl Hüsnü Dağlarca çocuk şiirleri yazarken çocuklaşmaya çalışmaz, kahramanları çocuklar olan çocuk şiirlerinde çocuk, kendi yaptıklarının üzerinde durur. Kendisinden önce gelen şairler gibi eğitici bir tavır takınarak şiiri öğüt verici bir araç olarak da kullanmaz. Bu özellikleriyle Türk çocuk şiirinde özgün bir tarzın temsilcisi olmuştur (Şimşek: 1). Söylemek istediği her şeyi şiir aracılığıyla söyleyen Dağlarca, kendine has üslubuyla daima farkını ortaya koymuştur. Şairin şiirlerini besleyen unsurların dünya üzerindeki düzen ve bu düzendeki zıtlıklar, iyi kötü dengesi, yoksulluk ve yoksunluklar olduğu belirtilmiştir (Şimşek, 2013: 2557; Bayraktar ve Erkoç, 2021: 1188).

Şaire kendisini çocuk edebiyatına yönelten nedenler sorulduğunda: “Bugün bile çocuk olduğumdur. Ben çocukluğumu yadsımıyorum. Bu beni hep diri tutuyor. Kişilerin iki ölümü vardır: Biri çocukluklarının ölümü, diğeri ise gövdelerinin ölümü. İlki daha korkunçtur. Çok şükür ki benim çocukluğum ölmemiştir, ölmeyecektir.” demiştir (Sucu Polat, 2002: XXVIII).

Daha küçük bir çocukken şiire ve edebiyata yönelmiş olan Fazıl Hüsnü Dağlarca ev ödevlerinin arasında şiirler karalamıştır. İlerleyen yıllarda yazdığı çocuk

şiiirlerinde de bu günlerin etkisi olmuştur. Dağlarca yazdığı çocuk şiiirlerinde kendi çocuk benliğini kullanmış, kendi çocukluğunun yaşamından ve hayal dünyasından kesitler sunmuştur. Çocuk şiiirlerinde uygulanmaya çalışılan daha yalın ve açıklayıcı anlatımın aksine Dağlarca, şiiirin anlaşılmasında yaşın öneminin olmadığını savunur. Çocuk şiiiri diye ayrıca bir türün olmadığını savunan Dağlarca, hitap ettiği kitlenin yaş küçüklüğüne karşın şiiirden ödün vermez. Şiiirlerinde daha çok çocukların içsel dünyasıyla ilgilenen ve bu dünyaya seslenen Dağlarca, bu şiiirler aracılığıyla çocukların kendilerini tanımalarını ve keşfetmelerini sağlar (Şirin, 2015: 523).

Türk şiiirinin önemli bir temsilcisi olan Fazıl Hüsniü Dağlarca kendisinden sonra gelen pek çok şairi etkilemiştir. Şiiirlerinde geniş bir tema ve konu yelpazesi mevcuttur. Çocuk kitaplarında metafizik unsurlara, imgelere, metaforlara yer veren Dağlarca, bunlardan önce kaleme aldığı diğier kitaplarında realist bir tutum sergilemiş ve Anadolu'yu ve Anadolu insanını kendi gözlemlerine dayanarak eserlerinde anlatmıştır.

Her şiiirin ayrı bir tanımını olduğunu bir ozanın her bir şiiirinin ayrı ayrı tanımını ve anlamı olduğunu belirten şair, şiiirde ortak bir tanımın değil ortak bir kuralın olduğunu savunur. Dağlarca şiiirin iki ayak üstünde durduğunu belirtir. Bunlardan biri imgelem diğieri içtenliktir. Bunlardan biri eksik olursa şiiir sendeleyecektir ve geleceğe ulaşamayacaktır (Sucu Polat, 2002: XXI).

Şiiirlerin küçükler için ve büyükler için olarak ikiye ayrılması hakkında ise şair, "Bu yargıların yarısı doğru, yarısı yanlış. Bu gerçek tüm çocuk yazını için geçerlidir. Kimi yazarlar büyükler için yazılmış yapıtlarını biçimsel değişiklikler yaparak çocuk yazını diye göstermekte. Bu yanlıştır. Çocuk yazını eleştirmenlerimiz olmadığı için çocuk hikâyesi ancak özel bir duyarlılıkta yazılabilir. Ayrıca içinde çocukluğu ölmemiş olanlarca yazılmalıdır." demiştir (Sucu Polat, 2002: XXXI).

Konuşmalarda sürekli hareket ettikleri gözlenen çocukların büyük çoğunluğunda Dağlarca'nın şiiirlerini seslendirirken bir durgunluk, dinginlik olduğu görülür. Bu, şiiirlerin eksikliğinden değil; Dağlarca'nın çocuklara kendilerini iç yolculuklar yaparak, içlerini gözleyerek tanıtmamasından kaynaklanır (Şirin, 2015: 523). Şair, *Susan Dünya* isimli şiiirinde de dünyayı bir durgunlukla yansıtmıştır. Bu sessizliğin sebebinin şairin iç dünyasındaki şairlik ve dinginlik olduğu düşünülür. Şairin ifade biçimi sorulardan, meraklardan, araştırmalardan uzaktır (Altıkulaç

Demirdağ, 2012: 145). Eserlerinde de daha çok bildiğini gördüğünü anladığını okuyucuya sunar.

Türkçeye ve Türkçe kullanmaya özen gösteren şair bundan hiç taviz vermemiştir. 86 yıllık bir ömre 110'a yakın eser sığdırması da şairin kelimelerle adeta oynadığını ve üretken olduğunu gösterir. Bir konuşmasında “Çok şükür çok sağlıklı bir adamım.” diyen Dağlarca, özellikle zihninin çok sağlıklı olduğunu her şeyi yaşadığı andaki gibi tüm somutluğuyla hatırlayabildiğini belirtmiştir. Bu da şairin geniş bir zihin evreni olduğunu gösterir. Aynı konuşmasında gece uykularının da kısıtlı olduğunu belirten Dağlarca bir gecede bir kitap yazdığı zamanların olduğunu da belirtmiştir (Barak, 2009: 55).

Kullandığı geniş şiir evreninde hayvanlardan meyvelere, okulun sınıf duvarındaki Atatürk portresinden sayılara, bitkilere yer veren Dağlarca, çocuklar için yeni bir dünya kurmamış; içinde yaşattığı çocuk aracılığıyla çocuk dünyasına adım atmıştır. Çocuklar için ayrı bir şiir türünü kabul etmeyen, okuyucunun yaşının şiirde kullanılacak imgeleri etkilemediğini savunan şair, çocukların dünyasında çocukların imgeleriyle şiirler kaleme almış ve çocukların bu şiirler sayesinde içsel olarak kendilerini tanımalarına yardımcı olmuştur. Kendisiyle yapılan bir söyleşide çocuk şiiriyle ilgili “Çocuk şiiri yazarken gülümsüyorum ve daha başka bir sevinç duyuyorum. Çocuk şiiri olabilir mi? Olabilir. Çocuk şiiri şudur: Çocuk şiirinde yapıyı, nesneliliği, konuları onun açısına göre daha ince seçmek, ilk duyarlılar, ilk özgürlükler, ilk ölçüler içinde yazmak gereklidir.” demiştir (Barak, 2009: 57).

Dağlarca'nın şiirlerinde sürekli bir yenilik görülmektedir. Kendisinden önce gelen ya da çağdaşı olan hiçbir şaire benzemeyen şair kendini de tekrar etmemiştir. Kendine has üslubu ve poetikasıyla Türk şiir geleneğine büyük bir yenilik getirmiş ve henüz eşi benzeri görülmemiştir.

Şiirleri geniş bir konu ve tema yelpazesi içinde olan Dağlarca'nın şiirlerine ölüm teması daha küçük yaşlarda iki kardeşini kaybetmesiyle girmiştir (Narcı, 2015: 8). Yazmayı yaşamsal bir ihtiyaç olarak gören Dağlarca, şiiri de yaşam tarzı olarak belirlemiştir. Şair, bir ozanın kendisini ifade etmenin en iyi yolunun şiir olduğunu belirtmiştir (Eryeşil, 2015: 29).

Pek çok ödüle sahip olan şair, yurt içinde ve yurt dışında birçok kez en iyi Türk şairi seçilmiştir. Şair, ömrünün son günlerinde dahi şiirden uzak kalamamış

yazamadığı dönemlerde o söylemiş etrafındaki insanlar yazmıştır. Şiirle geçen bir ömür 15 Ekim 2008’de sona ermiştir.

Dağlarca’nın kitap olarak yayımlanmış çocuk şiirleri kronolojik sıra ile şöyledir: *Kuş Ayak: Açıl Susam Açıl* (1967), *Kuş Ayak: Boyalı Ses* (1967), *Arka Üstü* (1974) *Yeryüzü Çocukları* (1974), *Balina ile Mandalina* (1977), *Yaramaz Sözcükler* (1977), *Yazıları Seven Ayı* (1977), *Su Yıkamak* (1977), *Göz Masalı* (1979), *Şeker Yiyen Resimler* (1980), *Güneşi Doğduran* (1981), *İlkokul 2’deki/Kanatlarda* (1981), *Okulumuz 1’deki* (1993), *Bitkiler Okulu* (1995), *Okulumuz 3’teki* (1995), *Dolar Biriktiren Çocuk* (1995), *Oyun Okulu* (1999), *Cincik*(2000), *Cin ile Cincik* (2000)

Yeryüzü Çocukları kitabı daha sonra çeşitli yayınevleri tarafından *Başparmak*, *Gösterme Parmağı*, *Orta Parmak*, *Yüzük Parmağı* ve *Serçe Parmak* olmak üzere beş farklı kitap hâlinde yayımlanmıştır.

Hayata ve evrene çocuk dikkatiyle bakışın ifadesi olan bu kitaplar ev, aile, okul, tabiat, evren, oyun, oyuncak, uyku, rüya, sayı, renk, besin, ağaç, hayvan, masal, uçak, gemi... gibi çeşitlilik gösteren konular çevresinde vücut bulur (Şimşek: 3). Çocukların çevresinden seçilmiş olan bu öğeler çocukları eserlere çekerek şiirleri daha bir iştahla okuyup anlamalarını sağlar. Eserlerinde daima çocuk özneyi kullanan şair çocuklara dünyayı kendi bakış açılarından gösterip keşfetmelerini sağlar. Hiçbir eserinde doğrudan öğüt verme amacı gütmeyen ancak eserlerini okuyan bir çocuk iyiliğin doğruluğun erdemli olmanın, karşılıklı saygı ve sevginin ve daha pek çok değerinin önemini kavrar. Kendi sorunlarının, zaman zaman yaptığı hatalarının ve haylazlıklarının yalnızca kendine ait olmadığını başkalarının da kendisiyle aynı ya da benzer olumsuz durumlarla karşılaştığını görür ve bu sorunlara çözüm önerileri sunmaya yönelir. Toplumda görülen olumsuzluklar, savaşlar, küresel sorunlar, insanlar arasındaki iletişim kopuklukları ve sıkıntılar toplumlar üzerinde kara bulutlar gibi dolaşırken Dağlarca şiirinde çocuklar bu olumsuzluklara karşı yorulmadan yıpratılmadan hazırlanır. Sıcak bir anlatımla çocuğun bakışıyla verilen bilgiler ve mesajlar çocukları hayata hazırlar(Sucu Polat, 2016: 126).

Dağlarca’nın şiirlerinin büyük bir kısmı çocuksu bir bakış açısı ve duyarlılıkla kaleme alınmıştır. Bu şiirlerde çocuk masumiyeti şiirlerde yansıtılan gizemci ifade biçimini destekler. Çocukların gözünden bakıldığında dünya daha sade ve basit bir yer olarak görülür. Dünya hayatının sonu bilinemeyen bir muamma, ucu bucağı

olmayan bir sonsuzluk olarak görülmesine karşılık şair çocuksu bakışla bu muammayı bir nebze açığa çıkarma çabasındadır. *Çocuk ve Allah* kitabında Allah'a karşı korku, hayret ve hayranlık duyguları yoğun olarak işlenmiştir. Sadece bu kitapta değil eserlerinin genelinde şair bu duyguları sıklıkla işlemektedir. Bu nedenle Dağlarca şiirlerinin genelinde sessizlik, tenhalık, hareketsizlik gibi imgelerinde bulunması bir zıtlığı ifade eder. Korku ve hayret duyguları kendi içinde bir hareketliliğe sahipken sessizliğin ve sakinliğin verdiği durgunluk şiirlerde bir tezatlık oluşturur. Şairin korku hayret duyguları içeren şiirlerinde hareketlilik içeren kelimeler kullanması da mümkündür (Altıkulaç Demirdağ, 2012: 151). Dağlarca, dış dünyaya bakışında kendi açısını oluşturan tek şairdir. Türk edebiyatında kelimeleri kendi hayal dünyasıyla harmanlayan ve bunlara yeni anlamlar katan, kelimelerle arası daima iyi olan şairlerin en önemlisi olarak anılır. Özer'in çalışmasında bu şairlerin sayılarla aralarının iyi olduğu dolayısıyla Dağlarca'nın da bu özelliği dolayısıyla sayılara yakın olduğu belirtilmiştir (s. 432).

Fazıl Hüsnü Dağlarca, *Çocuk ve Allah* adlı şiir kitabında yaşamı anlamlandırmaya çalışırken verdiği bu anlamı imgelemindeki çocuğa yansıtır. Şair, gördüğü ve düşündüğü yaşamın ayrıntılarını sükûnet içinde izlediğini hissettirir. Şiirlerinde sıklıkla görülen sessizlik, karanlık, gece, uyku gibi durumları ifade eden kelimeler okuyucuda şairin ruhsal dünyasının derinliklerinden dış dünyaya sessiz bakışlar gönderdiğini algılatır. Şair şiirlerindeki sessiz bakışlarına bir çocuk karakteri ortak ederek bu bakışları çocuğun bakışları olarak yansıtır. Bütün şiirlerinde bir çocuk kahraman vardır. Bu çocuk kahraman kimine göre şairin çocuğu, kimine göre kendi çocukluğu, kimine göre içindeki çocuk, kimine göre ise herhangi bir dünya çocuğudur (Altıkulaç Demirdağ, 2012: 1). Şairin söyleşilerde daima içindeki çocuğu diri tuttuğunu belirtiyor olması göz önünde tutulursa şiirlerindeki çocuk karakterin de şairin içinde yaşattığı çocuk olduğu düşünülebilir.

Dağlarca'nın içindeki çocuğu kaybetmemiş olması nedeniyle şiirlerinde kullandığı arı dil, imgelem ve metaforlar Türk çocuklarını ve dünya çocuklarını ve hatta yetişkinleri şiirlere çeker, bu okuyucuların edebiyatı ve şiiri sevmesini sağlar. Bu sayede Dağlarca Türk çocuk edebiyatında önemli bir yere sahiptir (Sucu Polat, 2016: 126).

2.4. Türkçe Derslerinde Şiir ve Hikâyenin Yeri

Millî Eğitim Bakanlığı derslerde kullanılacak olan kitapları öğrencilere 2003-2004 eğitim öğretim yılından itibaren her yıl ücretsiz olarak göndermektedir. 2021-2022 Eğitim Öğretim yılı için Eğitim Bilişim Ağı (EBA) sistemi üzerinde ortaokul Türkçe derslerine yönelik olarak 8 farklı kitap yayımlanmıştır. Bu kitaplar incelendiğinde her bir kitabın 8 farklı temadan ve her bir temada dört okuma bir dinleme/izleme metni olmak üzere toplamda 40 metinden oluştuğu görülmüştür. Söz konusu kitaplarda her bir metnin sonunda metinle ve dersin kazanımıyla ilgili çeşitli etkinliklere yer verilmiştir. Kitaplar taranarak tablo 1’de yer alan sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 2. 1. Ders Kitaplarında Yer Alan Şiir ve Hikâye Türündeki Metinlerin Sayıları

Kitap	Hikâye Edici Metinler	Bilgilendirici Metinler	Şiir
5. Sınıf Anıtepe Yayıncılık	21	13	6
6. Sınıf Ata Yayıncılık	20	11	9
6. Sınıf MEB	19	18	3
6. Sınıf MEB	17	16	7
7. Sınıf Özgün Yayınları	16	17	7
7. Sınıf MEB	21	14	5
7. Sınıf MEB	22	12	6
8. Sınıf MEB	17	15	8

Yapılan bu incelemenin sonucunda ders kitaplarındaki metinlerin ortalama % 47,81’inin hikâye edici metin; %36,35’inin bilgilendirici metin; % 15,93’ünün şiir türünde olduğu tespit edilmiştir. Bu orana göre öğrencilerin derslerde en çok karşılaştığı metin türünün hikâye edici metinler olduğu ve hikâyeyi edici metinleri bilgilendirici metinlerin takip ettiği söylenebilir.

Kitaplar incelendiğinde aynı türdeki metin sayılarının sınıf seviyelerine ve yayınevlerine göre birbirinden farklı olduğu gözlenmiştir. 6. sınıf Türkçe ders kitaplarına bakıldığında Ata Yayıncılık tarafından hazırlanan ders kitabında 9 adet şiir türünde metne yer verilirken Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı iki farklı ders kitabından birinde şiir türünde 7 metne; diğerinde yalnızca 3 metne yer verildiği görülmektedir. Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (2019) ders kitaplarında yer alacak metin türlerinin oranı konusu kitap hazırlayıcılarının kararına bırakılmış olsa

da bu nicel farklılık göz ardı edilemeyecek kadar yüksektir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) 6. sınıf düzeyinde yer alan “Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.” kazanımının altında “Öğrencilerin seviyelerine uygun, edebî değeri yüksek olan şiirleri ve kısa yazıları türünün özelliğine göre okumaları ve ezberlemeleri sağlanır.” açıklaması bulunur. Yine 6. sınıf düzeyinde görülen “Şiirin şekil özelliklerini açıklar.” ve “Şiir yazar.” kazanımları da göz önüne alındığında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan kitaplarda şiire ayrılan oranın yetersiz olduğu söylenebilir. Bu gibi durumlarda öğretmenlerin derse farklı metinler getirmesi gerekliliği ortaya çıkar.

2. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde karşılaşılan “Şiir yazar.” kazanımı doğrultusunda öğrencilerin şiir türünde çeşitli metinlerle karşılaşması gerekir. Öğrencinin derslerde karşılaşacağı metinlerin temel kaynağı ise ders kitaplarıdır. Bu bölümde incelenen ders kitaplarındaki şiir sayısı en az 3 en fazla 9 olarak tespit edilmiştir.

2. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde “Okuduğu metindeki hikâye unsurlarını belirler.”; 3. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde hikâye edici metin yazar.” ve 3.sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde “Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.” kazanımları yer almaktadır. Bu kazanımlar doğrultusunda öğrencilerin her sınıf düzeyinde çeşitli hikâyelerle karşılaşması gerekir. Bu bölümde incelenen ders kitaplarında en fazla karşılaşılan tür hikâyedir. Ancak bu metinlerin de kazanımların verilmesinde yeterli olmadığı durumlarda ders öğretmeni farklı metinlerle ders kitabında yer alan bu metinleri destekleyebilir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirlerinin ders kitaplarındaki yeri incelendiğinde bu şiirlere yeteri kadar yer verilmediği görülmektedir. Yapılan inceleme sonucunda 5. sınıf Türkçe ders kitabında Dağlarca'nın şiirlerinden Mustafa Kemal'in Kağnısı yer almakta ancak diğer kitaplarda şairin şiirleri bulunmamaktadır. Şairin yüzlerce çocuk şiiri olmasına karşın yalnızca bir şiirinin kitaplarda yer alması çocukların Dağlarca'yı tanımamasına ve onun şiirinden uzak kalmalarına sebep olacaktır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi yöntemi gözlem ve görüşme gibi dolaysız yöntemler ya da nicel veri toplama yöntemlerinin kullanılmayacağı durumlarda veya bu yöntemlere ek olarak kullanılan yazılı ve basılı materyallerin incelenerek bir sonuca ulaşılan nitel araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 189-191).

Doküman incelemesi yönteminin belli aşamaları vardır. İlk aşamada incelenmesi gereken dokümanlar belirlenir ve sınıflandırılır. İkinci aşamada dokümanların özgün olup olmadıkları incelenir ve özgün olmayan dokümanlar elenir. Üçüncü aşamada çeşitli yöntemlerle dokümanların içeriği çözümlenir ve anlamlandırılır. Dördüncü aşamada elde edilen veriler analiz edilir. Beşinci ve son aşamada verilerden yola çıkılarak çalışmanın sonucuna ulaşılr (Forster'dan aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2018: 194-200).

3.1.1. İncelenen Dokümanlar

Çalışmanın inceleme dokümanı, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın kaleme aldığı 22 kitaptan oluşan "Dağlarca Çocuklarda" serisidir. Bu seride yer alan ve çalışma doğrultusunda incelenen kitaplar sırasıyla şunlardır: *Balina ile Mandalina* (YKY: 2019), *Yaramaz Sözcükler* (YKY: 2020), *Okulumuz 1'deki* (YKY: 2018), *Okulumuz 2'deki-Kanatlarda* (YKY: 2018), *Okulumuz 3'teki* (YKY: 2020), *Cincik* (YKY: 2020), *Cin ile Cincik* (YKY: 2017), *Yazıları Seven Ayı* (YKY: 2020), *Dolar biriktiren Çocuk* (Tümzamanlar Yayıncılık: 1995), *Başparmak, Gösterme Parmağı, Orta Parmak, Yüzük Parmağı, Serçe Parmak* (Cem Yayınevi: 1974, Yeryüzü Çocukları), *Güneşi Doğduran* (YKY: 2018), *Göz Masalı* (YKY: 2018), *Kuş Ayak – Boyalı Ses, Kuşa Ayak – Açıl Susam Açıl* (Tümzamanlar Yayıncılık), *Arkaiüstü* (YKY: 2008), *Bitkiler Okulu* (YKY: 2020), *Oyun Okulu* (YKY: 2012), *Su Yıkamak* (YKY: 2021).

Dağlarca'nın çocuklar için şiir ve şiir-hikâye türünde kaleme aldığı bu kitaplar Türkçe eğitiminde kullanılması açısından incelenmiştir. Kitapların kısa olması, ders saatinde okunabilmesi ve Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuk edebiyatındaki yeri ve öneminden dolayı araştırmanın dokümanı olarak bu kitaplar seçilmiştir. Kitaplar dil

bilgisi ve dört temel dil becerisine yönelik etkinlikler yapmak için uygun ve söz varlığı açısından zengindir.

Çalışmanın bir diğer inceleme dokümanı ise 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'dır. Program, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ilkökul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. sınıf seviyelerine yönelik olarak hazırlanmıştır. İncelenen çocuk kitapları programda yer alan kazanımlar doğrultusunda incelenmiştir.

3.2. Verilerin Analizi

Çalışmanın amacı doğrultusunda "Dağlarca Çocuklarda" serisinde bulunan kitaplar 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programının 1. sınıftan 8. sınıfa kadar bütün sınıf düzeylerini kapsıyor olması dolayısıyla 1. sınıftan 8. sınıfa kadar bütün sınıf düzeylerine yönelik olarak verilen kazanımlar doğrultusunda incelenmiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın (2019) yapısına uygun olarak dört temel dil becerisi olan dinleme/izleme, konuşma, okuma (akıcı okuma, söz varlığı, anlama), yazma becerilerine ait kazanımlar dikkate alınarak analiz yapılmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Dağlarca Çocuklarda Serisinde Yer Alan Kelime Türlerinin Niceliklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde veri toplama aracından ve yapılan analizlerden elde edilen veriler araştırmanın problemini ortaya koyacak şekilde sunulmuştur. İncelenen 22 kitapta yer alan toplam kelime sayısı; kullanılan isim, fiil, sıfat, zarf, zamir, edat, bağlaç, ünlem sayıları tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 4. 1. Kitaplarda Yer Alan Kelime Türlerinin Nicelikleri

Kitabın Adı	Toplam Kelime Sayısı	İsim	Fiil	Sıfat	Zarf	Zamir	Edat	Bağlaç	Ünlem
Balina ile Mandalina	1739	581	235	171	87	116	52	38	28
Yaramaz Sözcükler	1701	735	316	118	68	79	54	26	10
Okulumuz 1’deki	1287	551	215	101	68	58	47	17	7
Okulumuz 2’deki	665	285	124	58	43	47	25	19	3
Kanatlarda Okulumuz 3’teki	1623	733	225	138	39	70	51	25	3
Cincik	1761	779	248	125	95	107	62	49	2
Cin ile Cincik	3310	1576	636	142	83	140	135	36	4
Yazıları	2004	940	359	143	74	96	68	41	7
Seven Ayı									
Dolar	1526	747	208	167	159	102	64	27	-
Biriktiren Çocuk									
Başparmak	1360	759	395	201	111	106	80	60	3
Gösterme	1880	867	212	112	25	40	49	43	-
Parmağı									
Orta Parmak	1858	863	256	124	68	113	36	27	-
Yüzük	1962	1008	304	237	81	112	57	64	-
Parmağı									
Serçe	2009	1015	277	246	100	97	56	32	-
Parmak									
Güneşi	716	373	97	47	26	11	18	14	2
Doğduran									
Göz Masalı	1152	555	176	117	61	45	37	31	15
Kuş	2035	1042	343	156	123	116	102	41	1
Ayak“Boyalı Ses”									

Tablo 4.1. (devam)

Kuş Ayak	2114	1068	395	201	111	106	80	60	3
“Açıl Susam Açıl”									
Arkaüstü	4843	2053	778	344	191	148	129	109	2
Bitkiler	1750	764	263	230	92	83	45	50	1
Okulu									
Oyun	1406	727	222	150	59	77	52	39	-
Okulu									
Su Yıkamak	1145	480	202	113	74	39	52	23	2

Kitaplar, kelime türlerine göre incelenmiş ve Tablo 2’de yer alan sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre *Okulumuz 2’deki–Kanatlarda* ve *Güneşi Doğduran* haricindeki tüm kitapların toplam kelime sayısının 1000’in üzerinde olduğu ve en uzun kitabın 4843 kelimededen oluşan *Arkaüstü* olduğu görülmüştür. Kitapların tamamında en çok karşılaşılan kelime türü isimdir. İsim türündeki kelimeleri sırasıyla fiiller ve sıfatlar takip eder. Kelime türleri arasında en az görülen tür ise ünlemler olmuştur.

Tabloda verilen nicel değerlere göre incelenen kitaplar 6. sınıf düzeyinde yer alan “İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.”, “Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.”, “Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.” kazanımları ve 7. sınıf düzeyinde yer alan “Zarfların metnin anlamına olan katkısını açıklar.”, “Fiillerin anlam özelliklerini fark eder.” kazanımları doğrultusunda Türkçe derslerinde kullanılabilir.

4.2. Balina ile Mandalina Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları

4.2.1. Dinleme/İzleme Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Balina ile Mandalina’da bir Balina ile bir Mandalina’nın uçsuz bucaksız okyanustan Akdeniz kıyılarına uzanan yolculuğu anlatılmaktadır. 3. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde görülen “Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.” kazanımı doğrultusunda *Balina ile Mandalina* kitabını ilk derste seslendirmiş olan bir öğretmen ikinci derste öğrencilerinden Balina ile Mandalina’nın karşılaşma tanışması olayını canlandırmasını isteyebilir.

Şiir-hikâye türünde yazılmış olan bu kitap belli bir olay örgüsü barındırmaktadır. 3. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde karşılaşılan “Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında

tahminde bulunur.” kazanımı doğrultusunda metnin Balina’nın Mandalina’yı ülkesine götürüp teslim etmesine kadar olan kısmı seslendirildikten sonra öğrencilerden Balina’nın okyanusa geri dönerken neler yaşadığını tahmin etmeleri istenebilir.

4.2.2. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

“Konuşma stratejilerini uygular.” kazanımına yönelik olarak empati kurarak konuşma etkinliği yapılabilir. Empati kurarak konuşma, konuşmacının kendisini bir başkasının yerine koyup onun gibi düşünmeye çalışarak yaptığı konuşmadır. *Balina ile Mandalina* okunduktan sonra öğrencilerden kendilerini Balina’nın ya da Mandalina’nın yerine koyarak tanıtmaları, özelliklerinden bahsetmeleri istenebilir. Kitapta yer alan “Koku” şiirinin okunmasının ardından öğrencilerden herhangi bir duyu organlarını tam anlamıyla kullanamamaları hâlinde neler hissedeceklerini anlatmalarını istemek mümkündür (Bayraktar ve Erkoç, 2021: 1193). Bu etkinliğin devamında öğrencilerin gözlerini kapatarak bir yere ulaşmaya çalışmalarının istenmesi ya da kulaklarını kapatarak arkadaşlarının söylediklerini anlamaya çalışması etkinliği yapılabilir.

4.2.3. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Akıcı Okuma

3. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde karşılaşılan “Okuma stratejilerini uygular kazanımı doğrultusunda *Balina ile Mandalina* kitabının sesli, sessiz okuma ve empati kurarak okumanın yanında tahmin ederek okuma ve okuma tiyatrosu yöntemleriyle okunması mümkündür.

Balina ile Mandalina okunurken Mandalina’nın okyanusa düşmesine kadar olan kısım okunduktan sonra devamı hakkında tahminlerde bulunulup okumaya daha sonra devam edilerek tahminler ve olayların devamının kitapta anlatıldığı şeklini karşılaştırmak mümkündür. Kitabın devamında Balina’yla karşılaştıktan sonra neler olacağını tahmin edilmesi, Balina’nın Mandalina’yı kendi ülkesine bıraktıktan sonra dönerken neler yaşayacağını tahmin edilmesi mümkündür.

Okuma tiyatrosu yönteminde diyaloglar hâlinde kaleme alınmış metinler kullanılır ya da okunan öyküleyici metinler diyaloglar hâlinde yeniden düzenlenerek okuma tiyatrosu yöntemiyle okunur. *Balina ile Mandalina’da* Balina’yla

Mandalina'nın diyalogları kullanılarak sınıfta okuma tiyatrosu yapılabilir (Bayraktar ve Erkoç, 2021: 1194).

Söz Varlığı

Balina ile Mandalina'da zıt anlamlısıyla yan yana bulunan 9 farklı kelime vardır. Zıt anlamlı kelimeler: “karanlık aydınlık, gece gündüz, üşü- ısın-, ince kalın, getir- götür, düş gerçek, er geç, yüksel- alçal-, sevinç acı”. Kitapta yer alan bu kelimeler “Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.” ve “Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.” kazanımları doğrultusunda kullanmak için uygundur.

Kitap 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı için uygundur. Söz sanatları:

Benzetme (teşbih) örnekleri: *denizler ejderi, kıyıya yaklaştı daha biraz sanki incecik bir yel, bir gemi direğidir o, Aa güzel bir ses/sanki ırmak/sanki türkü/sanki ilkyaz yeli, Ağustosta göl gibi balinanın ağzı, anne ağaca benziyor ağzı, dal ablama da benziyor, gök gibi derin bir ses, sap çırpıtım el çırpırcasına, yansımıştı deniz altına/bütün yapıları/solumuzdaki ülkelerin/sanki oya/sanki bebek örtüsü/altınla işlenmiş/sanki suçiçeği, sanki sallana sallana masal/sanki suda bir oyun, sanki yaşlı bir anneye mektup gelir ta uzaklardaki çocuğundan, masallar gibi uzaklarda, denizlerin dibi/ sinema/gemilerin gölgeleri karışır/balıkların gölgelerine hep, yüzen mağara desem/daha doğru olacak/ağzı/boş adalar gibi büyük, gemiler bir beşik/çocuk dalgaların/gülerek oynadığı, gemiler kibrit kutularına benzer/köpüklerin/üzerinden geçtiği* (Bayraktar ve Erkoç, 2021: 1198)

Kişileştirme (teşhis) örnekleri: *anne ağaç, abla dal, ses mi belli değil/beni beklediği mi belli değil, yüzüne yapraklarını değdirecek, anımsıyorum birer birer, yum gözlerini/uyu biraz, bütün çiçeklerin gözlerini açarken aydınlığa günaydın dedikleri koku var ya, günaydın derim ben, toplantısı mı var bütün suların burada çocuk, evet toplantısı var burada çocuk, sevgilerin, hey der/hey hey hey/dalgaların babaları dalgaların dedelerine, kalk der/kalk kalk kalk/denizlerin dibine/dalgalar/şahlan der/şahlan şahlan şahlan/dalgaların yiğitleri/dalgaların devlerine, Ne iyisiniz efendim, Bir ağaç yetişir çocuklarıyız onun, ne mutlu ağaçmış o çocukları böylesine tatlı, ne mutlu ağaçmış o çocukları böylesine sıcak, sever ağacın biri balığın birini, sever balığın biri ağacın birini, düdüük öttürürler hep/korkularından, Ülkeleri ta kuzey/nedense/geziyi çok severler/inerler güneye doğru, erirken erirken yok olacaklarını sezerler o denizlerde/bir çocuğu mu ararlar/inerler güneye doğru* (Bayraktar ve Erkoç, 2021: 1198)

Konuşturma (intak) örnekleri: *seslendim yavaşça adınız ne/kuş musunuz/yoksa ayı mı, balina sordu peki senin adın ne/çiçek misin sapsarı böylesine/yoksa ay ışığı mı, bütün çiçeklerin gözlerini açarken aydınlığa günaydın dedikleri koku var ya, günaydın derim ben, bu balık ötekine der ki nerelerdesin, öteki balık buna oynuyorum der denizle, hey der/hey hey hey/dalgaların babaları dalgaların dedelerine/kalk der/kalk kalk kalk/denizlerin dibine/dalgalar/şahlan der/şahlan şahlan dalgaların yiğitleri/dalgaların devlerine* (Bayraktar ve Erkoç, 2021: 1198)

Karşıtlık (tezat) örnekleri: *düş'le gerçek birbirine yakındır, düşler güçlü düşler gerçek olur er geç, tam yarısı sevinçti yüreğinin tam yarısı acı, güneşli gecelerde, karanlıkta aydınlık oyunlarımız, dinlersin ya duyulmaz, kim yalnızsa o*

daha çok duyar ıssız yerleri, arkada göğün karanlığı/önde kocaman balina apak (Bayraktar ve Erkoç, 2021: 1198)

Abartma (mübalağa) örnekleri: denizler ejderi, dalgalardan aydınlık bile duyulmuyordu, öyle hızlı gideceğim ki kuşlar bile arkamızda kalacak, kuşları geçiyorduk gülümseyerek, yüksele alçala biz bulutlara varıyorduk, bizler öylesine kocamanız ki soğuşun kocamanlığını kaplarız, bir kuyruk çırpı Akdeniz'e/şimdiye dek görmediğince büyük/bu suların/açılıverdi kocaman dalgaların çiçeği, ormanlar dolusu/o kıyılarca sürüp giden/o yemyeşil ağaçların hepsi/pıtrak pıtrak/binlerce milyonlarca milyarlarca/mandalinalarla pıtrak pıtrak/birdenbire kesildiler sapsarı, görmedim ki nicedir sıcağın böylesini ben, öyle bir sarılığın var ki/ben değil/inan, ben değil yalnız/kuzey dalgaları bile ısınmıştır/seninle, bulutlara varıyorduk/uçuyorduk yıldızlara, gemilerin altı üşürken/deniz üşürken/buzullar bile üşürken, denizi kaplamış dev biri, işte/dalgalar büyüdü yüz kat/köpükler çoğaldı iki yüz kat/bulutlara çıktım/denizin dibine indim işte, vurdular gökbalınayı yıldızlarca yerinden, uzun ki boyu/bin mandalina olsak/sayamayız, öyle büyük ki ağzı/nerde başladığı görülüyor/nerde bittiği görülüyor/yüzen mağara desem/daha doğru olacak/ağzı/boş adalar gibi büyük (Bayraktar ve Erkoç, 2021: 1198)

Kitapta isim fiil, sıfat fiil zarf fiil örnekleri sıklıkla yer almaktadır. Bu örnekler 8. sınıf düzeyinde yer alan “Fiilimsilerin cümledeki işlevlerini kavrar.” kazanımı doğrultusunda fiilimsi konusunu işlerken sınıfta sunmaya ve öğrencilere konuyu bu örnekler aracılığıyla sezdirmeye müsaittir.

“Güneşli Geceler Oyunu” başlıklı şiirde “Düşmüş bir uçurtmadır güneş/Düşmüş geceler içine titreyerek” dizelerinde “düşmüş” kelimesi hem sıfat fiil hem çekimli fiil görevinde kullanılmıştır. Öğrencilerin aynı kelimelerin hem çekimli fiil hem de fiilimsi görevinde kullanılabildiğini görmesi ve sözcüğün görevinin anlamdan yola çıkarak açıklanması için derste bu dizeler örnek olarak gösterilebilir.

“Koku Alamayan” başlıklı şiirde hem isim fiil hem sıfat fiil hem de zarf fiil örnekleri mevcuttur.

Koku Alamayan

-Ey kardeş sarı

Bende eksik olan duygu

Koklamak, biliyorum.

Görüyorum çünkü kimi yaratıkların

*Koku **alırken** avlandıklarını*

*Kendilerini koruduklarını koku **alırken.***

Fıskırtmaya yarar ancak

*Akciğerlerimden **gelen** ıslak havayı*

Başımın gerisindeki burun deliklerim.

Ne yazık ki bir masal bile değil bence

Senin koku dediğin (Dağlarca, 2019: 33)

Fiilimsiler konusuna giriş yapan öğretmenin söz konusu derste bu şiiri örnek olarak sunması uygundur.

4.2.4. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

2. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde karşılaşılan “Yazma stratejilerini uygular.” kazanımı doğrultusunda *Balina ile Mandalina* için metin tamamlama, tahminde bulunma yöntemlerini kullanmak mümkündür.

Metin tamamlamada bir metin belli bir yere kadar okunduktan sonra devamı ile ilgili tahminlerde bulunularak veya metni kendi isteğine göre bitirme amacıyla metnin sonu bilinçli bir şekilde değiştirilir. *Balina ile Mandalina* için artık arkadaş olan Balina ile Mandalina’nın Akdeniz’e doğru yola çıkışlarına kadar olan kısım okunduktan sonra öğrencilerden metnin devamını yazmaları istenebilir. Öğrenciler Balina ile Mandalina’nın okyanustan Akdeniz’e uzanan yolculuğunu istedikleri gibi anlatma ve hikâyeye yön verme imkânı bulacaktır.

Tahminde bulunmada okunan ya da dinlenen metni öncesi, sonrası veya karakterlerin bu olayların dışındaki yaşamları ile ilgili tahminlerde bulunularak bunlar yazıya aktarılır. *Balina ile Mandalina’da* öğrencilerden Mandalina’nın yetiştiği yerleri büyüdüğü ağacı ve gemiye binişini ya da Mandalina’yla karşılaşmadan önce Balina’nın okyanusta nasıl bir hayatının olduğunu, Akdeniz’deki çevresini anlatmaları istenebilir. Benzer şekilde metin okunduktan sonra Mandalina’nın tekrar ailesine kavuştuğunda neler yaşadığını Balina’nın ölümünden haberdar olup olmadığını anlatan metinler kaleme alınabilir. Balina’yı avlayan avcılarının bu olaydan sonra neler yaşadıklarını anlatan bir metin yazmak da mümkündür.

Evinden çok uzakta olan ve evine nasıl döneceğini bilmeyen Mandalina’nın anlatıldığı bu kitabın okunmasının ardından Mandalina’yı evine götürme etkinliği yapılabilir. Hazırlanacak olan labirent öğrencilere verilerek öğrencilerden Mandalina’ya yönergeler verip onun evine ulaşmasına yardımcı olmaları istenir. Bu

etkinlik “Kısa yönergeler yazar.” kazanımı doğrultusunda öğrencilerin çeşitli yönergeler yazmasını sağlayacaktır (Bayraktar ve Erkoç, 2021: 1201).

Balina ve Mandalina birbirlerine çok uzak olan ve karşılaşma olasılıkları çok düşük olan iki canlıdır. Buradan hareketle öğrencilerden karşılaşma olasılıkları düşük olan iki farklı canlıyı seçerek bunların arkadaşlıklarını anlatan bir metin yazmalarını istemek mümkündür (Bayraktar ve Erkoç, 2021: 1202).

4.3. Yaramaz Sözcükler Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları

4.3.1. Dinleme/İzleme Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Şiir-hikâye türünde yazılmış olan bu kitap belli bir olay örgüsü barındırmaktadır. 3. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde karşılaşılan “Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.” kazanımı doğrultusunda öğrencilerden kitapta anlatılan öğretmenin şiiri birkaç nüsha hâlinde yazıp her birini farklı yerlere saklamasının ardından neler yaşanabileceği hakkında tahminde bulunmaları istenebilir.

4.3.2. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde karşılaşılan “Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.” kazanımına yönelik olarak öğrencilerin daha aktif olduğu, kendilerini tahta önünde ve bir kurgunun içinde ifade edebileceği etkinlikler yapılabilir. Bu amaç doğrultusunda *Yaramaz Sözcükler* okunduktan sonra kısa bir metinden alınan kelimeler veya bir atasözü, deyim, özdeyiş ya da öğrencilere verilmek istenen bir kural cümlesinin kelimeleri öğrencilere dağıtılarak öğrencilerin yaramaz sözcükleri canlandırması istenebilir. Öğrenciler bu canlandırma sırasında hem bir rolün içinde olacak hem de bir atasözü, deyim veya verilmek istenen herhangi bir mesajı kavramış olacaktır.

“Konuşma stratejilerini uygular.” kazanımı doğrultusunda *Yaramaz Sözcükler* okunduktan sonra öğrencilerden kendilerini şiir yazan öğretmenin yerine koyarak yaptıkları bir şeyi bıraktıkları gibi bulamazlarsa neler hissedeceklerini anlatmalarını istenebilir. Bu kitap için öğrencilerin kendilerini sözcüklerin yerine koyarak neden yer değiştirdiklerini anlatan konuşmalar yapacakları bir etkinlik düzenlenebilir.

4.3.3. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Akıcı Okuma

“Vurgu, tonlama ve telaffuza dikkat ederek okur.” kazanımı doğrultusunda *Yaramaz Sözcükler*’de ünlemlerin sıklıkla kullanıldığı “Şeytanın Dürttüğü” başlıklı şiirin sınıfta farklı duygularla seslendirilmesi etkili olacaktır. Bu şiirin başında yazar şiirin bir üçlüğünün farklı bir sesle bir üçlüğünün farklı bir sesle okunacağını belirtmiştir. Böylece öğrenciler ses tonlarını ayarlarken buna dikkat edecek vurgu, tonlama ve ses tonu çalışması yapabilecektir.

Şeytanın Dürttüğü

-Hop “1 Mayıs”

Gel buraya

“Çıkmıştık” Hop

-Hop “Bütün okul”

Gel buraya

“Öğretmeniydim” Hop

-Hop “Ben 5/A’nın”

Buraya gel

“Üstümüzdeydi” Hop

-Hop “Bizim”

Gel buraya

“Neden üstümüzdeydi bizim”

-Hop “Kanadı”

Buraya gel

“Benekli koca leylek” (Dağlarca, 2020d: 18)

3. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde görülen “Okuma stratejilerini uygular.” kazanımı doğrultusunda *Yaramaz Sözcükler* sesli, sessiz okuma, söz korusu, okuma tiyatrosu gibi yöntem ve tekniklerle okunmak için uygundur.

Yaramaz Sözcükler kitabı özellikle söz korusu şeklinde kaleme alınmıştır. Bu kitapta yazar, farklı şiirleri farklı grupların seslendirdiğini belirtmiştir. Kitabın başında okuyucuya tanıtılan bu gruplar 1. ses (altı yaşlarında var yok), 2. ses (on

yaşında gibi), 1/A (7-8 yaş çocuklar ses topluluğu), 5/A (11-12 yaş çocuklar ses topluluğu), anlatanın sesi (genç), yaşlı öğretmenin sesidir (yankılı, kalın). Kitap okunurken öğretmen, yazarın belirlediği sayıda gruplar oluşturup gruplara seslerin özelliklerini bildirerek bu okuma yöntemini kullanabilecektir. Öğrencilerin uygun ses taklitlerini yapmaya çalışması da bir canlandırma etkinliği olarak kullanılabilir. Öğrenciler bu ses taklitleri için ses tonunu vurgu ve telaffuzu doğru bir biçimde ayarlayıp sesini etkili bir biçimde kullanmaya çalışacaktır.

Kitapta öğretmen, sarmaşık, papağan, köpek ve öğretmenin konuklarının kendi aralarında konuştuğu bölümler mevcuttur. Bu bölümlerin diyalogları düzenlenerek kitap sınıfta okuma tiyatrosu yöntemiyle seslendirilebilir.

Söz Varlığı

Yaramaz Sözcükler'de zıt anlamlısıyla yan yana bulunan 5 farklı kelime vardır. Zıt anlamlı kelimeler: “genç yaşlı, evet hayır, git- gel-, gündüz gece, uyu- uyan-”. Kitapta yer alan bu kelimeler “Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.” ve “Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.” kazanımları doğrultusunda kullanmak için uygundur.

Kitap 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı için uygundur. Söz sanatları:

Benzetme (teşbih) örnekleri: *şimdi/birer çocuktu/sözcükler/oyunuyorlardı birbirinden yaramaz, kırmızı kaplan ağaç sanki, mor timsah ağaç sanki, sarı fil ağaç sanki, çocuk gibi uyurlar/güpegündüz, ağaçların masal gözlerini, sarmaşık göğe akarsu gibi*

Kişileştirme (teşhis) örnekleri: *yine yaramazlık yapmış/yazdıkları, ırmak anlatıyordu sevgilerini, bir bildiği var sözcüklerin, artık değiştirmediyaramaz sözcükler/yazılarını öğretmenin/yoruldular mı/büyüdüler mi/üzüldüler mi/sevdiler mi*

Konuşturma (intak) örnekleri: *papağan sarmaşığa der ki/sevmek mi evet/sevmemek mi hayır, sarmaşık papağana der ki/sevmemek mi hayır/sevmek mi evet, ben sarmaşık/papağana sesleniyorum duymuyor/karabaşa sesleniyorum duymuyor, hayır dedi Karabaş hayır/yenilmeyeceğiz/bizim olacak bu oyun, oyuncak/oyuncağa/ellerinde bir çocuğun/hadi uyuyalım derdi*

4.3.4. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

“Yazma stratejilerini uygular.” kazanımı doğrultusunda metinden hareketle yeni bir metin yazma, tahminde bulunma gibi yöntem ve teknikler kullanılarak yazma etkinlikleri yapmak mümkündür.

Metinden hareketle yeni bir metin yazma için *Yaramaz Sözcükler* okunduktan sonra farklı bir şiir sınıfa getirilerek öğrencilerden bu şiirin kelimelerini karıştırıp yeni bir şiir yazmaları istenebilir. Kitapta öğretmenin yazdığı şiirlerdeki kelimelerin yer değiştirmesi ve kelimelerin oluşturduğu yeni şiirler görülür. Derste bunun benzeri bir etkinlik yapmak mümkündür.

Tahminde bulunma için *Yaramaz Sözcükler’de* şiir yazan öğretmenin nasıl bir öğretmen olduğu, okulda yaptıkları ya da göreve nasıl başladığını anlatan yazılar yazılabileceği gibi sözcükler yer değiştirmeyi bıraktıktan sonra öğretmenin neler yaptığını, yazı yazmaya devam edip etmediğini anlatan metinler de yazılabilir.

Yaramaz Sözcükler okunduktan sonra bir yazma etkinliği olarak öğrencilere belli kelimelerin yazılı olduğu küçük kâğıtlar verilerek öğrencilerden bu kelimeleri istedikleri yerde kullanabilecekleri bir şiir yazmaları istenebilir. Öğrencilerin bu kelimeleri tekrar yazmak yerine kendilerine verilen küçük kâğıtları yapboz gibi bir araya getirerek metinlerini tamamlamalarının istenmesi etkinliği ilgi çekici hâle getirecektir.

4.4. Okulumuz 1’deki Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları

4.4.1. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Okulumuz 1’deki’nde şair, bir çocuğun okulda geçirdiği ilk günlerini anlatmaktadır. Kitap, sınıfta okunmadan önce öğretmenin sınıfa “Siz okula ilk geldiğinizde neler düşündünüz?/Neler hissettiniz?” şeklinde sorular yönelterek öğrencilerin düşündüklerini ve hissettiklerini anlatmalarını istemesi mümkündür. Kitabın okunmasının ardından 2. sınıftan itibaren tüm sınıf düzeylerinde görülen “Hazırlıksız konuşmalar yapar.” kazanımı doğrultusunda öğrencilerin metindeki olaylarla benzerlik gösteren okuldaki ilk günleriyle ilgili anılarını anlatmaları sağlanabilir.

Kitapta yer alan “Yarış” başlıklı şiirle başlayan kelime türetme etkinliği konuşma ve dinleme becerilerini aktif hâle getiren, derslerde uygulanabilecek bir etkinliktir.

Yarış

Yerine çıkar çıkmaz

Sordu öğretmen

Kim çabuk büyümek istiyor

El kaldırdık hepimiz

-Ben

-Ben

-Ben

-Ben

.....

Gülerek baktı bize

Göreceksiniz hemen büyüyecek

Seslileri

Sessizleri

En önce okuyabilen

En önce yazabilen

Başta B

Dedim hadi sayalım

B ile başlayan sözleri

Başlayan dedi Demir

Baba dedi Dursun

Balık dedi

Boş dedi

Boza dedi ötekiler

Bal dedi Cengiz en sonra

Ağzı tatlandı hepimizin

Sonda A

Dedi birdenbire Sungur

Sayalım mı şimdi biz

Sonu A olan sözleri

Yonga

Soba

Başka

Kimildama

Karga

Dedi çocuklar çabucak

Baktım uzun sürecek oyun

Bitsin istedim yine ağız tadıyla

Baklava dedim sevindiler

Ü'ler

Karıştı oyuna Sarıçiçek

Bunlar kolay dedi

Başında Ü

Sonunda Ü olsun sözlerin

Hadi kim bulacak

İlkin hızlıydı yarış

-Üçü

-Üçüncüsü

-Üfürdü

-Üzüntü

-Ülkü (Dağlarca, 2018c: 41-44)

Şiirdekine benzer şekilde yapılacak bir yarışmada verilen kurallara göre yeni kelimelerin söylenmesi ve kelimelerin tekrarının yasaklanması öğrencilerin kelime haznesini geliştirecek ve birbirini dikkatle dinlemelerini sağlayacaktır.

Okulumuz 1'deki kitabının son şiiri olan "Yeryüzü" şiirinde bir çocuğun duvardaki fizikî haritaya bakarak çeşitli benzetmeler yaptığı görülmektedir:

Yeryüzü

Bu ne

*Duvarda asılı **duran***

***Boyalı** çizgiler sağdan sola*

***Boyalı** çizgiler yukardan aşağı*

***Boyalı** çizgilerle örtülmüştü **dev** yuvarlak*

Portakal mı limon mu mandalina mı

Ada dediklerimiz

*Yanda **incecik** kavun dilimleri var*

Sarı mı sarı

Yönlere dağılmış kirazlar avuç avuç

Kırmızı mı kırmızı

*İşte içine **bütün** yemişler sığan*

***Enbüyük** sepet*

***Kocamanyassibir** elma ile başlamış*

Ellerime değercesine yakın

Şeftalilerle eriklerle

Kayısılarla iğdelerle cevizlerle dolu

*Hemen altta **beşyapraklıolgun** incir kıpkızıl*

***Açık** maviliğe uzanıveren*

*Kaplıyor **sol** yukarıları sisliler*

*Yavrusu kucagında **upuzun** armudun*

***Ortadaki** mavilikten sarkmış da aşağılara*

***Karadamarlarlasüslükara** üzüm salkımı*

Muzlar fındıklar bademler karmakarışık

***Adınibilmediğim** yemişler*

-Göreni yutkunderan

En sonra yeri göğü-Sanki bal

Kaplamış mı kaplamış

*Saplarından birleşik **bir** armutla **bir** karpuz*

*Üzerinde **kalın** maviler akan*

Bu
Budev yuvarlak ne dedim öğretmenime
Bu yeryüzü dedi öğretmenim

Sordum nasıl sığmış
Yeryüzü
Bir okulcuğun
Birküçük duvarına

Birküçükük duvarın
Bir küçüçük
Yarısının
Yarısının
Yarısına

Nasıl mı sığmış
Dedi öğretmenim
Çocuklar büyüyecek ya
Öylesine sığmış (Dağlarca, 2018c: 45-47)

Öğretmen sınıfta bu şiiri seslendirdikten sonra yanında getirdiği fizikî haritayı da sınıfın görünür bir yerine asarak öğrencilerden yapılan bu benzetmelerin haritanın hangi kısımlarına atıfta bulunduğunu belirtmesini isteyebilir. Bu bağlamda sınıfta farklı görüşler ortaya çıkacağından sınıf içinde tartışma ve bir sonuca ulaşma ortamı oluşacaktır. Benzer şekilde öğrencilerin metni okuduktan ya da dinledikten sonra metinle ilgili görüşlerini paylaşmaları sağlanabilir. Burada öğrenciler eserle ilgili fikirlerini paylaşırken farklı fikirleri de dinleyecek, geniş kapsamlı yeni yorumlar yapacaklardır.

Okulumuz 1'deki kitabının okunmasının ve metinle ilgili çeşitli yorum ve tartışmaların yapılmasının ardından öğretmen öğrencilerden bir sonraki ders için aile fertlerinden birinin ya da kendilerinin okulda ilk gün anısını ilgi çekici bir biçimde hikâyeleştirerek sınıfta anlatmasını isteyebilir. Bu anıları oyunlaştırarak sınıfta sergilemesinin sağlanmasıyla da sınıfta yapılan hazırlıklı konuşma etkinliği daha ilgi çekici bir hâle getirilebilir.

Okulumuz 1'deki'nde “Kuş Çanta” adlı şiirde yer alan “Çantasını sevmiyor Atilla/Diyor ki/Elime alsam ağır/Omzuma taksam ağır/Sırtıma assam ağır” dizelerinde Atilla'nın çantasının onun taşıyabileceğinden daha ağır olması ve denediği çeşitli yöntemlere rağmen bu durumun değişmemesi Atilla için önemli bir sorundur. Metinde ele alınan bu sorun sınıftaki öğrencilerin de anlayabileceği hatta belki de yaşamış veya yaşıyor olabileceği bir sorun olduğundan sınıfta bu sorun ve bu sorunun çözümü ile ilgili tartışma ortamı oluşturmak uygun ve etkili olacaktır.

4.4.2. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Akıcı Okuma

Okulumuz 1'deki'nde “İlk Gün İlk Oturum” başlıklı şiir farklı vurgu ve tonlamalarla okunarak vurgunun önemini göstermek için etkili olacaktır.

İlk Gün İlk Oturum

Bu ha

Okul dedikleri

Bayram mı ha

Pencereler bayrak

Kızarlar mı ha

Uyusam

Ağzım küçülmüş ha

Parmaklarım uzamış

Baba mı anne mi ha

Öğretmenin sesi

Ne yapar ağlar mı ha

Çok susayınca çocuklar (Dağlarca, 2018c: 13)

Söz Varlığı

Okulumuz 1'deki'nde zıt anlamlısıyla yan yana bulunan 6 farklı kelime vardır. Zıt anlamlı kelimeler: “kalın ince, sor- yanıtla-, konuş- sus-, sağ sol, yukarı aşağı, yer gök” kitapta yer alan bu kelimeler “Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.” ve

“Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.” kazanımları doğrultusunda kullanmak için uygundur.

Okulumuz 1'deki'nde yer alan “Aydınlanıyor birer birer yüzlerimiz, yolculuk güç değil çok tatlı, okumanın tadı var, sanki hepsi ya şeker ya bal tadına bakıyorum sözcüklerin, yarım kalmış sesler” gibi örnekler ise “Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri belirler.” ve “Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri ayırt eder.” kazanımları doğrultusunda faydalanılabilecek örneklerdir.

Kitap, 6. sınıf düzeyinde karşılaşılan “İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.” kazanımının verilmesinde yeterli olacaktır. Sıfatlar konusu işlenirken “Bilemediğim” başlıklı şiir seslendirilebilir.

Bilemediğim

Tahtayı çizgilerle doldurdu öğretmen

Kimi dik

Kimi dümdüz

Kimi eğri

Kimi üç köşe

Kimi yumurta gibi

Kimi tam yuvarlak

Sordu hepimize

Hangisi en güzel

Ben dedim sevinç içinde

-Dümdüz olan

-Niye dedi

Bilemedim (Dağlarca, 2018c: 27)

Şiirde çocuk, öğretmenin tahtaya çizdiği çizgilerden “Kimi düz/ Kimi eğri/ Kimi üç köşe/ Kimi yumurta gibi/ Kimi tam yuvarlak” şeklinde bahsetmiştir. Burada çizgilere sorulan “Nasıl?” sorusunun cevabı alınıyor olsa da çizgilerin niteliğini gösteren kelimelerin ismin önünde olmaması dolayısıyla bu kelimelerin sıfat görevinde kullanılmadığı bilinir. Bu örnekler 6. sınıf düzeyinde sıfatlar konusu işlenirken diğer ismi ön ad olan sıfatların görevli kelimeler olduğunu isim türündeki

kelimelerin cümle içindeki yerine göre sıfat görevini üstlendiğini ve örnekteki gibi bir durumla karşılaşıldığında bu görevi yapmadığını açıklamak için uygundur. Öğretmen, bu örneği sınıfta bir olduğu gibi bir de çizgilerin niteliklerini belirten kelime ya da kelime gruplarını ismin önüne alarak öğrencilere gösterip ardından öğrencilerin de benzer örnekler vermesini isteyebilir.

Sıfatlar konusunun işlendiği derste “Atilla” başlıklı şiiri sınıfta seslendirerek şiirdeki sıfat örneklerini kullanmak mümkündür.

Atilla

Pencereler uçurtma,

Uçuştur uçacak,

Duvardaki resimler kuş

Uçuştur uçacak

*İşte okumak **bir** oyun*

Yazmak

Okumanın içinde

Başka bir oyun sevdiğimiziz

Babaların annelerin

Gemilerin uçakların

Yolların patikaların

Armutların üzümün ayvaların

Gidip geldiği

Sonra hepsinin

Çocuklarla birlikte oynadığı

Okurken bile

Yazarken bile

Oynadığı (Dağlarca, 2018c: 34)

“İşte okumak bir oyun/Yazmak/Okumanın içinde/Başka bir oyun sevdiğimiziz/Babaların annelerin/gemilerin uçakların/Yolların patikaların/Armutların üzümün ayvaların/Gidip geldiği/Sonra hepsinin/Çocuklarla birlikte oynadığı” dizelerinde yazmak isim fiilini niteleyen birden fazla kelime ve kelime grubu mevcuttur. Bu kelimeler ve kelime grupları ismin önünde olmadığından sıfat

görevini üstlenmemiş olsa da sıfatlar konusunu işleyen bir öğretmen bu dizeleri kurallı bir cümleye çevirerek öğrencilere bir ismin birden fazla kelime ve kelime grubu tarafından nitelenebildiğini gösterir.

Kitapta yer alan “Yeryüzü” şiirinde de çokça kullanılan niteleme sıfatları derste verilecek örnekleri zenginleştirebilir.

Sıfatlar konusunun devamında “Tahtadaki Yazılar Silinirken” başlıklı şiir aracılığıyla adlaşmış sıfatlar konusuna geçmek mümkündür.

Tahtadaki Yazılar Silinirken

Sağımdaki çocuk anlamıyor

Solumdaki anlamıyor

Arkamdaki anlamıyor

Odayı dolduran bütün öğrenciler anlamıyor

Öğretmen bile anlamıyor.

Benim nasıl üzüldüğümü

Tahtadaki yazılar silinirken

Peki ne oluyor

Peki sonra ne oluyor

Çevreyi dolduran koskoca aydınlığa karşı

Hele gökyüzü kapkaraysa yağan yağmura karşı

Nasıl yapayalnız kalabilir birdenbire

Hepsi ipince küçücük birer toz

Tahtadaki yazılar silinirken (Dağlarca, 2018c: 37)

Şiirde “Sağımdaki çocuk anlamıyor/solumdaki anlamıyor/arkamdaki anlamıyor” dizeleriyle sıfat ve adlaşmış sıfat konularına geçiş yapılabilir. Bu dizelerden ilkinde sağımdaki çocuk kelime grubu bir isim ve bir sıfattan oluşmaktadır ancak diğer iki dizede solumdaki ve arkamdaki derken çocuk kelimesini kullanmaya gerek duymadan okuyucuya bu dizelerde anlatılanların da çocuklar olduğunu sezdirebilmiştir. Bu dizeler sınıf içinde adlaşmış sıfatlar konusunda kullanılacak basit ve etkili birer örnek olabilir. Yukarıda verilmiş olan “Yarış” şiirinde de “En önce okuyabilen/ En önce yazabilen” dizeleri adlaşmış sıfat örnekleridir.

Kitapta çok sayıda isim örnekleri mevcuttur. Bu örnekler öğretmenin ilgili derslerde konuya giriş yapmak için seçeceği herhangi bir şiiri kullanmasına olanak sağlar. Özellikle “Oğuz” başlıklı şiir 6. sınıf düzeyinde isim konusuna giriş yapılacak ders için dikkat çekme aracı olarak uygundur.

Oğuz

Biliyorum

Analar babalar koymuş

Bütün çocukların adını

Göğe gök

Ormana orman

Bademe badem

Duta dut

Anneye anne

Babaya baba

Adını

Kim koymuş

-Kim olabilir Oğuz

Yazmayı okumayı bulanlar koymuştur

Sözcükleri oluşturanlar koymuştur

Adını

Bütün gördüklerimizin görmediklerimizin (Dağlarca, 2018c: 35)

Şiir, günlük hayatta kullanılan cins isimlerin nasıl ortaya çıktığını etraftaki varlıklara mevcut isimlerinin nasıl verildiğini anne babaların çocuklarına isim vermeleri örneği üzerinden sorgulamaktadır. Öğretmen, isim konusuna giriş yapacağı dersinin başında bu şiiri seslendirerek dikkatleri çekip isimlerin nereden geldiği ve isimlere neden ihtiyaç olduğu konularını tartışabilir ve konuya giriş yapabilir.

Okulumuz 1'deki'nde yer alan “Tanışma” şiiri özel isimler konusu için uygun olacaktır.

Tanışma

Hadi dedi öğretmen

Birbirimizi tanıyalım

Adımızı sordu bir bir

Söyledik hepimiz

Alkışladık kendimizi

O Atilla imiş

O Çiğdem

O Aysel imiş

O Sungur

O Özlem imiş

O Demiray

Alkışladık kızardı avuçlarım

.....

Sıra bana geldi

Bütün gücümle söyledim yüksek sesle

Sanki duydum adımları ilk kez

Büyüdüm gibi oldum

Alkışladılar

Başka biri oldum birdenbire

Değişiyordum alkışları duyarken

Adını söyleyince çocukların hepsi

Artıyorlardı biraz

İkişerdiler üçerdiler artık

Tek değil

Oda dar geliyordu bize

Şaşıyordum

Nasıl artıyorduk bir bir (Dağlarca, 2018c: 14-15)

Öğretmen, isimler konusu içinde özel isimlerden bahsederken önce bu şiiri seslendirip ardından öğrencilerin sırayla kendi isimlerini söylemelerini isteyebilir. Yapılacak bu etkinliğin ardından öğrencilerin isimlerinin kendilerine özel olduğunu özel isimlerin tek ve biricik olduğunu açıklayarak çeşitli örneklerle özel ve cins isimlerin farkını öğrencilere gösterebilir.

Kitaptaki zamir örnekleri 6. sınıf düzeyinde karşılaşılan “Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.” kazanımı doğrultusunda derste etkin olarak kullanılabilir. Belgisiz, soru ve kişi zamiri örneklerini içinde barındıran “Bilemediğim” başlıklı şiir zamirler konusuna başlarken dikkatleri çekmek amacıyla kullanılabilir önemli bir materyaldir. Dersin başında öğretmen bu şiiri seslendirip çocuklardan dikkatlerini çeken kelimeleri belirtmelerini ve bu kelimelerin ne amaçla kullanıldığını keşfetmelerini sağlayabilir.

Kitap 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı için uygundur. Söz sanatları:

Benzetme (teşbih) örnekleri: *Harfleri tanıyın çocuklar/türkü söyler gibi ağzınızla siz, A I O U/kasırgaya boraya benzer/E İ Ö Ü/yaz gecesindeki aya benzer, okul babaya benziyor/içeri girmek/anneye, duvarlar babaya benziyor/sıralar/anneye, kitap babaya benziyor/defter/anneye, kalem babaya benziyor/silgi/anneye, okuma babaya benziyor/yazmak/anneye, tahtaya bakmam babaya benziyor/öğretmeni dinlemem/anneye, çantam kuş gibi, evet annedir gökyüzü/pencereler/ çocukları gökyüzünün, okullar da bir anne/çocuklar/başka pencereleri/bu annenin, ben okurken/sanki hepsi ya şeker ya bal/tadına bakıyorum sözcüklerin, pencereler uçurtma/uçtu uçacak/duvardaki resimler kuş/uçtu uçacak, işte okumak bir oyun/yazmak/okumanın içinde/başka bir oyun sevdiğimiziz, kitaplarımız bir öğretmen, baba çanta, portakal mı limon mu mandalina mı/ada dediklerimiz, yanda incecik kavun dilimleri var/sarı mı sarı, işte içine bütün yemişler sığan en büyük sepet*

Kişileştirme (teşhis) örnekleri: *(öğretmenin masasındaki su) anlatılanları ilk önce anlar gibidir/öğrenmişçesine parlar/bilgiç bilgiç, (ayaklarım) oyunlara kaçıp gitmesinler istiyorum, (yapraklar) dinliyor öğretmeni/dinliyor resimleri/dinliyor çocukları/dinliyor harfleri bile, (duvara asılmış ormanın ağaçları) nasıl da susmuşlar, oda yapıyor gürültüyü, harfler yan yana gelirken/sözcükleri uyandırır, sözcükler yan yana gelirken/uyandırır çocukları, (kitaplarımız) sorduklarımızı anlatırlar bize/sormadıklarımızı bile anlatırlar, baba çanta, büyütür beni sayılar*

Konuşturma (intak) örnekleri: *kitaplarımız bir öğretmen konuşmalarını işitmiyoruz biraz bile, kitaplarımız sorduklarımızı anlatırlar bize sormadıklarımızı bile anlatırlar*

Karşıtlık (tezat) örnekleri: “Okulumuz 1’deki”:Öğretmen nasıl görmüyor/görüyor biliyorum/görmezden geliyor besbelli

Okulumuz 1’deki’nde yer alan “Ayça’nın Öğretmene Söylediği” başlıklı şiirde 5 zarf fiil örneği mevcuttur.

Ayça’nın Öğretmene Söylediği

Konuşurken mi

Büyür çocuklar

Susarken mi

Buldum

*Karşımdaki sakıya **bakar bakmaz***

Susarken

Büyür çocuklar

Çiçek de büyür çünkü

Çiçek

Konuşmadan

Susa susa

Büyür çünkü (Dağlarca, 2018c: 33)

Öğretmen zarf fiil konusunu işlediği dersinde bu şiiri örnek olarak seslendirerek zarf fiilleri sezdirebilir.

4.4.3. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

“Yazma stratejilerini uygular.” kazanımı doğrultusunda öğrencilerden kitapta ana karakterin okula başlamadan önce gün içinde neler yaptığını nasıl vakit geçirdiğini anlatan bir yazı istenerek tahminde bulunma etkinliği yapılabilir.

Kitapta yer alan “Bulduklarım” başlıklı şiirde çocuğun okulu, okulda kullandığı materyalleri ve okulda yaptığı bazı etkinlikleri çeşitli özelliklerine göre anne ya da babasına benzettiği görülür. Kitapta yapılan bu benzetmeleri sınıfta da yapmak mümkündür. Öğretmen bu şiiri seslendirdikten sonra öğrencilerden etraflarındaki herhangi bir nesneyi kime benzettiklerini ve bu benzetmenin nedenlerini anlattıkları bir metin yazmalarını isteyebilir. Benzer şekilde öğretmenin

öğrencilere şiiri doğrudan vererek öğrencilerinden yazarın bu benzetmeleri yapma nedenlerinin ne olabileceğini anlatmalarını istemesi mümkündür.

Bulduklarım

Okul babaya benziyor

İçeri girmek

Anneye

Duvarlar babaya benziyor

Sıralar

Anneye

Kitap babaya benziyor

Defter

Anneye

Kalem babaya benziyor

Silgi

Anneye

Okuma babaya benziyor

Yazmak

Anneye

Tahtaya bakmam babaya benziyor

Öğretmeni dinlemem

Anneye (Dağlarca, 2018c: 20)

4.5. Okulumuz 2'deki–Kanatlarda Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları

4.5.1. Dinleme/İzleme Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Okulumuz 2'deki–Kanatlarda kitabı için kitapta yer alan “Korku” şiirinin 3. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde görülen “Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.” kazanımı doğrultusunda canlandırılması istenebilir.

Korku

Biz eve gidince

Birbiriyle konuşmuş
Bıraktığımız sıralar
Kimin öğretmeni dinlemediğini
Gizlice resim yaptığını kimin
Anlatırlarmış birbirlerine
Ya duyarsa Atatürk? (Dağlarca, 2018d: 20).

Bu şiirde akşam olduğunda sınıftaki sıraların öğrencilerin gün içinde neler yaptığını birbirine anlattığından ve Atatürk'ün bunları duysa ne tepki vereceğinin bilinmediğinden bahsedilir. Canlandırma sırasında öğrenciler hakkında konuşulanlar karşısında Atatürk rolünü alacak çocuğun vereceği tepkiler konusunda serbest olması sağlanarak yaratıcılığı geliştirilebilir. Bunun yanında sıra rolünü üstlenen çocukların, öğrencilerin neler yaptığını anlatırken sınıf içindeki kendi hareketlerinden bahsetmeleri istenerek öz eleştiri yapmaları sağlanabilir.

4.5.2. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

“Konuşma stratejilerini uygular kazanımı doğrultusunda öğretmen kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma tekniğini kullanarak ders içi etkinlik yapabilir. Bu yöntemde öğretmen, bir kutuya ya da torbaya seçtiği kelime ve kavramların yazılı olduğu kâğıtları atar ve öğrencilerin belirlenen kelime ve kavramlardan bir tanesini seçmesini sağlar. Öğrenci seçtiği kelime veya kavramla ilgili kısa bir konuşma yapar. Kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma ile ilgili olarak *Okulumuz 2'deki-Kanatlarda* için “Atatürk, okul, öğretmen, ders, çocuklar, arkadaşlar, kanat, sevgi, saygı” kelime ve kavramlarını kullanmak mümkündür. Öğrenciler bu kelime ve kavramlardan rastgele birini seçerek seçtiği kelime veya kavramdan hareketle bir konuşma yapabilir.

4.5.3. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Söz Varlığı

Okulumuz 2'deki-Kanatlarda'da zıt anlamlısıyla yan yana bulunan 4 farklı kelime vardır. Zıt anlamlı kelimeler: “güç kolay, eğri düz, özgür tutsak, gündüz gece”. Kitapta yer alan bu kelimeler “Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.” ve “Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.” kazanımları doğrultusunda kullanmak için uygundur.

Okulumuz 2'deki-Kanatlarda'da yer alan “Yüreklenmek” başlıklı şiirde bir isim tamlaması ve bu isim tamlamasının tamlayanı ve tamlananının yer değiştirmiş hâli mevcuttur. Tamlamalar konusu işlenirken bu yer değiştirme durumunu örneklendirmek için “Yüreklenmek” şiirini kullanmak uygun olacaktır.

Yüreklenmek

Niye korkacaktım harflerden

Onlarla

Okuyorum işte

Atatürk'ün adını

Tek tek seviyorum hepsini

Onlarla

Yazıyorum su içer gibi kolay

Adını Atatürk'ün (Dağlarca, 2018d: 12)

“İnanmıyorum Biraz” başlıklı şiirde yer alan “İki elimin/Ortaparmaklarının ucuna dek” tamlaması aynı derste zincirleme isim tamlaması örneği olarak öğrencilere sunulabilir.

İnanmıyorum Biraz

Neden yüzüncü yılında olsun

Söylesek söylesek

Bitmez ki

Bin masal yaşında Atatürk'üm

Daha bile eski

İki kolumu iki yana açıyorum işte

İki elimin

Ortaparmaklarının ucuna dek

Uzun en uzun görmüyor musunuz?

Hayır

Neden yüzüncü yılında olsun

Daha benim yaşında (Dağlarca, 2018d: 23)

Kitap 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı için uygundur. Söz sanatları:

Benzetme (teşbih) örnekleri: *yazıyorum su içer gibi kolay, altın gibi ısrır, dağdır o (Atatürk) savaş günü toprak sallandığında, bayraktır o (Atatürk) dağlar allandığında*

Kişileştirme (teşhis) örnekleri: *dağ başını duman almış ha hayır kimmiş duman, biz eve gidince birbiriyle konuşurmuş bıraktığımız sıralar, ya duyarsa Atatürk (Atatürk portresi)*

Konuşturma (intak) örnekleri: *bayraksız toprak olmaz diye haykırır gelincik çiçeği*

Karşıtlık (tezat) örnekleri: *bin masal yaşında/ daha benim yaşında*

Abartma (mübalağa) örnekleri: *bin masal yaşında*

Okulumuz 2'deki'nde “Sığmamak” başlıklı şiirde “sev-“ fiilinin iki farklı zarf fiil eki aldığı görülmektedir. Bu şiirin fiilimsiler konusu işlenirken örnek olarak sunulması sayesinde öğrenciler aynı fiil köklerinin farklı fiilimsi eklerini alabildiğini fark edecektir.

Sığmamak

Dalarım karşımdakine

Arada bir

Duyarım bizi severken

İçi içine sığmaz

Duyar

Arada bir biliyorum

Ben O'nu daha çok sevince

İçimin içime sığmadığını (Dağlarca, 2018d: 19)

“Der ki” başlıklı şiirde uçurtma kelimesi kalıplaşmış isim olmuş bir isim fiil örneğidir. İsim fiil konusu işlenirken bu şiirle birlikte bu şiire benzer, farklı kelimelerin bulunduğu farklı metin örnekleri öğrencilere sunularak söz konusu metinlerden bu kelimeleri bulmaları istenebilir.

Der ki

Uçurtma uçar

Sanma

Yele karşı

Uçurtma uçar

İpi tutan

Ele karşı (Dağlarca, 2018d: 44)

4.6. Okulumuz 3'teki Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları

4.6.1. Dinleme/İzleme Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Dinleme stratejilerinden biri olan not alarak dinleme; dinleme esnasında dikkati çeken, hatırlanmak istenen kısımların not alındığı dinleme tekniğidir. Bu teknik için coğrafyadan matematiğe pek çok alanda bilgiler veren *Okulumuz 3'teki* kitabı kullanılabilir. Öğretmen, öğrencilerden kendisi metni seslendirirken dikkatlerini çeken bilgileri not almalarını isteyebilir. Örneğin “Yellerde” başlıklı şiirde rüzgârlardan ve rüzgârların estikleri yönlerden bahsedilir. Coğrafya bilgileri veren bu şiiri seslendiren öğretmen, öğrencilerinden şiiri dinlerken hangi rüzgârın hangi yönden estiğini not almalarını isteyebilir.

Yellerde

Adlarını öğrendik mi

Yeller çocuklara benzer

Sert esseler de

Yavaş esseler de

Severiz onları çok

Poyraz kuzeydoğudan gelir

Karayel kuzeybatıdan

İyice yaramazdır ikisi de

Güneydoğudakine keşişleme derler

Güneybatıdakine lodos

Hızlandı mı arındırır bütün kenti çer çöpten

Kuzeybatıdaki günbatısıdır

*Güneydoğudaki gündoğusu
İkisinin de tadına doyulmaz*

Yıldızdır kuzeydeki yel

Güneydeki kible

Hepsini anneleriymiş gibi tanır kapitanlarımız

Hepsi de duruverirler adlarını söylerse bir çocuk

Fırtına kasırğa tayfun olsalar bile

Duruverirler

O güzel sesle anıldıklarını işitmek için (Dağlarca, 2020c :44)

4.6.2. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

4. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde görülen “Hazırlıklı konuşmalar yapar.” kazanımı doğrultusunda *Okulumuz 3'teki* kitabında yer alan “Çiftçiler” şiirini kullanmak mümkündür. Şiirde ülkemizde çok çeşitli tarım ürünlerinin ve hayvansal gıdanın bulunduğu anlatılmaktadır. Bu şiiri okuduktan sonra öğretmen, herhangi bir öğrenciyi Türkiye'deki tarımsal çeşitliliği araştırıp araştırma sonuçlarını sınıfta sunması için görevlendirebilir.

Çiftçiler

Yurdumuz bir gökyüzü sayılsa

Yurdumuzun yüzeyi parladı

Yıldızlarımız olurdu köylerimiz

Bütün topraklarımızı sevmişiz diye

30 binden çoktur köylerimiz

Eti sütü yumurtayı balı

Yemişleri sebzeleri tahinleri boy boy

Güzel ekmeğimizi verir bize sevgili köylerimiz (Dağlarca, 2020c: 39)

Kitapta yer alan “Yumuşak G'nin Yakınmaları” şiiri ise sınıfta bir canlandırma etkinliği yapmak için uygun olacaktır. Şiir okunduktan sonra sınıftan seçilecek bir öğrencinin yumuşak g'yi canlandırması sağlanabilir.

Yumuşak G'nin Yakınmaları

*Hep orta yerde okunurum ben
Hep orta yerde
Çocuk a ğ lar
Sıkı sarılmıştır çünkü
Kunda ğ ı çünkü
Ben ortasındayım a ile ı 'nın
Susamışlı ğ ıyla
Uyanır uyanmaz öbür çocuk
Ben yine orta yerde
Patlarım sıkıntıdan
İki ı arasında
Duvarlar içindeyimdir
Susuz susamış

K'nın yanına bir sesli harf gelince
Bir acı ile yüz yüzeyimdir büyük mü büyük
K yumuşak g olur
Yine ben taşıyım o kalın yükü de

Yumuşak g'yimdir hep
Harf sayılırım da ben
Başına gelemem ilk sesi olamam
Bir tek sözcüğün bile (Dağlarca, 2020c: 16)*

4.6.3. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Akıcı Okuma

Okulumuz 3'teki'nde verilen çeşitli kuramsal bilgilerden öğrenciler haberdar edilerek öğrencilerden çarpım tablosu, geometri, coğrafya gibi konularda öğrenmek istedikleriyle ilgili sorular yazıp bu sorulara cevap bulmak amacıyla okuma yapmaları istenebilir.

Grup hâlinde okuma yönteminde küçük gruplar oluşturularak grup içinde görev dağılımı yapılır. Grup içinde herkes kitabı okuyup görevini yerine getirdiğinde metinle ilgili ortak bir sonuca varılır ve metnin daha iyi anlaşılması sağlanır. Özellikle çeşitli bilgileri içeren *Okulumuz 3'teki* kitabı için bu yöntem uygulanırsa

grup içinde öğrencilere şiirler paylaşılır her öğrenci bütün şiirleri okur ancak en çok kendi şiirlerine odaklanarak burada verilen bilgilerin doğruluğunu araştırıp mümkünse bunları hayata geçirerek grup içindeki diğer arkadaşlarıyla bunları paylaşır. Bir başka yöntem ise grup içindeki öğrencilerin her birinin farklı bir okuma yöntemi kullanarak kitabı okuyup kitaptan anladıklarını, yaptığı çıkarımları grup arkadaşlarıyla paylaşmasıdır. Okuma sonunda bütün grup kitaba farklı bakış açılarıyla bakmış olacak ve kitabı daha iyi anlamlandırabilecektir.

Not alarak okuma yönteminde okuyucu metni okurken dikkatini çeken daha sonra da hatırlamak isteyeceği kısımları not alarak okumalar yapar. Kitapta ders konularıyla ilgili çeşitli bilgiler veriliyor olması dolayısıyla bu kitap not alarak okuma yöntemi için ön planda tutulabilir.

Söz Varlığı

Okulumuz 3'teki'nde zıt anlamlısıyla yan yana bulunan 9 farklı kelime vardır. Zıt anlamlı kelimeler: “gece gündüz, ısın- soğu-, yeryüzü gökyüzü, kuzeydoğu güneybatı, iç dış, yaz kış, sağ sol, büyük küçük, kapalı açık”.

Okulumuz 3'teki kitabında yer alan “Benek=Nokta” şiiri kelimelerin eş anlamlılarının bulunması ve kullanılması ile ilgili derste sunulabilecek bir örnektir. Eş anlamlı kelimelerle ilgili dersin başında öğretmen bu şiiri okuyarak öğrencilerin dikkatini çekebilir.

Benek=Nokta

*Eskiden adı noktaymış ya
Şimdi benek diyoruz
Ne güzel ağzım yorulmuyor
Sesim makasla kesilmiyor
Benek derken*

*Benektir
Kalem ucunun
Defterde bıraktığı iz
Sonra oluşur çizgi
Yan yana gel gele
Beneklerimiz*

*Yol olur çıkar dağlara
Yıldız olur uzaya vardı mı*

Anlıyorum

Bir küçücük benekti ilkin

Ne olmuşsa

Ne olacaksa

Yeryüzümüzde bizim

Gökyüzümüzde bizim (Dağlarca, 2020c: 22)

“Öğretmenle Oynamak” başlıklı şiirde “çay” kelimesinin hem içilen çay hem de akarsu olan çay anlamında kullanıldığı ve anlatıcının da bu anlam durumlarına değindiği görülmektedir. Sesteş kelimelerle ilgili derste bu şiir etkili bir örnek olarak sunulabilecektir.

Öğretmenle Oynamak

Anlatırken suları

Dereden sonra

Çay gelir

Dedi öğretmen

Gülümsedim kendi kendime

Biz de evlerimizde uyanır uyanmaz

Dere gibi akarız demek

Uyandıktan sonra

Ya da biraz daha sonra

Çay gelir

İçeriz (Dağlarca, 2020c: 27)

Kitap, 4. sınıf düzeyinde karşılaşılan “Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri belirler.” ve 5. sınıf düzeyinde karşılaşılan “Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri ayırt eder.” kazanımları doğrultusunda incelendiğinde kelimelerin çoğunluğunun gerçek anlamıyla kullanıldığı görülmüştür.

Okulumuz 3'teki'nde çeşitli alanlarda pek çok terim anlamlı kelimeyle karşılaşmaktadır. “*Türkçe, Ay, gündönümü, samanyolu, poyraz, karayel, lodos, küp, çember, yıldızlar, büyükayı, küçükayı*” kitaptaki terim anlamlı kelime örnekleridir.

“Tersini Anlamak” başlıklı şiirde “İn cin top oynuyor.” deyimi bir çocuk gözünden açıklanmıştır. Deyim ve atasözleri konusunun işlendiği derste şiirin örnek olarak sınıfa getirilmesi uygun ve etkili olacaktır.

Tersini Anlamak

İn cin top oynuyor

Derlerken

Hemen anlarız

Kocaman sessizliği

Ne in var çünkü ortalıkta

Ne cin

Ne top (Dağlarca, 2020c: 42)

Kitapta yer alan “Yurtsever” başlıklı şiirde her varlığın bir ismi olduğundan bahsedilir ve bu şiirde somut soyut isimlere giriş yapılır. Öğretmenin isimler konusuna başlarken bu şiiri seslendirmesi öğrencilerin konuyla ilgili düşünmesini sağlayacaktır.

Yurtsever

Ne varsa

Bir adı vardır

Gördüklerimizin ya da görmediklerimizin

Sıra denir okulda oturduğumuz yere

Masa denir elimizdekileri koyduğumuz yere

Ağaç denir en uzununa bitkilerin

Görülmezdir kimi varlıklarımız:

Örneğin

Yurtsever diye anılır

Yurt uğruna ölenlerin hepsi (Dağlarca, 2020c: 20)

Yukarıda verilmiş olan “Benek=Nokta” şiirinde ise isimlerin eş anlamlıları bir arada bulunarak aynı zamanda bu isimlerin anlamları açıklanmaktadır. Öğrencilerin isimlerin taşıdığı anlamları kavraması için de bu şiir etkili olacaktır. Farklı kelimeler için benzer şiirler yazmak ya da öğrencilerden şiir yazmasını istemek mümkün olacaktır.

“Şimdi Anlamak” başlıklı şiirde varlıklara neden isim verildiğinin bir çocuk tarafından anlaşıldığı anlatılmaktadır. İsimler konusuna giriş yapmadan önce bu şiiri okuyarak öğrencilerle bu konu hakkında konuşmak öğrencilerin dikkatini çekecektir.

Şimdi Anlamak

3'te okurken anladım

Bize neden

Başla başka birer ad koymuşlar

Belli olsun istemişler besbelli

Kim çalışmıyor kim susmayı dinlemeyi öğrenmemiş

Kim 4'e geçecek

Yıl sonunda

Belli olsun istemişler (Dağlarca, 2020c: 33)

Kitapta çok sayıda isim ve sıfat tamlaması örnekleri mevcuttur. İsim ve sıfat tamlamaları konularının işleneceği derslerde 6. sınıf düzeyinde görülen “İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıkla.” kazanımını sezdirmek için uygun örnekler seçilebilir. “Sayı Nedir” başlıklı şiirde çok sayıda belirtili isim tamlaması örneği mevcuttur. Dersin başında sunulacak örneklerin arasına bu şiiri de eklemek ya da konunun sonunda şiiri tahtaya yazarak öğrencilerden bu tamlamaları bulmalarını istemek uygun olacaktır.

Sayı Nedir

Kaç tane bir varsa içinde

Birlerin toplamıdır

Arananın sayısı

Kaç tane varsa içinde

Ağaçların toplamıdır

Ormanın sayısı

Kaç tane varsa içinde

Yıldızların toplamıdır

Göğün sayısı

Kaç tane varsa içinde

Hepsinin toplamıdır

Bir avuç leblebinin sayısı (Dağlarca, 2020c: 30)

Kitap 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı için uygundur. Söz sanatları:

Benzetme (teşbih) örnekleri: *Türkçem bana gün olur, Türkçem bu kez yol olur, ata yankısı Türkçem çağdaş uygarlık olur, beneklerimiz yol olur çıkar dağlara/yıldız olur uzaya vardı mı, dere gibi akarız*

Kişileştirme (teşhis) örnekleri: *okul çağırır beni, yazıda bir aydınlık vardır/çizgisiz kâğıtlarda bile dümdüz/yürümeyi seven*

Konuşturma (intak) örnekleri: *kible/ya da lodos/yağmur gelecek der bize*

4.6.4. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Okulumuz 3'teki kitabında yer alan şiirlerde şair, öğrencilere çeşitli bilgiler vermiştir. Kitap derste okunduktan sonra öğrencilere bir konu verilip bu bilgilerden yola çıkarak mevcut bilgileri ve yapacakları araştırmalarla 4. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde görülen “Bilgilendirici metin yazar.” kazanımına yönelik bilgilendirici bir metin yazmaları istenebilir.

4.7. Cincik Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları

4.7.1. Dinleme/İzleme Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

“Ekmeğin Bütünü” başlıklı şiirde anlatılan kır gezisinin 3. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde görülen “Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.” kazanımı doğrultusunda canlandırılması istenebilir.

Ekmeğin Bütünü

İlkyazın ilk günü

*Kır gezintisindeydiler
Durdular sık ağaçların altında
Öğretmen çıkardı torbasından
Mis gibi bir ekmek
Küçük çakısını açtı
Büyürken gözleri kara yeşil
Tam ikiye böldü ekmeği
Gülerek sordu hepsine:
-Birinci yarısı mı güzel
İkinci yarısı mı
Neden?
Alkışladılar haykırdılar
Bizimkinden başka hepsi:
-Hemen doyurur birinci yarısı
-Tadının başlangıcıdır
-Önce yenecek ya
Daha tazedir de ondan
-Öteki yarısından daha sıcaktır da ondan.
Duyuldu o konuşmayanın sesi:
-İkinci yarısı daha güzeldir
Birinci yarısından sonra bizimdir de ondan (Dağlarca, 2020b: 31).*

Bir okul pikniğini tasvir eden bu şiirde öğretmen ve birkaç öğrencisi arasında geçen kısa bir konuşma anlatılmaktadır. Benzer bir ortamı hızlıca sınıf içinde oluşturmak ve öğrencilerin doğaçlamalardan da yararlanarak bu durumu canlandırmasını sağlamak mümkündür. Öğretmen rolündeki öğrenciden öğrenci rolündeki arkadaşlarına aynı soruyu sorması istenerek sınıftaki öğrencilerin bu konu hakkındaki fikirleri öğrenilebilir. Bunun dışında canlandırma etkinliğinde kişi sınırı olmadığından bütün sınıf etkinliğe dâhil edilebilir. Olayın gelişiminin inisiyatife göre belirlenebilmesi de etkinliğin süresini kontrol etme kolaylığı sağlar. Bu kitabın “Şurda Burda” başlıklı bölümünde yer alan bütün şiirler kısa olayları anlattığından canlandırma etkinliği yapmak için uygundur.

Katılımlı dinleme, dinleyicinin konuşma esnasında uygun yerlerde söz hakkı olarak görüş bildirebileceği, soru sorabileceği ya da konuşmacının sorularına cevap

verebileceği dinleme tekniğidir. Bu teknik için *Cincik* kullanılabilir. Bu kitapta öğretmenin çocuklara sorduğu ve çocukların birbirlerine sordukları sorular dikkati çekmektedir. Ders öğretmeni bu kitabı seslendirirken ilgisini çeken soruları kendi sınıfına da yönelterek bir katılımlı dinleme ortamı oluşturabilecektir.

4.7.2. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

4. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde görülen “Hazırlıklı konuşmalar yapar.” kazanımı doğrultusunda *Cincik*’te yer alan “Atlı Karınca” şiirini kullanmak mümkündür. Bu şiirin okunmasının ardından sınıfta öğrencilere kendi bayram anılarının sorulması onların arkadaşlarıyla anılarını paylaşmalarını ve kendilerini ifade etme fırsatı yakalamalarını sağlayacaktır. Hazırlanan bayram yeri canlandırması etkinlikleriyle öğrencilerin derse aktif katılımı ile bir hazırlıklı konuşma etkinliği yapılması mümkündür.

Atlı Karınca

Geldiler bayram yerine:

-Atlı karıncaya bindiniz mi

Bu bayram siz?

-Bindik öğretmenim

-Peki atlı karınca ne demek?

-Koşuyor demek belki

-Çok hızlı demek belki

-Sıkı tutun

Düşersin demek belki

-Yarıştasınız demek belki

-Alı var kırı var

İstedikine bin demek belki.

Bizimki de karıştı söze bekletmeden:

-Attır gider o

Dolaşır durur yerinde

Karıncadır (Dağlarca, 2020b: 33).

Şiirin okunmasının ardından birleşik kelimeler hakkında konuşmak mümkündür. Bu kelimelerin ayrı ayrı kullanıldıklarında kazandıkları anlamlarıyla

birleşik kullanıldıklarında kazandıkları anlamları tartışılarak kelimelerin nasıl türetildiğiyle ilgili sonuçlara varmaya çalışmak etkili bir konuşma etkinliği olacaktır.

4.7.3. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Akıcı Okuma

Cincik'te farklı karakterler ve bu karakterler arasındaki konuşmalar yoğunlukla yer almaktadır. Bu diyaloglar uygun şekilde düzenlenip öğrenciler görevlendirilerek okuma tiyatrosu yöntemi sınıfta uygulanabilir.

Tahmin ederek okuma için *Cincik*'te çocuklara yöneltilen çeşitli sorular ve çocukların sorulara verdiği özgün cevaplar dikkati çeker. Okuma sırasında bu sorularla karşılaşıldığında önce çocukların ne cevap verdiği tahmin edilerek sonra cevaba bakılması da bu yöntem için etkili olacaktır.

Söz Varlığı

Cincik'te zıt anlamlısıyla yan yana bulunan 3 farklı kelime vardır. Zıt anlamlı kelimeler: “sağ sol, var yok, git- gel-”. Kitapta yer alan bu kelimeler “Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.” ve “Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.” kazanımları doğrultusunda kullanmak için uygundur.

4. sınıf düzeyinde görülen “Deyim ve atasözlerinin metnin anlamına katkısını kavrar.”; 5. sınıf düzeyinde görülen “Deyim ve atasözlerinin metnin anlamına katkısını belirler.”; 6 ve 7. sınıf düzeylerinde görülen “Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.”; 8. sınıf düzeyinde görülen “Deyim, atasözü ve özdeyişlerin metne katkısını belirler.” kazanımları doğrultusunda seri içindeki kitaplar arasından *Cincik* ve *Cin ile Cincik* ön plana çıkmaktadır.

Cincik'te “İki Doğru” başlıklı şiirde öğretmen öğrencilerine “Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.” atasözünün ne anlama geldiğini sormaktadır:

İki Doğru

-“Yalancının mumu

Yatsıya dek yanar.”

Bu atasözü ne anlatı bize

Düşünün bakalım?

Bizimki baktı konuşan yok

*Kaldırdı parmağını
Dedi: -İkidir anlamı bunun
İkisi birbirinin içinde.*

*Mumla yalan söyleyeceksen
Konuş yatsıya dek.*

*Mum yalancıdır
Yanar yatsıya dek (Dağlarca, 2020b: 12).*

“Külah” başlıklı şiirde bu sefer öğrenci öğretmene “Sen onu benim külahıma anlat.” deyiminin anlamını sormakta ve öğretmen çocuğu onun anlayabileceği bir şekilde cevaplamaktadır:

Külah

*Bizimki sordu öğretmene:
-“Sen onu
Külahıma anlat” diyorlar
Ne demek bu söz?*

*Karşılık verdi öğretmene:
-Kolayını bulan kişi
Kafasına uydurur
Keçeden bir başlık
Yel geçirmez
Soğuk geçirmez
Yağmur geçirmez
Daha önemlisi
Ses geçirmez bir başlık.
Birisi yakınmaya girişti mi...*

*Sözünü kesti bizimki öğretmenin:
-Ha kavradım
Sen onu külahıma anlat dediği
Sen onu
Anlatamazsın dediği (Dağlarca, 2020b: 18).*

“Bizimkinin Öğretmene Sordukları” başlıklı şiirde öğrenci “Erken giden tez ulaşır ve çok okuyan değil çok gezen bilir.” sözleri hakkında düşüncelerini anlatır:

Bizimki'nin Öğretmene Sordukları

-Erken giden tez ulaşır'mış

Yalan.

Ya yolda oturmuşsa

Uyumuşsa bir ağaç altında?

Değişmeli bu söz artık:

Tez giden erken ulaşır demeli.

-Çok okuyan değil

Çok gezen bilir'miş

Bu söz doğruysa

Neden hep yerinde duruyor

Neden tekerlekleri yok

Okulumuzun (Dağlarca, 2020b: 26).

Bu şiirin sınıfta okunmasının ardından Türkçe öğretmenin kendi öğrencilerinin fikirlerini de alarak bu atasözünü ve deyimleri açıklaması ve atasözünü ve deyimlerin kullanımının konuşma ve yazılarda kullanılmasının etkileri hakkında bir tartışma ortamı oluşturması mümkündür.

Kitap 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı için uygundur. Söz sanatları:

Benzetme (teşbih) örnekleri: *eski bir boyun takısı/el takısı belki/dua okumak gibidir tespih/baş sallamak gibi de, tespih bilye oyunudur/dedelerimizin*

Karşıtlık (tezat) örnekleri: *giymişti o gün/sağ pabucunu/sol ayağına/sol pabucunu/sağ ayağına, sağ ayağım sağda olduğuna/sol ayağım/solda olduğuna alışmasınlar*

Cincik'te “Bizimkinin Öğretmene Sordukları” başlıklı şiirde adlaşmış sıfat fiil örnekleri mevcuttur. Sıfat fiil konusu işlenirken örnek olarak kullanım için bu şiir uygundur.

4.7.4. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

“Yazma stratejilerini uygular.” kazanımına yönelik olarak *Cincik’ten* hareketle boşluk doldurma yöntemi kullanılarak yazma etkinlikleri yapılabilir. Boşluk doldurmada metnin ana hatlarının anlatıldığı bir çalışma kâğıdı hazırlanır. Bu çalışma kâğıdına bırakılan boşlukların öğrenciler tarafından tamamlanması istenir. *Cincik’te* “Saklambaç” başlıklı şiir için şiirin başından “Ne görsün?” dizesine kadar olan kısım verilip boşluk bırakılarak Ben mi? dizesinden başlayarak devamı yazılır ve öğrencilerden boşluğu doldurmaları istenebilir.

Saklambaç

Ayranla böreğe alıkoymuştu yine

Annesi Bizimki’yle birkaç arkadaşını

Çocuklar yerken içerken

İşine dönmüştü çabucak

İçeri girince bir süre sonra

Ne görsün?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

-Ben mi?

Dedi bizimki

Arıyorum

Cengiz’i arıyorum

Bahçede saklambaç

Oynuyoruz da (Dağlarca, 2020b: 48).

4.8.1. *Cin ile Cincik* Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları

4.8.1. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Cin ile Cincik'te yer alan "Eşitliğimiz" başlıklı şiirde eşitlik ve adalet kavramları ele alınmıştır. Şiir sınıfta okunur. Şiirle bağlantılı olarak eşitlik ve adaletle ilgili sınıfta tartışma ortamı oluşturulur ve bu iki kavramın tanımlarının ve farklarının daha iyi anlaşılması sağlanır.

Eşitliğimiz

-İnsanlar çok budala Cincik

Tutturmuşlar

Herkesin hakkı eşittir diye

Herkesin boyu eşit mi?

Dedikleri olsa eşitsizlik başlardı

İşte:

Büyük insanın hakkı büyük

Küçük insanın hakkı küçük (Dağlarca, 2017: 66).

4.8.2. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Akıcı Okuma

Cin ile Cincik'te çocuklara yöneltilen çeşitli sorular ve çocukların sorulara verdiği özgün cevaplar dikkati çeker. Okuma sırasında bu sorularla karşılaşıldığında önce çocukların ne cevap verdiği tahmin edilerek sonra cevaba bakılması tahmin ederek okuma için etkili olacaktır.

Cin ile Cincik'te kitap boyunca iki çocuğun diyalogları mevcuttur. Bu diyaloglar sınıfta iki öğrenciye paylaştırılarak şiirler sınıfta okuma tiyatrosu yöntemiyle seslendirilebilir.

Söz Varlığı

Cin ile Cincik'te zıt anlamlısıyla yan yana bulunan 7 farklı kelime vardır. Zıt anlamlı kelimeler: "küçük büyük, güzel kötü, gündüz gece, yaz kış, yeğnik ağır, boş dolu, oku- yaz-". Kitapta yer alan bu kelimeler "Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin

eder.” ve “Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.” kazanımları doğrultusunda kullanmak için uygundur.

Cin ile Cincik'te “Büyük Söz” başlıklı şiirde çocuklar kendi aralarında “Tencere yuvarlanmış kapağını bulmuş.” ve “İt itin kuyruğuna basmaz.” atasözleri ve bunların anlamları hakkında konuşmaktadır.

Büyük Söz

-“Tencere yuvarlanmış
Kapağını bulmuş” diyorlar
Benzerini söyle bunun?
-“İt itin kuyruğuna basmaz”
-Olmadı Cin?
-Oldu Cincik:
İlk it tencere
İkinci it
Kapağı (Dağlarca, 2017: 31).

“Yememek” başlıklı şiirde bu sefer çocuklar “gözü yemek” deyimine ilgili konuşmaktadır.

Yememek

-Cin
“Gözü yer mi” diyorlar
-Korkak demek
-Neyi yiyecekmış gözü onun?
-Gecede karanlığı Cincik
-Sonra Cin?
-Kavgada dayağı (Dağlarca, 2017: 42).

“Dut” başlıklı şiirde “dut yemiş bülbüle dönmek” deyimine esprili bir biçimde ele alınmıştır.

Dut

-Aradım seni iki saat
Nerelerdeydin?

-.....

-*Salıncağa baktım yok*

-.....

-*Irmağın kıyısına indim yok*

-.....

-*Niye susuyorsun*

Dut mu yedin?

-*Cincik... Görüverdi komşu*

Dut yerken dayak yedim (Dağlarca, 2017: 48).

“İyi Çocuklar Köyde” başlıklı şiirde çocuklar köydeki bir kişinin eşeğini önce çalıp sonra ona geri götürerek onu sevindirme planı yapmaktadır.

İyi Çocuklar Köyde

-*Bayrama iki gün var*

Gel çalalım eşeğini Satı'nın?

-*İner yüreğine*

Açın çıplağın biri

-*İki gece sonra Cincik*

Götürürüz bulduk diye

Eşek bayramlık olur

Bayramı başlar adamın (Dağlarca, 2017: 55).

Bu şiir “Allah sevdiği kuluna eşeğini önce kaybettirir sonra buldururmuş.” atasözünün anlamını açıklamak için kullanılabilir. Atasözleri deyimler konusunun işlendiği derste bu şiirleri kullanmak ve söz konusu atasözü ve deyimlerin anlamıyla ilgili öğrencilerin fikirlerini almak uygun olacaktır.

Kitap 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı için uygundur. Söz sanatları:

Benzetme (teşbih) örnekleri: *seçim bir külah/başı uyan/seçer seçilir, kavak leyleğe benzer, ceviz koyuna, çam kartala benzer, erik keçiye, kiraz serçeye benzer, söğüt deveye, muşmula insana benzer, canlı gibidir (oyuncak)*

Kişileştirme (teşhis) örnekleri: *gözü yemek*

Konuşturma (intak) rnekleri: *yağmur damlası/yalvarmış Tanrı'ya/düşeyim dağlara demiş/alçak yerlere düşmeyeyim*

Anlama

Cin ile Cincik'te “Gezmelerin Sonu” Şiirinde ocuğun eve geç kaldığında anne babasının vereceği tepkiden çekindiği, “Tasamız” Şiirinde çocuklarının boylarını uzatma istekleri, “Kıştan Korunma” Şiirinde soğuk havaya karşı nasıl nlem alınması gerektiği konuları sınıfa bir sorun olarak getirilip 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde yer alan “Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.” kazanımı doğrultusunda sınıfta uygun bir tartışma ortamı oluşturarak öğrencilerden bu sorunlara çözüm nerileri sunmaları istenebilir.

4.8.3. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Kitabın okunmasının ardından iki ya da l gruplar oluşturularak öğrencilerden Cin ve Cincik'in yeni maceralarını anlatan metinler yazmaları istenebilir. Bu karakterlerin yanına yeni bir karakter de ekleyerek farklı durumlar ve farklı kurgular oluşturmalarını sağlamak mümkündür. Öğrencilerden biri Cin'in diyaloglarını yazarken diğeri de Cincik'in diyaloglarını kaleme alır ve ortak bir metin oluştururlar. Olayların gelişimine göre metne yeni karakterler de ekleyebilirler.

“Sivrisinek” başlıklı Şiirde Cincik, Cin'e bir hayvan olsa hangisine dönüşmek isteyeceğini sorar. Derste bu Şiiri seslendirdikten sonra öğrencilere de aynı soru yöneltilerek seçtikleri hayvana dönüştüklerini hayal edip bu hayvanın bir gününü anlattıkları bir metin yazmaları istenebilir.

4.9. Yazıları Seven Ayı Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları

4.9.1. Dinleme/İzleme Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Kitapta okumaya yazmaya heves eden bir ayının başına gelenler anlatılmaktadır. Kitabın ilk derste okunmasının ardından ikinci derste ayının annesini kaybetmesi, ormana çıkıp ağaçların üzerindeki yazıları keşfetmesi, çevrede yaşayan insanları ve öğrencileri fark etmesi, okula gitmesi, yakalanıp sirke gönderilmesi ve orada yaşadıkları 3. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde görülen “Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.” kazanımı doğrultusunda canlandırılabilir.

Şiir-hikâye türünde yazılmış olan bu kitap belli bir olay örgüsü barındırmaktadır. 3. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde karşılaşılan “Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.” kazanımı doğrultusunda ayının okula girip tahtayı aldığı kısma kadar olan bölüm okunup kesilerek öğrencilerin devamla ilgili tahminleri alınabilir. Sonrasında metnin devamı seslendirilip ayının sirke götürüldüğü kısma kadar okunduktan sonra öğrencilerin sirkte yaşananlarla ilgili tahminleri alınır ve metnin son kısmı da okunarak etkinlik tamamlanır.

4.9.2. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Yazıları Seven Ayı'da öğrencilere sorulacak “Evcil hayvan beslediniz mi?” “Bu hangi hayvandı?” “Beslediğiniz evcil hayvanı eğitmeyi denediniz mi? Eğitim verdiyseniz bu süreç nasıl geçti?” “Hayvanat bahçesine gittiniz mi?” “Burada neler yaşadınız/hissettiniz?”, “Bir vahşi hayvanı evcilleştirme imkânınız olsa hangi hayvanı tercih edersiniz?” gibi sorular sınıftaki pek çok öğrencinin söz hakkı almasını ve bu konulardaki anılarını/hissettiklerini arkadaşlarına anlatmasını sağlayacaktır. Kitap okunmadan önce öğrencilerin hayvanat bahçeleri ve sirklerle ilgili fikirleri alınarak bunların olmasını doğru bulup bulmadıklarının sorulması ve bu konudaki farklı fikirlerin alınması sınıfta bir tartışma ortamı oluşturacaktır. Öğrencilerin bu sorulara verecekleri cevaplar öğretmenin de yönlendirmeleriyle açıklayıcı bir boyuta taşınabilir. Öğrencilerin mevcut bilgileriyle belli bir konu hakkında açıklama yapması hazırlıksız konuşma etkinliği olarak sınıfta uygulanabilir. Bu etkinlikle 3. ve 4. sınıf düzeylerinde görülen “Sınıf içindeki tartışma ve konuşmalara katılır.” kazanımının verilmesi için uygun bir ortam oluşturacaktır. Konuşma konusunun belli olması ve öğretmenin de yönlendirmeleriyle yapılan bu çalışmalar 3. sınıf düzeyinde görülen “Çerçevesi belirli bir konu hakkında konuşur.” kazanımı için de etkili olacaktır. Öğrencilerin sınıfta yapacağı bu konuşmalar esnasında öğretmenin yapacağı çeşitli yönlendirmelerle 3. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde karşılaşılan “Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.” ve 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde yer alan “Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.” kazanımlarının öğrencilere verilmesi sağlanabilir.

Yazıları Seven Ayı'da sırasıyla “Şaşakalan”, “Acıkmak”, “Daha Acıkmak”, “Koku”, “Göller Oynamak”, “Gören”, “İyice Gören”, “Yağmura Yakalanmak” başlıklı şiirler mevcuttur. Bu başlıklar öğrencilere sunulurken onlardan da bu gibi durumlarda nasıl davranacaklarını sınıfta canlandırmalarının istenmesi öğrencinin doğaçlama bir şekilde topluluk önünde rol yapmasını sağlayacak kendini ifade etme becerisini geliştirecektir.

Empati kurarak konuşma ile ilgili *Yazıları Seven Ayı'da* çocukların kendilerini ayının yerine koyarak çok sevdiği bir şeyi yaparken hiç tanımadığı farklı türden canlılar tarafından bir anda daha önce hiç görmedikleri bir yere götürüldüklerini düşünmeleri ve bu durumda ne hissedeceklerini anlatmaları istenebilir.

4.9.3. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Akıcı Okuma

Yazıları Seven Ayı'da ayının annesinin yemek almak için çıkmasına ve geri dönmemesine kadar olan kısım okunduktan sonra ayının bundan sonra neler yapacağı hakkında tahminler yürütülebilir. Devamında ayının okula gitmesinden sonra neler olacağı, yakalandıktan sonra neler olacağı ve en son sirkte neler yapacağı hakkında tahminler yürütmek mümkündür.

“Pusu” şiiri ve kitabın bundan sonraki kısmı okuma tiyatrosu için uygundur. Farklı karakterlerin ve konuşmaların olduğu bu bölüm gerekli düzenlemelerle okuma tiyatrosu yöntemiyle seslendirilebilir.

Pusu

Çünkü beni çağırmıştı okul

Köye girdim ki

Bin bir çıra

Bin bir fener

Kestiler çevremi

Büyüyüverdi yüreğimde

En yıldızsız karanlık

Düşürdük diyorlardı tüydürmeyelim ha

Kaçmak kim ben kim

Sevilmiş çocuklardan

Kim kaçar ki budalalar

Pusu kurmuşlar demek

İzlemişler geldiğimi gittiğimi

Kalın iplerle öldürülürcesine bağlandım

Bu ellerden mi çıkmış

O güzel yazılar (Dağlarca, 2020e: 54)

Söz Varlığı

Yazıları Seven Ayı'da zıt anlamlısıyla yan yana bulunan 4 farklı kelime vardır. Zıt anlamlı kelimeler: “git- gel-, karanlık aydınlık, ince kalın, küçük büyük”. Bu kelimeler Türkçe derslerinde “Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.” ve “Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.” kazanımları için etkili olacaktır.

Kitap 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı için uygundur. Söz sanatları:

Benzetme (teşbih) örnekleri: *ak tüylerim kesildi diken, soluğu çiçek anam, sıcağı güzel anam, göl büyük bir kuş, göl koca bir ayı, yaprağa benziyor ya/hem kımıldamıyor/hem yeşili yok bunun, ağaçtaki çizgiler çiçek mi kuş mu, göl var ya/dağların bittiği yerden parlayan/bir su ormanıdır, ağaçtaki çizgiler bir göz oyunu, saygıyla konardı kuşlar üzerine/sanki insan olmuştu, görünmeyen kayalar gibi durmam, yarı soluklu yarı soluksuz/görünmeyen kayalar gibi, A'lara benziyor yıldızlar, yağınca kar/üstü dolan çamların hepsi/A'lara benziyor, bütün bacalardaki sarı duman/sanki bir uyku/ipince uzanıyor/göğün ipek maviliği üstüne, evler korkuttu beni ilkin/sonra sevdim biraz/ine benziyor biraz, A parlıyordu kaymak gibi, göz bu O, benekli göz bu Ö, bu uzun I, bu benekli uzun İ, bu ay C, bu benekli ay Ç, boynuz bu U, benekli boynuz bu Ü, bağıra bağıra kurt kurt/ koşuştular dört yandan/sirkin bakıcıları, acılarım çiçek çiçek, büyüdü içerdeki boşluk/büyüdü bakışı gibi/yangından sonraki ormanın/bakışı gibi/kocaman bir boşluk*

Kişileştirme (teşhis) örnekleri: *ayı baştan sona kişileştirilmiştir, uyuyordu erkenden (göl), uyanıverdi erkenden (göl), dinlesem/kıskandılar mı yoksa/dinlesem/daha söyleyecekler, beni çağırıyor bir deli yeşil, beni çağırıyor/nice nice çığılığı uzaklarda/yeni yaşamalarım/beni çağırıyor/içimdeki/o çok acıkmış/ayıcık, göz kesildi koca su/öğrenci olmasına ayıcığın/şaşakaldı*

dalgalanmadı biraz, sonra baktım yazılar/ışıl ışıl mı ışıl ışıl/bakıyorlar bana hepsi gülerek, istedim uyumasınlar/ben uyumadım çünkü

Konuşturma (intak) örnekleri: *ayı baştan sona konuşturulmuştur, gel diyor üzüm, bana gel diyor darı, hayır bana gel diyor altın başak, küçük otların hepsi/büyük otlara/sonra kır çiçeklerine/papatyalara söylediler/benim ormana geldiğimi*

Karşıtlık (tezat) örnekleri: *üç karanlık geçti/üç aydınlık geçti*

Abartma (mübalağa) örnekleri: *köy uyanyordu az daha/vurmasından küt küt/yüreğimin*

4.9.4. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

“Yazma stratejilerini uygular.” kazanımı doğrultusunda *Yazıları Seven Ayı*’dan hareketle empati kurarak yazma, tahmin etme, boşluk doldurma gibi yazma yöntem ve teknikleri kullanılarak ders içi etkinlikler yapılabilir.

Empati kurarak yazma için *Yazıları Seven Ayı*’da çocukların kendilerini ayının yerine koyarak tanımadıkları bir ortamda tek başına olduklarını düşünüp bu durumda ne hissedeceklerini anlattıkları bir metin yazmaları istenebilir.

Boşluk doldurma için ayının okula ilk gittiği kısma kadar anlatılanlar yazılıp arada boşluk bırakılarak ayının tahtayı ine getirmesinden sonrasında devam edilerek öğrencilerden aradaki boşluğu doldurmaları istenebilir.

Tahmin ederek yazma için ayının annesini ve ayının doğum sürecini anlatan bir metin yazılabileceği gibi, ayının sirkten kaçtıktan sonra neler yaptığını nasıl yaşadığını anlatan bir metin yazılması mümkündür.

Kitabın okunmasının ardından öğrencilerden insanlar ve hayvanların yer değiştirdiği bir dünya kurgulayarak bu dünyadaki yaşam biçimini ve insanların yaşamına nasıl devam ettiğini anlattıkları bir metin yazmaları istenebilir. Yazacakları bu metinde insan yerine tek bir türü koyabilecekleri gibi farklı türler insan biçiminde yaşarken insanların bu türlerin yerine geçtiğini anlatabilecekleri belirtilir.

4.10. Dolar Biriktiren Çocuk Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları

4.10.1. Dinleme/İzleme Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Dolar Biriktiren Çocuk'ta bir bayram günü dayısının harçlık olarak verdiği 1 dolardan sonra döviz ve Türk lirası ile ilgili düşünmeye başlayan bir çocuğun yaşadıkları ve hissettikleri anlatılır. Kitabın ilk derste okunmasının ardından ikinci derste 3. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde görülen “Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.” kazanımı doğrultusunda bayram günü canlandırılabilir. Yapılacak bu etkinlik hem bir dinleme izleme kazanımı olarak hem de değerler eğitimi bağlamında bayramlar konusunda etkili olacaktır.

Şiir-hikâye türünde yazılmış olan bu kitap belli bir olay örgüsü barındırmaktadır. 3. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde karşılaşılan “Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.” kazanımı doğrultusunda kitabın çocuğun paralarını kontrol etmeye başlamasına kadar olan kısmı seslendirilerek öğrencilerden metnin devamını tahmin etmeleri istenebilir.

4.10.2. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Dolar Biriktiren Çocuk kitabı okunmadan önce öğrencilere yöneltilecek olan “Döviz nedir? Sizce farklı ülkelerin para birimlerinin değeri neden birbirinden farklıdır?” “Kahramanın dövizle ilgili fikirlerine katılıyor musunuz?” gibi sorular öğrencilerin kendi fikirlerini beyan etmesini sağlayacaktır. Öğrencilerin bu sorulara verecekleri cevaplar öğretmenin de yönlendirmeleriyle açıklayıcı bir boyuta taşınabilir. Öğrencilerin mevcut bilgileriyle belli bir konu hakkında açıklama yapması hazırlıksız konuşma etkinliği olarak sınıfta uygulanabilir. Bu etkinlikle 3. ve 4. sınıf düzeylerinde görülen “Sınıf içindeki tartışma ve konuşmalara katılır.” kazanımının verilmesi için uygun bir ortam oluşturacaktır. Konuşma konusunun belli olması dolayısıyla öğretmenin de yönlendirmeleriyle yapılan bu etkinlikler 3. sınıf düzeyinde görülen “Çerçevesi belirli bir konu hakkında konuşur.” kazanımı için de etkili olacaktır. Öğrencilerin sınıfta yapacağı bu konuşmalar esnasında öğretmenin yapacağı çeşitli yönlendirmelerle 3. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde karşılaşılan “Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.” ve 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde yer alan

“Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.” kazanımlarının öğrencilere verilmesi sağlanabilir.

4.10.3. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Akıcı Okuma

Kitap, sesli, sessiz okuma yöntemlerinin yanında tahmin ederek okuma ve okuma tiyatrosu yöntem ve teknikleriyle de okunabilir.

Tahmin ederek okuma için *Dolar Biriktiren Çocuk'ta* çocuğun bayram harçlığıyla ne yapacağı, bayram harçlığını saklayıp bununla başlayarak para biriktirmeye başlamasının okunmasının ardından da biriktirdiği paraları ne yapacağı tahmin edilebilir.

Dolar Biriktiren Çocuk'ta baştan sona karakterler ve diyaloglar belirlenerek kitabın okuma tiyatrosu yöntemiyle okunması sağlanabilir

Söz Varlığı

Dolar Biriktiren Çocuk'ta zıt anlamlısıyla yan yana 3 farklı kelime vardır. Zıt anlamlı kelimeler: “sol sağ, uyu- uyan-, düş- yüksel-”. Kitapta yer alan bu kelimeler “Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.” ve “Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.” kazanımları doğrultusunda kullanmak için uygundur.

“Alırken” başlıklı şiirde dolar kelimesinin hem para birimi anlamı hem de dol-fiili bir arada verilmiştir. Sesteş kelimelerin işlendiği derste bu şiirin örnek olarak sunulması dikkat çekici olacaktır. Şiirde dolar kelimesi hem fiil hem de isim olarak kullanılmaktadır. Bu yönüyle şiiri fiiller konusunu işlerken kullanmak da mümkündür. Bu şiir okunarak isim ve fiillerin farkları hakkında konuşma ortamı oluşturulabilir.

Alırken

Adı

Dolar dedi dayım

Neden dolar adı?

Bardak değil

Şişe değil

Kap değil

Kova değil

Yoksa avucuma mı dolar

Avucumu mu doldurur tutar tutmaz

Çok para eder diye mi

Dolar demişler adına

Dolarmış adı

Belli etmedim ya

Korktum! (Dağlarca, 1995: 6-7).

Kitap 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı için uygundur. Söz sanatları:

Benzetme (teşbih) örnekleri: *yanına getiriyorum sol elimi/işte baş parmağı büyüdü/gösterme parmağı büyüdü/sağ elimin/büyüteç midir ne/dolar dedikleri, dediklerine göre sigara içenler/ nasıl bırakamıyorlarsa savurduğu dumanları/benim de gözlerimin önünde aradan bir sis/ben de oldum dolar içen, döviz dedikleri bir böcek/çok çabuk yürüyor/çoğalırken, hayır ellerimiz yumuşaksa/kırkayak gibi daha çabuk yürüyorlar, bütün ulusların ABC’leri çalışan insanlara benzer, uykumu aydınlık yapmışlar, uykumu gürültü yapmışlar, uykumu yol yapmışlar, uykumu çarşı yapmışlar, uykumu dolar yapmışlar, dar sokaklarında oyunları dar/gecekondu çocukları gibi/sanki donuk, en büyük güç sandım paramı*

Kişileştirme (teşhis) örnekleri: *gözleri daha da uyanık (dolar), büyür mü gözleri paraların, gözleri paraların neden daha uyanık, kendi büyüdü mü beni de boylu poslu yapacak sandım paramı*

Karşıtlık (tezat) örnekleri: *birini bile iyice bilmiyorum/bilsem bile hepsini*

Kitapta çekimli fiil örnekleri mevcuttur. Bu fiiller cümlelerde çeşitli görevlerde ve çeşitli yerlerde bulunmaktadır. 7. sınıf düzeyinde karşılaşılan “Fiillerin anlam özelliklerini fark eder.” kazanımı doğrultusunda kitaplardaki örnekler sezdirme aracı olarak kullanılabilir.

4.10.4. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Kitaptan hareketle metin tamamlama, empati kurarak yazma gibi yöntem ve teknikler kullanılarak yazma etkinliği yapılabilir. Metin tamamlama için dolar

biriktiren çocuğun komşusunun dolarlarını saklaması gerektiğiyle ilgili öğüt verdiği kısma kadar okunduktan sonra öğrencilerden çocuğun neler yapacağıyla ilgili kendi düşüncelerine göre metni tamamlamaları istenebilir. Tahmin ederek yazma için çocuğun dolarını bozdurduktan sonraki düşünceleri ve ailesinin tepkisini anlatan bir metin yazılabilir.

4.11. Başparmak Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları

4.11.1. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Akıcı Okuma

Kitap okunmadan önce öğrencilere bu kitapta dünya çocuklarının ve bu çocukların ülkelerinin anlatıldığından bahsedilerek bu ülkeler ve çocuklarla ilgili sorularını not edip bu sorular doğrultusunda okuma yapmaları istenebilir. Eser, bilgilendirme amacı gütmeyeceğinden sorulan bütün sorulara net cevaplar bulunamasa da cevaba ulaşmak için ipuçları elde etmek mümkün olacaktır.

Söz Varlığı

Başparmak'ta zıt anlamlısıyla yan yana bulunan 6 farklı kelime bulunmaktadır. Zıt anlamlı kelimeler: “gece gündüz, girinti çıkıntı, var yok, getir- götür-, git- gel-, eski yeni”. Kitapta yer alan bu kelimeler “Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.” ve “Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.” kazanımları doğrultusunda kullanmak için uygundur.

Kitap 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı için uygundur. Söz sanatları:

Benzetme (teşbih) örnekleri: *çok yastığı vardı/İzmir, Beyrut, İskenderiye, Marsilya, Öyle çalışır ki Türkmenistan çocukları/ırmaklara benzer çalışmaları gece gündüz, köy oyunlarına benzer/akar dağ bayır ova, balığa benzer benim sevgili ülkem Bolivya, balığa benzer burada oyunlarımız/düşer ıslanır dalgalarda/ellerimizdeki top, siz hindistan cevizi palmyeleri/masal çocukları gibi dağılmışsınız/adalardan adalara, Tac Mahal/hem tavus kuşuna benzer/hem/ırmaklara Tac Mahal/hem okula benzer/hem/okuldan dönmüş okula gitmemiş öğrencilere, Tac Mahal/bir türküdür/bütün yeryüzü çocuklarının/söylerken*

ta annelerini dinlediği, Belgrat benzer güzel bir çobana, sürüsünü yanına çağıran değil/sürüsünün yanına giden

Kişileştirme (teşhis) örnekleri: *belki bin ulus elleri yumuşak/yumuşak parmaklarıyla örtmüştü gözlerini/uyumuştur Akdeniz çocuk, çok annesi vardı Akdeniz çocuğun, Po, Nil, Seyhan, Ron, Ebro/ak memelerini sunmuşlardı ona, ülkemizle/Atlas Okyanusu/birbirini çok seviyor diye mi, ülkemizle/Atlas Okyanusu/birbirine/bir dev masalı/fısıldıyor diye mi, ülkemizle/Atlas Okyanusu/birbirinden/korkusuz/diye mi, iki kardeş/Amuderya ile Sırderya, halıların en yaşlı atası/nerde oturur bilir misiniz çocuklar/Tacikistan'da, dalgalar/kör ebe mi oynuyorlar ne, üzülüyor deli bora ertesi gün/küçük ağacı görüverince/her yaprağı bir ağlama gözesi olmuş*

Konuşturma (intak) örnekleri: *seslendi Kuzey Yıldızı/dede, Pasifik Dede derki /duyuyor musun sesimi benim*

Karşıtlık (tezat) örnekleri: *bir varmış bir yokmuş, batıda Bohemya'daki dağlarımız/eskiymiş anne/doğuda Slovakya'dakiler/yeni dağlarmış, peki neden/eskilerin boyu küçükmüş de/uzunmuş hep/yenilerin boyu*

Abartma (mübalağa) örnekleri: *Tanrı bile şaşardı ilk kez, öyle alkışlandı ki/Çinli çocuk/ellerimiz/yaprak yaprak ipek oldu yemyeşil, öylesine gözleri kapalıdır ki/görenlerin/dört açılır/yüzlerce yıllık gözleri hep, çıktılar çıktılar varamadılar ki/kuşları bile yoruldu durdu yolda onların*

4.11.2. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Kitapta farklı ülkelerde yaşayan çocuklardan bahsedilirken söz konusu ülkeler ile ilgili bilgilere de yer verilir. Bu kitap okunduktan sonra çocuklardan ilgilerini çeken bir ülke hakkında araştırma yapıp bu araştırmaları sonucunda bilgilendirici bir metin yazmaları istenebilir.

4.12. Gösterme Parmağı Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin

Kazanımlara Ait Bulguları

4.12.1. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Söz Varlığı

Gösterme Parmağı'nda zıt anlamlısıyla yan yana bulunan 3 farklı kelime bulunmaktadır. Zıt anlamlı kelimeler: “gece gündüz, yaz kış, eski yeni”. Kitapta yer

alan bu kelimeler “Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.” ve “Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.” kazanımlarına yönelik olarak kullanılabilir.

Kitap 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı için uygundur. Söz sanatları:

Benzetme (teşbih) örnekleri: *ben uyurken geceleri/öylesine dümdüzüm ki/benziyorum Çako ovasına yemyeşil, Amazon ırmağı var ya/kolları gümüş gibi güzel, Sudet dağları/bir okula benzer, ulaşmak isterler deli gibi/göge daha yakın bir yere, Şili ile Arjantin/sırt sırta vermiş iki çocuk, Tunus’un çıkıntısı Bon burnu neye benziyor/benziyor yaramaz çok/evinden uzaklarda çok/güneşten yanmış bir çocuğa*

Kişileştirme (teşhis) örnekleri: *Venezuela’da/Petrol Dede uyur, filimiz “Ahmet”/Kenya’mızın ulusal yiğidi/öldü ha, Şili ile Arjantin/birbirini çok seven iki yapışık çocuktular, takar omuzlarına masmavi kurdelelerini/köprü çocuk, işte sevinir gülümser biraz bile övünmeden/köprü çocuk, iki çocuk birbirini çok sever bizim Finlandiya’da/biri ağaç biri su/oyunlar biraz bile durmadan, mutluydular/ana ağaçla küçük yavrusu*

Karşıtlık (tezat) örnekleri: *gecelerinden karanlık/gündüzleri*

Abartma (mübalaga) örnekleri: *Başkent Vilnius’da öyle çalışkandır ki öğrenciler görürsünüz/yollara yaza yaza çözerler/en güç aritmetik sorularını*

4.12.2. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Şiirlerden birkaçının okunmasının ardından öğrencilere “Farklı bir ülkede yaşayacak olsanız hangi ülkede yaşamak isterdiniz?” sorusu yöneltilerek cevapları alınır. Öğrencilerden seçtikleri ülkede yaşadıklarını hayal ederek bu yaşantılarının birkaç gününü anlatan bir metin yazmaları istenebilir.

4.13. Orta Parmak Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları

4.13.1. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Söz Varlığı

Ortaparmak’ta zıt anlamlısıyla yan yana bulunan 1 kelime bulunmaktadır: “getir- götür-”. Kitapta yer alan bu kelime “Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin

eder.” ve “Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.” kazanımları doğrultusunda örnek olarak sunmak için farklı kelimelerle birlikte kullanılabilir.

Kitap 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı için uygundur. Söz sanatları:

Benzetme (teşbih) örnekleri: kimindir uyku denilen/bu sessiz oyuncak, frunze benzer eski yazılara, bir dilim ekmeğe benzer ülkemiz Şili/incecik/upuzun, ova gündüzleri bir uçurtmadır, biz çocukların çoğu/Tuna’ya benzeriz/akarız erkenden okula, Ekvator/bir masala benzer/Ant dağlarına binmiş

Kişileştirme (teşhis) örnekleri: yaşlı kauçuk ağacı/bir eski annedir, yarışıyorlardı Bangladeş’in ormanında/bir küçük yaban inciriyle bir yavru fil/senin mi kulağın büyük/benim mi yaprağım, su ninnileri dinler koyun öküz, Kezбек dağını tanır bütün dağlar, Tiflis sever sever bütün Gürcistan onu, öyle iyi öyle düşüncelidir ki o(Kezбек dağı), kuş annelerimiz/biz ağaç çocuklarını arar, özler özgürlüğü köpürerek/Karadeniz’e akar bütün çocukları severken

Konuşturma (intak) örnekleri: tütün kardeş dedi ki ben tüterim ya sen, pamuk kardeş karşılık verdi/böyle de kullanırım ya bez de olurum, tütün kardeş kızardı biraz/neler neler deme büyütme çok/say bakalım nelermiş, saydı pamuk kardeş/gömlekler yapılır giysiler yapılır, örtüler önlükler

Karşıtlık (tezat) örnekleri: kuşların kahve ağacı olduğu mavilikte/kahve ağaçlarının kuş olduğunu duymuyor musun

Abartma (mübalağa) örnekleri: öyle parlardı ki ışıl ışıl/gözlerini yumardı/o geçerken bütün öteki çocuklar, ormana gitse/kamaşırdı yapraklar hep, su akardı yanıyormuş gibi/daha köpük, Güneş bile/bulutlarla örtünürdü/üzerini aşarken yavaşça/elmas çocuğun, göz açamazsın yağmurlardan, ağaçların dalları/yetmez/kuşların ayaklarına, dağların boşlukları/yetmez/kuşların seslerine

4.13.2. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Yazma stratejilerinden biri olan metni kendi kelimeleriyle yeniden oluşturma için kitaptan seçilen herhangi bir şiirin bilgilendirici metin türünde yazılması istenebilir. Şiirlerde çeşitli ülkelerden bahsedilmesi dolayısıyla çeşitli araştırmalar da yapılarak şiirleri bilgilendirici metinler olarak kaleme almak mümkündür.

4.14. *Yüzük Parmağı* Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları

4.14.1. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Söz Varlığı

Yüzük Parmağı'nda zıt anlamlısıyla yan yana bulunan 4 farklı kelime bulunmaktadır. Zıt anlamlı kelimeler: “ak kara, gir- çık-, içeri dışarı, gece gündüz”. Kitapta yer alan bu kelimeler “Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.” ve “Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.” kazanımları doğrultusunda kullanmak için uygundur.

Kitap 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı için uygundur. Söz sanatları:

Benzetme (teşbih) örnekleri: *Başkentimiz Sukumkale var ya/ha o/ha mavi bir kartal, Riça gölümüz var ya bizim/göl değil göz, bunlar kuş/babamın uçak dedikleri, banadoğru uçmalarından belli çocuk bunlar hep/babamın uçak dedikleri, gayda sesleri yüz binlerce kuşa benzer*

Kişileştirme (teşhis) örnekleri: *iki okyanus birleşirken/kim sevinir önce/balıklar, masmavi dalgaları iki denizin, gemiler, sustu hep yedirdi kendini/bir yulaf, yağmur göğün çocuğuydu, yaprak toprağın, yağmurun geldiği kıyıları göremezdi yaprak, sordular yaprağa nedir su/bilemedi yemyeşil yaprak, bir kaz vardı Uduletlar'da/halk oyunlarına bayılırdı, kuş satardı Madagaskarlı ağaçlarımız bizim, uyku satardı ay, ova satardı dağlar, türkü satardı ırmak Madagaskar'da, Erie Gölü ile/Ontario gölü/nece konuşurlar dedi öğretmen*

Konuşturma (intak) örnekleri: *küçük ayı derdi hühühühüü/kaçabilir miyim, dalgalar mı boraları çağırır boralar mı dalgaları, ikisi de onların/uyutmuyor beni/dinlemiyor beni/sevmiyor, ah derdi kanatlarımdan tutsalar/aralarına alsalar beni/nasıl uyacağımı görseler bir/onların/bu güzel oyunlarına(kaz), giderken seslendi yavaşça/öyle iyisin ki civ civ kardeş/beni de iyi ettin civ civ kardeş(tilki), Haiti'nin ağaçları/Dominik'in ağaçlarına der ki/benim çocukların senin çocuklarını severler, Haiti'nin ağaçları/Dominik'in ağaçlarına der ki sevinç ile/artık birleştirelim istersen/biz de iki yeşilliğimizi, Haiti'nin ağaçları/Dominik'in*

ağaçlarına der ki gülerek/neden hep bu suları içiyoruz da/neden ayrı ayrı uzanıyor dallarımız bizim

4.14.2. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Kitapta çeşitli ülkelerin çocuklarının gözlerinden bakılarak bu ülkelerin belli başlı özellikleri anlatılmıştır. Şiirlerin seslendirilmesinin ardından öğrencilerden de bu şiirlere benzer şekilde yaşadıkları yeri anlatan bir metin yazmalarını istemek mümkündür.

4.15. Serçe Parmak Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları

4.15.1. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Söz Varlığı

Serçe Parmak'ta zıt anlamıyla yan yana bulunan 1 kelime vardır: “tutsaklık özgürlük”. Kitapta yer alan bu kelime “Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.” ve “Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.” kazanımları doğrultusunda örnek olarak sunmak için seçilecek farklı kelimelerle birlikte kullanılabilir.

Kitap 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı için uygundur. Söz sanatları:

Benzetme (teşbih) örnekleri: *aydınlığı ayın su gibi, çocuğuna benzer Laos göklerinde/yıldızın biri yıldızın birinin, anasına babasına benzer Mekong ırmağına yansırken, masalına benzer/yıldızın birinin, ama en çok oyununa benzer anne/yıldızın biri Laos göklerinde kayarken şimdi/yıldızın birinin, Havaili çiçekler/sanki bir çocuk, ayakları kurt elleri ırmak, düşe de benzer, aydınlığa da benzer biraz, en eski ağaçların kuş olduğu/dev olduğu, gökyüzünün balon olduğu*

Kişileştirme (teşhis) örnekleri: *gözleri kapandığını Stokholm'daki en yaşlı ağacın, bu öküzler biliyorum/arabalarımızı çekerken/benimle yürüdüklerine sevinirler, Arden dağlarında bir yavru ağaç/denizi özlerdi, Dahomey keçileri/çalar ağaç kapısını/çocuğun, Havaili çiçekler/daha usludur öteki çiçeklerden, arar her gün/bir küçük gemiyi yavaş yavaş/o eski bir annedir/ilk çocuğunu arar hep (gemi), gelir bir masal, sallanır girer bir masal*

Konuşturma (intak) örnekleri: *duydu Nil'in suları/güle güle derlerken/bir çocuk*

Karşıtlık (tezat) örnekleri: *Viktorya gölünün bir büyüklüğü vardı ki/mavilikleriyle doldururdu/avuçlarını Ugandalı çocuğun*

Abartma (mübalağa) örnekleri: *birdenbire oluverir yedi başlı bir dağ*

4.16. Güneşi Doğduran Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları

4.16.1. Dinleme/İzleme Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Güneşi Doğduran'da bir çocuğun geri kalmış saatleri düzeltme çabası anlatılır. Kitabın ilk derste okunmasının ardından ikinci derste 3. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde görülen “Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.” kazanımı doğrultusunda metinde anlatılanların canlandırılması sağlanabilir.

3. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde karşılaşılan “Dinleme stratejilerini uygular.” kazanımı doğrultusunda öğrencilerden dinleme esnasında kendilerini kitabın ana karakterinin yerine koyarak onun yerinde olsalar neler yapacaklarını düşünmeleri istenebilir.

4.16.2. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Güneşi Doğduran'da bir çocuğun saatleri ileri almasından bahsedilir. Bu kitap okunduktan sonra seçilecek bir öğrenciye neden ülkelerin zaman dilimlerinin farklı olduğunu, bazı ülkelerde hâlâ kullanılan yaz saati uygulamasının ne demek olduğunu araştırarak sınıfta paylaşması söylenir. Seçilen öğrenciler edindiği bilgileri sınıfta sunarken bir hazırlıklı konuşma etkinliği gerçekleştirmiş olacaktır. 4. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde görülen “Hazırlıklı konuşmalar yapar.” kazanımı için etkili olacak bu çalışma öğrencilerin topluluğa hitap etmeye hazırlanması, bilgilerini sunması ve kendini doğru ifade edebilmesi için etkili ve verimli olacaktır.

4.16.3. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Söz Varlığı

Güneşi Doğduran'da zıt anlamlısıyla yan yana bulunan 4 farklı kelime vardır. Zıt anlamlı kelimeler: “aşağı yukarı, kara ak, geri ileri, giriş çıkış”. Kitapta yer alan bu kelimeler “Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.” ve “Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.” kazanımları doğrultusunda kullanmak için uygundur.

Kitap 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı için uygundur. Söz sanatları:

Benzetme (teşbih) örnekleri: *bir bıçaktı ıslık, sestem birer kırbaçtılar, dinelir dimdik/kaya gibi*

Kişileştirme (teşhis) örnekleri: *birdenbire el eder yol, çağırır uzak onu, sallandı mı ne/kendi değil/düşü/elindeki tüyün, duydu mu ne/elindeki tüy, biçimleri ayırdı ya söylediği birdi ıslıkların, uzunlukları ayırdı ya/söylediği birdi ıslıkların*

Konuşturma (intak) örnekleri: *söylediği birdi ıslıkların/arkadaşlar buluşalım/ülküde*

Abartma (mübalağa) örnekleri: *o baştan saysam yirmi kişi/bu baştan bin beş yüz, kimi üç kişiydi/kimi yetmiş*

4.17. Göz Masalı Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları

4.17.1. Dinleme/İzleme Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

3. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde karşılaşılan “Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.” kazanımı doğrultusunda çocuğun dışarıdan mayıs topladığını anlatan “Mayıs” başlıklı şiir okunarak öğrencilerden çocuk eve gittiğinde annesinin ona nasıl tepki vereceğini tahmin etmeleri istenebilir.

Mayıs

Bir iki ineği vardı

Sokağımızda bütün evlerin

Bizim yoktu yalnız

Doğmadan güneş

Seslenerek: He hey he hey

Çoban toplardı hepsini

Sarı ak boz kırçıl

Gözleri uykulu

Ayakları uyanık

Alır götürürdü ovalara

*Gece inerken
Dönerdi sevinçle sokağın sürüsü
Memeleri büyümüş
Karınları büyümüş
Ağızları büyümüş*

*Oğlanlar bir yudum çocuklar
İnekleri karşılardı ta dönemeçten
Hepsi de kız gibi uzun etek
Önleri uzun etek
Torba yerine uzun etek*

*Püsküllü kuyruklarını kaldırır kaldırmaz
İnekler pislediler mi hemen
Avuç avuç
Toplar
Doldururlardı eteklerine
Mayıs dediklerini*

*Duvarlara yapıştırdırlarmış tezek
Kururmuş tezek
Yakarlanmış tezek*

*Aldım çökünce ikindi ben de
Yatağımdan yastık kılıfını
Yavaşça katıldım aralarına
Bir yudum çocukların*

*Sürü upuzun sürü
Sökün etti böğüre böğüre
Lap lap
Aktı ya lap lap
Kuyruk altlarından lap lap
Dumanı tüterken
Topladım avuçlarımla
Sıcacık*

Verdiğini önümdeki ineğin

Girdim eve

Yastık mayıs

Ellerim mayıs

Kirpiklerim mayıs

Annemden

Bir zılgıt yedim ki

İşte duyuyorum

Bunları yazarken bile

Sonra kaynatmaya başlarken

Bir kazan suyu

Ekledi annem

Sana yasak sinema

Üç ay yasak (Dağlarca, 2018: 16-19)

4.17.2. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Göz Masalı okunduktan sonra ya da kitaba giriş yaparken öğrencilere yöneltilecek olan “Daha önce sinemaya gittiniz mi? Sinemada ilk izlediğiniz film hangisiydi? İlk kez sinemaya gittiğinizde neler yaşadınız/neler hissettiniz?” soruları öğrencilerin bu anılarını anlatmasını ve hazırlıksız konuşmalar yapmasını sağlayacaktır. Çocukların yapacağı bu kısa konuşmalar 2. sınıftan itibaren tüm sınıf düzeylerinde görülen “Hazırlıksız konuşmalar yapar.” kazanımı için uygun ve etkili olacaktır. Bu konuşmalar doğaçlama gelişeceğinden hazırlıksız konuşmanın temel örnekleridir.

Bir hazırlıksız konuşma etkinliği olarak *Göz Masalı* okunduktan sonra öğrencilere sinemalar ve sinemada gösterilen filmler hakkındaki düşünceleri sorularak fikirleri alınır. Onların da sinemaya giderken kitaptaki çocuklar kadar heyecanlanıp heyecanlanmadığı konuşularak kitapta anlatılan dönem ve günümüzde sinemaya bakış açısı karşılaştırılır. Bu etkinlikler, 3 ve 4. sınıf düzeylerinde görülen “Sınıf içindeki tartışma ve konuşmalara katılır.” kazanımının verilmesi için uygun bir ortam oluşturacaktır.

4.17.3. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Söz Varlığı

Göz Masalı'nda yer alan "Mayıs" başlıklı şiirde ay olan mayıstan değil inek pisliği olan mayıstan bahsedilmektedir. Kelime bu anlamıyla pek kullanılmadığından şiirin başlığını gören öğrenci Mayıs ayını düşünecek ve şiiri anlamlandıramayacaktır. Burada öğretmen devreye girerek sesteş kelimelerden bahsedip Mayıs sözcüğünün ikinci anlamını verebilir. Sesteş kelimeler konusuna giriş için "Mayıs" şiiri etkili bir örnek olacaktır.

Kitap 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen "Metindeki söz sanatlarını tespit eder." kazanımı için uygundur. Söz sanatları:

Benzetme (teşbih) örnekleri: *sanki bayramıydı Konya'nın (Mevlana), karışık bir öyküdür/o yaşamalarımda benim/ göz masalı sinema, sinema/içi gibiydi/kocaman bir karpuzun, lambalar/kırmızı kırmızı lambalar/karpuz çekirdekleri, duvarlara asılmış resimler/içi gibiydi/komşu kızda gördüğümüz/boyalı çıkartmaların, hepsi de kız gibi uzun etek/önleri uzun etek*

Kişileştirme (teşhis) örnekleri: *beklerdi beni/göz masalı sinema, yaramaz fındık, görmüş geçirmiş ceviz*

Karşıtlık (tezat) örnekleri: *öyle kocamandı ki/minareler gelse girse/dolaşırdı tavana değmeden*

Abartma (mübalağa) örnekleri: *annemden/bir zılgıt yedim ki/işte duyuyorum/bunları yazarken bile, yine dolmuş hıncahınç/ iğne atsan yere düşmez*

4.17.4. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Yazma stratejilerinden biri olan boşluk doldurma için "Yılmaz Kardeşler" başlıklı şiir kullanılabilir. Şiirin "Kanlı çete boş durur mu" dizesine kadar olan kısmı yazılıp boşluk bırakılarak Yerde/Demir Yumruk dizeleri yazılır ve öğrencilerden boşluğu doldurmaları istenebilir.

Yılmaz Kardeşler

-İşte kardeşlerin büyüğü

Demir Yumruk

Binmiş yağız atına

Gitmekte dolu dizgin

(Tez giden tez ulaşır demişler)

Tepeyi aşar aşmaz

Bulacak

Kanlı çeteyi

Kanlı çete boş durur mu

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Yerde

Demir Yumruk (Dağlarca, 2018: 26-27)

Göz Masalı'nda bir çocuğun ailesi ile birlikte Konya'ya taşındıktan sonraki yaşantısı ve buradaki yazlık sinema anlatılıyor. Bu kitap okunduktan sonra tahmin ederek yazma etkinliği olarak çocuğun Konya'dan önce nerede yaşadığı ve nasıl bir çevresinin, yaşantısının olduğunu anlatan bir metin yazılabilir.

4.18. Kuş Ayak–Boyalı Ses Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları

4.18.1.Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Kitapta yer alan “Ana Okulunda Sayılar” bölümünde 0’dan 10’ kadar sayılar için tekerlemeler mevcuttur. Öğrencilerden bu tekerlemeleri ezberleyerek sınıfta seslendirmeleri istenebilir. Bu etkinlik öğrencilerin hem ezber yetisi hem de telaffuzu için etkili olacaktır.

4.18.2. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Söz Varlığı

Kuş Ayak – Boyalı Ses'te zıt anlamlısıyla yan yana bulunan 6 farklı kelime vardır. Zıt anlamlı kelimeler: “gündüz gece, yakın uzak, git- gel-, çık- gir-, önce sonra, aşağı yukarı” Kitapta yer alan bu kelimeler “Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.” ve “Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.” kazanımları doğrultusunda kullanmak için uygundur.

Kitap 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı için uygundur. Söz sanatları:

Benzetme (teşbih) örnekleri: *yeşil çalışkandır ben erkenden anaokuluna giderken yeşil gibiyim, güzel bir oyunun direğidir (1), oturmuş tilki (2), uzun kulaklı tilki (7), çamlar öğretmenim/hem uzundurlar/babamız gibi/hem sakızları var/bizim gibi, uykular su gibi/akıyor karanlıkta içimizden, uykular su gibi/sessizliği gürül gürül/ uykular su gibi/sürüklüyor gündüzleri-düş düş, uykular su gibi/gece bir göl gibidir parlayan, kapısı açık/bir evdir hep/çocuklar, kediler/hem yaşlı bir anne/hem yaramaz bir çocuk, şu karşıdan geçen gemi/hem bir ev/hem bir kuş/hem pencereleri var/hem ötüyor, hiç yaprağı yoksa/boş bir okul gibidir/ağaçlar, hiç kuş yoksa/boş bir ev gibidir/gökyüzü*

Kişileştirme (teşhis) örnekleri: *neden korkacakmışım/geceleri/uyurken/giysilerim uyumuyor ya, uçurtmalar yeryüzünden gökyüzünü görür, yağmur bulutları ana okullarını severler, yeşil çalışkandır, kırmızı yaramaz, sarı uykucu, ak yıkanmış, kara korkak, ayakta dururken dinlenir (1), 1 almış yanına sıfırı/gezerler/güle oynaya/bayırı kırır, bakarlar bize/gülerler bize hep (sayılar), bütün giysilerim de ayrı ayrı uyurken uyanırken, tekerlek/yürürken/neden seviniyor/ayaklarım, inanmadı dümdüz sessizlikte/kuşun biri*

Konuşturma (intak) örnekleri: *yüzlerimiz sevelim konuşalım gülelim hadi dermiş birbirine, yağmur bulutları dururlar da hadi geçin derler, pır pır eder/bir yeşil bir sarı/ bana artık bakmayın mı der/ağaca takılan uçurtma, der ki gelincik/bizim sesimiz olmasa/neye yarar/şu çayır dümdüz, der ki papatya/dalgaları biri sarı/biri kırmızı biri ak/işte türkümüz, cik der kuş cik/sanki konar konmaz/sizi seviyorum der hemencecik, gelecek misin/diye sordu kuşun biri, seviyor musun/buraları sen/fısıldadı kuşun biri, peki dedi kuşun biri*

Karşıtlık (tezat) örnekleri: *karşıdaki leylek/yazın gelirmiş/kışın gidermiş*

4.19. Kuş Ayak–Açıl Susam Açıl Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları

4.19.1. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Ders içinde bir hazırlıksız konuşma etkinliği olarak “Ablamın Karanlıkta Üçümüze Sorduğu” şiiriyle ilgili konuşmak mümkündür.

Ablamın Karanlıkta Üçümüze Sorduğu

Kuşlar niçin yeğniktirler

Gündüzün;

Uyurlar geceleri

Eren, ondan mı ha?

Kuşlar niçin uzaktırlar

Karanlıklarda hep

Uyurlar geceleri

Alp, ondan mı ha?

Kuşlar niçin iyidirler

Bilir misin

Uyurlar geceleri

Aytekin, ondan mı ha?(Dağlarca:101).

Şiirde “Kuşlar neden hafiftir, neden uzaktır ve neden iyidir?” soruları yer alır bu şiir okunduktan sonra öğrencilerle kuşlar hakkında konuşulup onların bu konudaki fikirleri alınabilir. Şair bu şiirde kuşlardan gece uykuları konusunda bahsederek okurlarına gece uykusunun da önemini anlatmıştır.

4.19.2. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Söz Varlığı

Kuş Ayak – Açıl Susam Açıl'da zıt anlamlısıyla yan yana bulunan 5 farklı kelime vardır. Zıt anlamlı kelimeler: “gündüz gece, yat- kalk-, kapat- aç-, kocaman minicik, yer gök”. Kitapta yer alan bu kelimeler “Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.” ve “Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.” kazanımları doğrultusunda kullanmak için uygundur.

Kitap 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı için uygundur. Söz sanatları:

Benzetme (teşbih) örnekleri: *sanki annece bir su (süt), soluğumuzu bir şeker gibi ağzımızda tutup, leylekler/güz yaprakları düşerken/benzer betiğimdeki resimlere, bir kuştur sanki*

Kişileştirme (teşhis) örnekleri: *sever mi beni gökkanne sever mi, anne üşür mü evimiz, birbirini arar iki çocuk/biri gecedir onların biri gündüz, sen korkutursun kuşları/ama gelince kocaman gökler geceleyin/üstüne doğru/senin korktuğunu duyarım, uykusu var mı göklerin/suların/kuşların şimdi, betik en iyi arkadaşı, geceleri uyumaz o/aldırır beni erkenden (betik), çınarım benim iyi çınarım/durur düşünür yıldızları, söğüdüm benim büyük gölgesiğim/ çok sever kuşları, kavağım benim uzunum/ yeşil yeşil yeşil gider/göklerle yarışır hep, körebe oynar bitkiler, atı aldılar askere/kuş da asker oldu, kuş bostancı oldu, güneş doğarken uyanırdı çocuk kitap her gün*

Konuşturma (intak) örnekleri: *gökanne seslenir sanki bana uyu güzel yavrum, der yürüyen merdiven/eski merdivene/seninki de çıkmak mı/vay tahta bacak vay, der eski merdiven/yürüyen merdivene/seninki yardım değil düpedüz kölelik/vay taşıyıcı vay, kiraz der ki karpuz git, karpuz der ki kavuna git, kavun der ki eriğe git, erik der ki çileğe git, çilek der ki vişneye git, vişne der ki üzüm git, üzüm der ki incire git, incir der ki ayvaya git, ayva der ki armuda git, armut derki elmaya git*

Karşıtlık (tezat) örnekleri: *herkesten korkarım/geceleyin/sokak kapımız örtülünce/penceremizden/yola bakınca sabahları/herkesi severim, anne herkes hem yakında/hem uzakta anne her şey, ne güzel/ovaların yumuşaklığı/buğday verir ot verir/ne güzel/dağların sertliği/kartal verir*

Abartma (mübalağa) örnekleri: *bir ulu kar gök boyu, tatlı ekşiliği sonsuz, gezerim dört mevsimi ben/gide gide yorulmam ki*

4.20. Arkaüstü Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara

Ait Bulguları

4.20.1. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Söz Varlığı

Arkaüstü'nde zıt anlamlısıyla yan yana bulunan 4 farklı kelime vardır. Zıt anlamlı kelimeler: “çık- gir-, gece gündüz, yeryüzü gökyüzü, yer gök”. Kitapta yer alan bu kelimeler “Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.” ve “Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.” kazanımları doğrultusunda kullanmak için uygundur.

Kitap 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı için uygundur. Söz sanatları:

Benzetme (teşbih) örnekleri: *yeniden aktım hemen su gibi, ben dolaşırken kuş gibi, baktım ki/uzaklardan/yeryüzü/bir çember, dinledim kepçe kulak, sandalların/denizdeki arkaüstülüğünü/duyuyor musun Cengiz/duyuyor musun Selçuk/kendi arkaüstülüğünü/denizinde gökyüzünün, güpegündüz Aydede'ye benziyorum/arkaüstü, ne güzel bir gemiyiz artık/hem göklerle kocaman/hem içimizle küçücük, güzeldi boyalı bir oyundu sanki, bir oyun gibi daha kolay, dalgalanıyorlardı avuçlarımızda uçan denizler gibi (kilimler), sesler/yapraklara benziyor burada düşüyor ayaklarımı sallasam, sesler/kuşlara benziyor burada/düşüyor ellerimi sallasam, sesler/bana benziyor burada/akıyorlar mavilik mavilik*

Kişileştirme (teşhis) örnekleri: *yanına çağırıyordu sanki bir en eski kuşun gözleri, sularla denizler/gülerler kara toprağa/arkaüstü, güldü kilimlerinden kocaman bir çiçek, önce kulaklarım uyuyor sonra gözlerim, gelmez mi dağların uykusu, bir dağ ışıklarla oynardı, özlemle bakardı dağa bir kuş, uykusu gün batısının*

Konuşturma (intak) örnekleri: *karşılık verdi yanımdan akan bir yıldız/bu düşüdüür annenin, dediler ki oyun nerde biz nerde/görevimiz bizim kımıldamamak (küçükayı takımıldızı), dediler nasıl oynayabiliriz/oynarken biz oyuncağıyla bütün gökyüzü (büyükayı takım yıldızı)*

Karşıtlık (tezat) örnekleri: *hem göklerle kocaman/hem içimizle küçücük*

Abartma (mübalağa) örnekleri: *sonra bir ana kuş/ötüverdi parladı alaca karanlık, uçaklar/öyle büyüdü ki/içinde arkaüstü akıyoruz, uçaklar/öyle hızlı gidiyor ki/uyanamıyoruz içinde, kuşlar için bir gezegen yapmışlar/gümüş sularda altın dallara yeryüzünden bin kez güzel*

4.20.2. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Metin tamamlama çalışması olarak kitapta insanların kendilerini bir anda gökyüzünde buldukları kısma kadar okunduktan sonra öğrencilerden insanların yaşamının nasıl değiştiğini neler yaptıklarını anlatan bir yazı yazmaları istenebilir.

Kitapta çocuğun bir sabah uyandığında kendini gökyüzünde bulması ve herkesin artık uçabildiğini görmesi anlatılmaktadır. Kitabın okunmasının ardından öğrencilerden buna benzer bir olağanüstü durumu hayal ederek dünyadaki tüm insanların bu şekilde yaşadığını anlatan bir metin yazmalarını istemek mümkündür.

4.21. *Bitkiler Okulu* Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları

4.21.1. Dinleme/İzleme Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Kitabın ilk derste okunmasının ardından ikinci derste 3. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde görülen “Dinlediği/izlediği hikâyeye edici metinleri canlandırır.” kazanımı doğrultusunda “Bitkiler Arası Giyim Yarışması” ve “Aşçı” şiirleri sınıfta canlandırma yapmak için uygundur.

Bitkiler Arası Giyim Yarışması

Bir bayram yaptılar okulda bugün

Adına

Giyim yarışması dediler

En çok ben giyinmişim diyordu lahana

Soyunsam

Çıkardıklarımla

Bin pırasa giyinir diyordu

Hepsi geçtiler

Geçtiler seçme kurulunun önünden

Bütün yaprakları silinmiş

Bütün özel yeşillikleri apaçık

Seçim bitti ancak akşama doğru

Üstü ile altı en güzel olan

En uyumlu en su gibi olan

Seçildi

Seçildi pırasamız

Gerilerden söyleniyordu hayır diyordu lahana

İçi görünüyor diyordu

Giyinmemiş ki

Soyunmuş o diyordu (Dağlarca, 2020: 34)

Bitkilerin kendi aralarındaki yarışmalarını anlatan bu şiirde öğrencilerin dikkatini çekecek bir etkinlik olarak giyim yarışması sınıf içinde uygulanmak için uygundur. Öğrencilerden bir grubun jüri, bir grubun yarışmacı, duruma göre bir grubun da seyirci olarak seçilebileceği bu etkinliğe bütün sınıfın katılımı sağlanır. Öğrencilerden bitki rollerine bürünerek bu şekilde yarışmaya katılmaları istenebileceği gibi öğrenciler arasında bir yarışma da kurgulanabilir. Özellikle sıfatlar konusunun ardından yapılacak böyle bir etkinlikle öğrencilerin bitki rolüne girerek bir yarışmaya katılması ve kendilerini tasvir etmeleri bolca sıfat kullandıkları cümleler kurmalarını sağlayacak ve konuyu pekiştirecektir.

Aşçı

Yine geldiler ilkokul öğrencileri

Bitkiler okuluna

Bölüm bölüm dağıldılar gezdiler

Maviler giyinmiş kız

Sebzelerle ilgileniyordu daha çok

Arıyordu buluyordu

Kim yeşil kim daha yeşil

Ne ki bu kez bir oğlancık

Parmaklarıyla

Tuttu çiçek tutarcasına bizi

Sanki okşadı sevdi ta yürekten

Öğretmeni alıp götürene dek

Yanımızda asılı kaldı

Uzun süre

Beğenisini anlatan

Ağzındaki o uzun ses

O kırmızı ıslık

Söylendi lahanamız derinlerden

-Bu oğlan aşçı olacak besbelli (Dağlarca, 2020: 36)

4.21.2. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Empati kurarak konuşma, konuşmacının kendisini bir başkasının yerine koyup onun gibi düşünmeye çalışarak yaptığı konuşmadır. Empati kurarak konuşma ile ilgili *Bitkiler Okulu*'nda "Aşçı" başlıklı şiirde bitkilerin başına giden çocuklardan bahsedilmektedir. Öğrencilere bu çocuklardan birinin yerinde olduklarını düşünerek bitkileri ziyaretleri sırasında neler yapacakları, hangi bitkiyle sohbet etmek isteyecekleri sorulabilir ya da çocukların kendilerini istedikleri herhangi bir bitkinin yerine koyarak tanıtımları istenebilir.

Öğrencilerin bir kısmının bitkiler bir kısmının ise bitkiler okulunu ziyarete gelen öğrenciler rolünü üstleneceği bir canlandırma ortamı oluşturulabilir. Bu ortamda öğrencilerin bitkileri gezmesi sırasında bitki rolündeki öğrenciler ziyaretçilerini bekler. Etkinliğin sonunda bitki rolündeki öğrencilerden ziyaretçileri beklerken neler düşündüklerini neler hissettiklerini paylaşmaları istenerek empatik konuşma yapmaları sağlanabilir.

4.21.3. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Akıcı Okuma

Bitkiler Okulu'nda "Sıralara Yerleşmek" başlıklı şiir özellikle son üçlüğüyle vurgu çalışmalarını yapmak için uygun bir materyal olarak kullanılabilir.

Sıralara Yerleşmek

İlk günüydü okulun

Bütün bitkiler kımıldıyordu gülüşüyordu

Sanki akıyordu ortalıktan

Büyük bir mutluluk

Bin bir yeşile bürünmüş

13 sıra vardı pırıl pırıl

İlkini dolduruverdi küçükler

*Roka nane salatalık maydanoz
Tere turp biber sarımsak soğan
Şimdi 12 sıra kalmıştı geriye
Bizlerse 25 bitkiydik
Öğretmen sığdıramadı ki*

*Ne yapsın
Nereye koysa taşıyordu sağına da soluna da hep
Karalahana*

*Düşündü taşındı
Evet taşındı birdenbire
Gitti başöğretmene koşarak öğretmenimiz (Dağlarca, 2020: 9)*

Bitkiler Okulu'nda bitkilerin kendilerini tanıttıkları görülmektedir. Sınıfta yapılacak görev dağılımında her bir öğrenciye bir bitki ve bir öğrenciye de anlatıcılık görevi verilerek kitap, okuma tiyatrosu yöntemiyle sınıfta seslendirilebilir.

Söz Varlığı

Bitkiler Okulu'nda zıt anlamlısıyla yan yana bulunan 3 farklı kelime vardır. Zıt anlamlı kelimeler: “küçük büyük, gece gündüz, uzun kısa”. Kitapta yer alan bu kelimeler “Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.” ve “Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.” kazanımları doğrultusunda kullanmak için uygundur.

“Sıralara Yerleşmek” başlıklı şiirde *Düşündü taşındı/Evet taşındı birdenbire/Gitti başöğretmene koşarak öğretmenimiz* dizelerinde taşınmak kelimesinin hem gerçek anlamıyla hem de mecaz anlamıyla kullanım örnekleri bir arada görülmektedir. Öğretmen, gerçek mecaz anlam konusuna bu dizelerle giriş yapabilir. Öğretmen dersin başında bu örneklerin bulunduğu şiirleri seslendirerek dikkatleri çekecek ve öğrencilerin konuya girmesini sağlayabilecektir.

Kitap 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı için uygundur. Söz sanatları:

Benzetme (teşbih) örnekleri: *güneş öğretmen, (gül) incecik bir lahanadır belki/en doğrusu çocuk lahanadır, (dereotu) sesi/benziyordu bir soluğa/yeşilden bir soluğa, yaprakları birer sözcüktür maydanozun,*

Kişileştirme (teşhis) örnekleri: *baştan sona bitkiler kişileştirilmiş*

Konuşturma (intak) örnekleri: *besleyeceğim diyordu lahanaya kat kat, lahananın havuca kalem diye bağıracağı/havucun lahanaya defter diye bağıracağı, (patlıcan) kimde var diyordu böyle kadife gibilik, bir parmak ot der ki/görür görmez kavaklığı/bu çok uzun/ağrıyor kısacık boyum, der ki ova minaresi kavak/sөгütü görür görmez/yerle iki büklüm eğilmiş/ağrıyor dümdüz boyum*

4.21.4. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Kitabın sonunda tüm anlatılanların bir çocuğun rüyası olduğu anlaşılıyor. Bu kitap okunduktan sonra “Yazma stratejilerini uygular.” kazanımı doğrultusunda tahmin ederek yazma yöntemiyle çocuğun bostana gidişini ve orada nasıl uyduğunu anlatan bir metin yazmak mümkündür.

4. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde yer alan “Bir işi işlem basamaklarına göre yazar.” kazanımı doğrultusunda öğrencilerden herhangi bir bitki tohumunun çimlendirilmesi, toprağa ekilmesi ve yetiştirilmesi aşamalarını yazmaları istenebilir.

4.22. Oyun Okulu Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları

4.22.1. Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Çocuklara etraflarındaki çeşitli nesnelerin hatta anne babalarının bile birer oyun aracı olduğunu anlatan bu kitabın okunmasının ardından oyunlar hakkında konuşmak mümkündür. Öğrencilere oynamayı en çok sevdikleri oyunun nasıl olduğu ve bu oyunun nasıl oynandığı sorulabilir. Öğrencilerin bu oyunlardan bahsetmesinin ardından öğretmenin önceden belirlediği ya da öğrencilere sunduğu seçeneklerle bütün sınıfın ortak kararlar tercih ettiği bir oyunu oynanabilir.

4.22.2. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Söz Varlığı

Oyun Okulu'nda zıt anlamlısıyla yan yana bulunan 6 farklı kelime vardır. Zıt anlamlı kelimeler: “gel- git-, gece gündüz, aydınlık karanlık, gir- çık-, yakın uzak, yeryüzü gökyüzü”. Kitapta yer alan bu kelimeler “Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.” ve “Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.” kazanımları doğrultusunda kullanmak için uygundur.

Kitap 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı için uygundur. Söz sanatları:

Benzetme (teşbih) örnekleri: *sizler/bir araya geldiniz mi/geldiniz mi omuz omuza/sizler bir defter oluşturunuz/bizlerin okuduğu, kocaman bir oyuncaktır okulumuz, avuççımız/bir oyun yeridir/ orda birbiriyle buluşur parmakları hepimizin, büyük bir oyuncaktır evlerimiz/sayısızdır oyunları, yine bir serçedir/göz/konar istediği yere, tararsınız saçlarını/öyle ipek ki elleriniz/öyle ipekçesine tararken parmaklarınız/duyacaktır/aktığını/bir suyun bir aydınlığın ılık ılık*

Kişileştirme (teşhis) örnekleri: *tek tek sayar başparmak/gece gündüz/öbür parmakları/ biri eksilmesin diye sayar, bu oyun bitmesin isterler/gülerken büyüler biz anlamadan, cam/en yaramazı/evlerin, bakarken dışarıya/içeriye/görür o (cam), okul önündeki ağaç/bindi yapraklarına yemyeşil/Ankara'ya/gitti, avludaki toprak eksildi azar azar/bindi uzaklığa yel yel/Ankara'ya gitti, ant içmişler son savaştan kalma top tüfek*

Konuşturma (intak) örnekleri: *iskemlecik/masaya der ki:/dört ayağım var diye/kasılıp durma/benim de var/görmüyor musun, bunu duyar duymaz/seslenir duvardaki kuş resmi:/ben de iki ayaklıyım ya/doludur gökyüzüyle/kanatlarım, içinden bu ne biçim oyun diyordu/eşekçiğimiz bıyıklı ağzı boş*

Abartma (mübalağa) örnekleri: *biri varmış Ankara'da/çizmeleri Çanakkale'den/başı dağ/bakışı binlerce yıllık*

4.22.3. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

“Kısa yönergeler yazar.”, “Bir işin işlem basamaklarına ilişkin yönergeler yazar.”, “Bir işin işlem basamaklarını yazar.” ve “Bir işi işlem basamaklarına göre yazar.” kazanımları doğrultusunda öğrencilerden seçtikleri herhangi bir oyunun kurallarının ve nasıl oynandığının aşama aşama anlatıldığı bir metin yazmaları istenebilir.

4.23. Su Yıkamak Kitabının Temel Dil Becerilerine İlişkin Kazanımlara Ait Bulguları

4.23.1. Dinleme/İzleme Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Su Yıkamak'ta okunan şiirlerin tamamı canlandırma için uygundur. Kitabın ilk derste okunmasının ardından ikinci derste 3. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf

düzeylerinde görülen “Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.” kazanımı doğrultusunda kitabın ana fikrini de veren “Okul II” şiirinin son kısmı sınıfta canlandırılabilir. Öğretmenin sınıfa girişinin ve hareketlerinin de detaylı olarak betimlenmiş olması öğrencilerin ilgisini çekecek ve canlandırmayı kolaylaştıracaktır.

4.23.2. Okuma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Akıcı Okuma

Su Yıkamak'ta “Okul II” başlıklı şiirin öğretmenin sınıfa girişini tasvir ettiği bölüm hem biçim hem de içerik olarak vurgu ve tonlama çalışması için uygundur.

Okul II

....

Niye bilmem

Biz içeri gireli çok olmuştu

Öğretmen

Gelmemişti oturmamıştı yerine

Korkmuş muydum uykum mu gelmişti ha

Niye gecikmişti öğretmenimiz

Neredeyse zil çalacaktı

Böyle de geç kalınır mıymış

Öğretmen olduysa

Okul olmadı ya

Birdenbire girdi içeri öğretmenimiz

Öyle yavaş yürüyordu ki

Düşünsem bile anlatamam

Görev yapmamış bir öğrenciye benziyordu şaşkın

Sağ ayağı yavaş

Sol ayağı daha yavaş

Sağ kolu yavaş

Sol kolu daha yavaş

Göğsü yavaş

Omuzları da

Yüzü yavaş

Gözleri de

Adım adım

Yürüdü öğretmen

Oturacağı yerin iki basamağı vardı

Birine çıktı ya- va- ş

Öbürüne çıktı ya- va- ş

Oturmadı iskemlesine

Yaklaştı önündeki masaya

Ellerini yavaş kımıldamalarla koydu masanın üstüne

Baktı hepimize

Gördü hepimizi tek tek

Öteki günler “günaydın çocuklar” derdi ya

Bugün demedi

.... (Dağlarca, 2021: 35-37)

Kitapta çocuk sokaklarda dolaşırken bir gün ansızın kendisini sokaktan alıp çeşitli hazırlıklar yaparak okula gönderdiklerini anlatır. Tahmin ederek okuma etkinliği olarak çocuğun sokaktan okula gittiği kısma kadar okunduktan sonra okulda neler yapacağı tahmin edilebilir. Kitabın devamında çocuk bir gün öğretmenin derse geciktiğinden ve bazı tuhaf davranışlarından bahseder bu kısımda ise öğretmenin geç kalmasının ve her zamankinden farklı davranmasının nedenlerinin tahmin edilmesi mümkündür.

Su Yıkamak'ta kitabın başlangıç kısmında dünyayı ziyaret eden uzay yolcularının diyalogları yer almaktadır. Bu kısım derste okuma tiyatrosu yöntemi kullanılarak okunmak için uygundur. Kitabın geri kalan kısımları da diyalogların ve karakter kadrosunun belirlenmesiyle okuma tiyatrosu yöntemi kullanılarak seslendirilebilir.

Söz Varlığı

Su Yıkamak'ta zıt anlamlısıyla yan yana bulunan 5 farklı kelime vardır. Zıt anlamlı kelimeler: “küçük büyük, kapalı açık, oku- yaz-, iç dış, sağ sol”. Kitapta yer alan bu kelimeler “Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.” ve “Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.” kazanımları doğrultusunda kullanmak için uygundur.

Öğretmen, bu örnekler yardımıyla konuya giriş yaptıktan sonra şiirin içinden seçeceği diğer kelimelerin de zıt anlamlılarını öğrencilerle birlikte bulmaya çalışabilir. Öğrencilerin konuyu içselleştirmesi ve derse etkin katılım sağlaması açısından yararlı olacaktır.

Kitap 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Metindeki söz sanatlarını tespit eder.” kazanımı için uygundur. Söz sanatları:

Benzetme (teşbih) örnekleri: *kardeş gibi olduk, sesi yaprak hışırtısına benziyordu, görev yapmamış bir öğrenciyeye benziyordu şaşkın, kim yalan söylerse/ kim görevini yaparken korkaklık gösterirse/ korkarsa/bu kirlenmiş su gibidir*

Kişileştirme (teşhis) örnekleri: *bizi görmek isteyen biri vardı ırmak diyorlardı adına, başımdaki fes kaşlarımla konuşuyor*

Karşıtlık (tezat) örnekleri: *küçük değil büyük değil, biri büyük biri küçük olurdu,*

Abartma (mübalağa) örnekleri: *öyle büyüktü ki iki gözüm az geliyordu ona*

4.23.3. Yazma Becerisine İlişkin Kazanımlara Ait Bulgular

Yazma stratejilerinden biri olan boşluk doldurma için “Okul” başlıklı şiirle ilgili bir etkinlik düzenlenebilir. Şiirin başından Sımsıcak oldu/Sırtım omuzlarım bacaklarım dizelerine kadar olan kısım yazılıp boşluk bırakılarak Ona yetişmek istiyordu hepsi dizeleriyle başlayan kısım yazılır ve öğrencilerden aradaki boşluğu doldurmaları istenebilir.

Okul

Birdenbire

Sokaktan aldılar beni

Bir giydirdiler

Bir giydirdiler ki

Sımsıcak oldu

Sırtım omuzlarım bacaklarım

.....
.....
.....
.....

.....

.....

.....

Ona yetişmek istiyordu hepsi

Gittim mi

Gitmedim mi

Bugün bile anımsamıyorum (Dağlarca, 2021: 24-25)

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Tartışma

Dört temel dil becerisinin geliştirilmesini amaçlayan Türkçe derslerinde kullanılan temel materyal metinlerdir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından öğrencilere dağıtılan Türkçe ders kitaplarındaki metinler ve çocuk edebiyatı alanında yayımlanmış pek çok metin Türkçe derslerinde araç olarak kullanılır. Öğrencilerin bu derslerde karşılaşabileceği metinlerle ilgili çalışmalar yapılmıştır.

Yapılan araştırma sonucunda çocuk edebiyatı eserlerinin değerler eğitimi bağlamında incelendiği pek çok çalışmaya ulaşılmıştır (Alagöz, 2012; Bilgin, 2014; Çakar, 2019; Çelik, 2021; Demirkol, 2021; Eker, 2019; Güner, 2019; Karaman, 2019; Kardeş, 2021; Memişoğlu, 2019; Mocan, 2011; Moğul, 2012; Sandıkçı, 2014; Tan, 2008; Tokcan, 2017; Tunagöz, 2016; Yıldırım, 2019). Bu çalışmalarda yapılan incelemelerin Talim Terbiye Kurulunun belirlediği değerlere göre, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer alan kök değerlere göre veya uzman görüşlerine göre yapılmış olduğu görülmüştür. Çalışmaların ortak sonucu olarak incelenen eserlerin Türkçe derslerinde değerler eğitimi bağlamında yardımcı kaynak olarak kullanılabilirliği veya bu eserlerin tamamının ya da bir kısmının ders kitaplarında yer alabileceği belirtilmiştir.

Eserlerin kelime grupları bağlamında ele alındığı çalışmalar da literatürde mevcuttur (Acemoğlu, 2008; Acur, 2011; Genç, 2008; Kaçar, 2019; Mıdık, 2008; Şahin, 2014). Bu çalışmalarda ele alınan eserlerde bulunan kelime grupları nicelik ve nitelik olarak incelenmiş, eserlerde bulunan kelime gruplarından örnekler sunulmuş ve çalışmalarda incelenen eserlerin Türkçe derslerinde yardımcı kaynak olarak kullanılabilirliği belirtilmiştir.

Eserlerin çocuk edebiyatı kriterleri bağlamında ele alındığı çalışmalarda incelenen eserlerin biçim ve içerik özellikleri değerlendirilmiş; yazı tipinden boyutuna, kullanılan kâğıtların özelliklerinden anlatım biçimlerine kadar incelenen bu eserlerin Türkçe derslerinde yardımcı kaynak olarak kullanılabilirliği sonucuna ulaşılmıştır (Coşkun, 2019; Doğan, 2015; İpek, 2017; Tarhan, 2021; Yiğit, 2005).

Eserlerin söz varlığı bağlamında ele alındığı çalışmalarda eserlerde bulunan deyim, atasözü, ikileme, kalıp sözler vb. nicelik ve nitelik olarak incelenmiş ve örnekler sunulmuştur. Çalışmalarda incelenen eserlerin Türkçe derslerinde yardımcı kaynak olarak kullanılabilirliği belirtilmiştir (Ay, 2021; Akdemir, 2019; Sarıkaya, 2013).

Şahin (2022), Sait Faik Abasıyanık'ın "Mahalle Kahvesi" eserini öğrencilerin duygusal zekâlarının gelişimine etkisi açısından ele almış; Kaya (2010), Tarık Buğra'nın "Küçük Ağa" isimli romanındaki isim cümlelerini; Keskin (2020), Mavisel Yener'in "Mavi Zamanlar"ındaki fiilimsileri ve bunların Türkçe derslerinde kullanımını incelemiştir. Yılmaz (2019), Dede Korkut Hikâyeleri'nin kelime türleri

öğretimindeki etkisini; Yıldırım (2011) ise Dede Korkut Hikâyeleri'nin Millî Kültür teması bağlamında kültür aktarımına etkisini incelemiştir.

Eserlerin Türkçe Öğretim Programları doğrultusunda ele alındığı çalışmalar mevcuttur. İnanç (2004), Muzaffer İzgü'nün MEB tavsiyeli eserlerini 1981 Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitimi Programı'nın amaçlarına göre incelemiş ve değerlendirme yapmıştır. Canbek (2017), Peyami Safa'nın "Cingöz Recai" serisini 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı doğrultusunda incelemiş ve değerlendirme yapmıştır. Aşı (2021), Mustafa Kutlu'nun hikâyelerini 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlar ve değerler eğitimi bağlamında incelemiş ve etkinlik örnekleri sunmuştur. Tarhan (2021), Sabahattin Ali'nin Öykülerini çocuk edebiyatı kriterleri doğrultusunda incelediği çalışmada bu eserlerden yola çıkarak 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlara yönelik etkinlik örnekleri sunmuştur.

Sucu Polat (2000), Fazıl Hüsni Dağlarca'nın şiirlerinde çocuk temasının yerini araştırmış ve şairin çocuğa ve çocuk şiirlerine çok önem verdiği sonucuna ulaşmıştır. Çalışmada şair ile yapılan söyleşiye de yer verilmiş ve şairin insanların içindeki çocuğu daima canlı tutması gerektiğini söylediği iletilmiştir. Kıbrıs (2004), Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuk şiirlerinin öğrencilerin dil becerilerinin gelişimine etkisini incelemiştir. Altunsoy (2010), İngiliz Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında yaptığı tez çalışmada Fazıl Hüsni Dağlarca'nın "Vietnam Savaşımız" eseri ile ünlü bir İngiliz şair olan Robert Bly'nin Vietnam Savaşı konulu şiirlerini karşılaştırmıştır. Altunsoy, her iki şairin de konuyla ilgili insanların ayrımına karşı olduğunu ve bunu insan olgusunun tehdit edildiği bir savaşı ele alarak belirttiği sonucuna ulaşmıştır. Yeşilyurt (2010), Fazıl Hüsni Dağlarca'nın eserlerindeki tema çeşitliliğini incelemiş ve şairin şiirlerinde bireyselden toplumsala somuttan soyuta pek çok temanın kendine yer bulabildiği sonucuna ulaşmıştır. Kaya (2012), İlköğretim II. kademe öğrencilerinin Dağlarca'nın yapma destanlarındaki karakterleri rol model olarak seçip seçmeyeceğini incelemiştir. Bu çalışma doğrultusunda öğrencilere bir ön test bir de son test uygulanmış, öğrencilerin eserleri okuduktan sonra kahramanlara daha olumlu yaklaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Kirkiz (2013), yaptığı çalışmada Dağlarca'nın şiirlerindeki yinelemeleri incelemiştir. Çalışmanın sonucunda şairin gün geçtikçe ahenk unsurlarına daha az önem verirken içeriği daha ön plana aldığını, yaptığı yinelemeleri de yalnızca ahenk unsuru olarak değil anlamı pekiştirme amacıyla kullandığını belirtmiştir. Eryeşil (2015), Dağlarca'nın şiirlerinde yer alan evrensel değerleri araştırmıştır. Narcı (2015), Dağlarca'nın "Çocuk ve Allah" isimli kitabını tahlil etmiş ve değerlendirmiştir. Tokcan (2017), Dağlarca'nın eserlerini değerler eğitimi bağlamında incelemiştir. Soner (2019), Dağlarca'nın eserlerini lirik unsurlar açısından incelediği çalışmada geniş tema yelpazesine sahip olan şairin şiirlerinde aşk, sevgi, ölüm vb. unsurlara da yer verdiği sonucuna ulaşmıştır. Barak (2009), yaptığı çalışmada Dağlarca'nın bu çalışmada incelenen pek çok eserini incelemiş ve bu eserlerin çocuğun gelişim alanlarına etkisini araştırmıştır. Barak, bu çalışmada eserleri kendince tasnif ettiğini ve yorumladığını belirtmiştir.

Farklı yazarların ve bu yazarların eserlerinin incelendiği bu çalışmalarda Türkçe derslerinde kullanılabilir alternatif metinlerin tespit edilmesi ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmaların sonucunda Türkçe derslerinde kullanılabilir metin önerileri sunulmuş olması bu çalışma ile benzerdir. Barak'ın (2009) çalışmasında Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın bu çalışmada incelenen kitapları incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda aynı eserlerin öğrencilerin gelişim alanlarına olumlu etkileri olduğu belirtilmiş ve Türkçe derslerinde bu eserlerin kullanılması önerilmiştir. Aşı'nın (2019) çalışmasında bu çalışma ile ortak olarak 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlar referans alınmış ve bu kazanımlar doğrultusunda Mustafa Kutlu hikâyelerinden hareketle etkinlik örnekleri sunulmuştur. Tarhan'ın (2021) Sabahattin Ali'nin öykülerini incelediği çalışması da 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlar doğrultusunda etkinlik örnekleri sunmuş olması açısından bu çalışma ile benzerdir.

Sonuç

Bu çalışmada Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklar için kaleme aldığı "Dağlarca Çocuklarda" serisi incelenmiştir. Seride yer alan 22 kitap Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer alan kazanımlar doğrultusunda incelenerek kitapların Türkçe derslerinde nasıl kullanılacağıyla ilgili önerilerin sunulması amaçlanmıştır.

Yapılan bu incelemenin sonuçları maddeler hâlinde sunulmuştur:

1. Türkçe derslerinde kullanılacak metinlerin nitelikleri göz önünde bulundurularak Dağlarca'nın eserleri incelendiğinde kitapların Türkçe derslerinde kullanılması için uygun materyaller olduğu tespit edilmiştir.
2. Dağlarca Çocuklarda Serisi'nde yer alan kitapların çoğu bir ders saatinde okunabilecek uzunluktadır. Ancak şiirlerin Türkçe dersinin kazanımına göre seçilerek ders ortamına getirilmesi mümkündür. Bu çalışmada eserlerde yer alan şiirlerin Türkçe kazanımları ile ilişkilendirilebildiği görülmüştür.
3. Dağlarca'nın şiirleri çocuklara yönelik olarak yazıldığı için çocuk dünyasına ve aklına uygundur. Bu nedenle kitaplar, okuma alışkanlığı ve sevgisi kazandırabilir.
4. Şiir biçiminde kaleme alınan bu kitaplar, çocukları şiire yaklaştırmak ve onlara şiiri sevdirmek için uygun birer araçtır.
5. Kitaplar söz varlığı, söz sanatları ve imgeler açısından zengindir. Öğrencilerin söz varlığını geliştirme, estetik zevk verme aracı olarak kitaplar etkilidir.
6. Bu çalışmada incelenen Dağlarca Çocuklarda Serisi'nin Yapı Kredi Yayınları tarafından hazırlanmış baskıları içeriklerine uygun olarak görsellerle

desteklenmiştir. Kitaplarda yer alan bu görseller öğrencilerin okuduklarını daha iyi anlamlandırmaları, görsel okuma becerilerini geliştirmeleri, ilgi ve dikkatlerini kitaba yönlendirmeleri için etkilidir.

7. Kitaplar, Türkçe derslerinde dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma stratejileri doğrultusunda kullanılabilir.
8. Kitapların içerdiği atasözleri ve deyimlerin Türkçe derslerinde verilecek atasözleri ve deyimler kazanımları için uygun olduğu ve kitapların bu kazanımlar doğrultusunda araç olarak kullanılabilirliği tespit edilmiştir.

Yapılan değerlendirmelerin sonucunda “Dağlarca Çocuklarda” serisinde yer alan kitapların Türkçe derslerinde uygun birer kaynak olarak kullanılabilirliği sonucuna ulaşılmıştır. Kitaplar, dört temel dil becerisinin geliştirilmesi yanında okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırma, hayata dair bilgiler ve öğütler verme, öğrencilere estetik bir zevk verme amacıyla kullanılabilir uygun ve etkili araçlardır.

Öneriler

1. Temel materyali metinler olan Türkçe derslerinde ders kitaplarının yeterli olmadığı durumlarda farklı metinlerin seçilerek derslere taşınması gerekmektedir. Türkçe derslerinde kullanılabilir çeşitli metin önerileri için farklı yazarların eserleri incelenmelidir.
2. Ders kitapları bakanlık tarafından hazırlanmış olan temel bir materyal olarak okullara gönderilir ve bu materyal öğretmenlere ders sürecinde büyük kolaylık sağlar. Ders kitaplarında yer alan metinlerin ve etkinliklerin bazı durumlarda tek başına yeterli olmadığı görülmektedir. Bu gibi durumlarda ders öğretmenlerine derslerinde kullanabilecekleri farklı çocuk edebiyatı metinlerini ve uygulayabilecekleri farklı etkinlikleri araştırılmalıdır.
3. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuk şiirlerinin çocuk bakışıyla kaleme alınmış olması, şairin yalın ve anlaşılır bir dil kullanması ve çocuklara kendi dünyalarından kesitler sunması dolayısıyla şiirler çocukların ilgisini ve dikkatini çekecektir. Yapılan çalışma sonucunda 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlarla ilişkilendirilebilen bu eserlere Türkçe ders kitaplarında yer verilmelidir.
4. Türkçe derslerinde ders kitaplarına alternatif olarak kullanılabilir metinlerden oluşan bir metin havuzu oluşturulmalıdır.

KAYNAKLAR

- Acemoğlu, A. (2018). *Ömer Seyfettin'in Hikâyelerindeki Kelime Gruplarının Türkçe Eğitimi Bakımından İncelenmesi*. İzmir: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Acur, E. (2011). *Reşat Nuri Güntekin'in Miskinler Tekkesi Romanının Kelime Grupları Bakımından İncelenmesi ve Miskinler Tekkesi Romanının Türkçe Eğitimine Katkısı*. Erzurum: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Açık Önkaş, N. (2009). Çocuk Edebiyatı Kitaplarında Şiirin Yeri. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Akdemir, B. (2019). *H. Salih Zengin'in Çocuk Hikâyelerindeki Söz Varlığının Türkçe Eğitimine Katkısı*. Ağrı: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Aksan, D. (2009). *Her Yönüyle Dil*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Alagöz, F. C. (2012). *Cahit Uçuk'un Masal Kitaplarında Temel Değerlerin Türkçe Eğitimine Katkısı*. Uşak: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Altıkulaç Demirdağ, R. (2012). Dağlarca'nın Çocuk ve Allah'ında Dinginlik Ve Mistik. *Türkbilig* , 143-154.
- Altunsoy, Ş. (2010). *Opponent Voices In The Works Of Robert Bly and Fazıl Hüsni Dağlarca*. Konya: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Aş1, H. (2021). *Türkçe Öğretiminde Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerinden Yararlanma*. Samsun: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ay, M. (2021). *Aytül Akal'ın Çocuk Romanlarının Söz Varlığı Açısından İncelenmesi*. Kırşehir: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Aydın Özer, E. (tarih yok). Fazıl Hüsni Dağlarca'nın Şiirinde Sayıların Dili. *Türk Dili* , 432-440.
- Aytaş, G. (2006). Edebî Türlerden Yararlanma. *Millî Eğitim Dergisi*.
- Aytaş, G. (2003). Okuma Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü. *Türklük Bilimi Araştırmaları* , 155-160.
- Baki, Y., ve Karakuş, N. (2014). Fıkra Türünün Eğitimdeki Yeri ve Türkçe Ders Kitaplarındaki Kullanılabilirliği. *Tarih Okulu Dergisi* , 785-812.
- Barak, M. (2009). *Fazıl Hüsni Dağlarca'nın Çocuk Şiirlerinin, Çocuk Kitaplarının Çocuğun Gelişim Alanlarına Olan Etkileri Açısından İncelenmesi*. Zonguldak: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Bayraktar, İ. ve Durukan, E. (2020). Yüzey Yapı Değişiklikleri ile Öğrencilerin Okuduğunu Anlama Becerileri Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi* , 292- 314.
- Bayraktar, İ. ve Erkoç, S. (2021). Fazıl Hüsni Dağlarca'nın Balina ile Mandalina Kitabının Bir Ders Aracı Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* , 1187-1204.
- Baz, B. (2019). *Çocuk Edebiyatı Metinlerine Dayalı Programın İlkokul Öğrencilerinin Yaratıcı Düşünme Becerisi Üzerine Etkisi*. İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Bilgin, E. (2014). *Türkçe Eğitimi Ders Kitaplarında Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin Kullanılabilirliği*. İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Canatak, A. M. (2011). İbrahim Alâettin'in (Gövsâ) Çocuk Şiirleri Adlı Eserinin Çocuk Edebiyatındaki Yeri. *Turkish Studies* , 287-296.
- Canbek, D. (2017). *Peyami Safa'nın Server Bedî Müstearıyla Yazdığı Cingöz Recai Serisinin 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programına Göre İncelenmesi*. Malatya: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ceylan, S., Duru, K., Erkek, G. ve Pastutmaz, M. (2021). *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Coşkun, E. ve Taş, S. (2008). Ders Kitaplarına Metin Seçimi Açısından Türkçe Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 59-74.
- Coşkun, S. (2019). *Çetin Öner'in Öykülerinin Çocuk Edebiyatı Açısından İncelenmesi ve Türkçe Eğitimine Katkısı*. Ağrı: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Çapraz Baran, Ş. ve Diren, E. (2020). *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.
- Çavuşoğlu, A. (2006). Ana Dili, Edinimi, Önemi ve Geliştirilmesi. *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 37-46.
- Çelik, K. (2021). *Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Erdemler Ve Rol Model Karakterler*. Siirt: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çer, E. (2016). Türkçe Öğretiminde Çocuğa Görelik İlkesine Uygun Edebiyat Yapıtlarının Önemi. *İlköğretim Online*, 1399-1410.
- Çıkla, S. (2009). Şiir ve Hikâye Çevresinde Oluşan İki Tür: Manzum Hikâye ve Öykü-Şiir. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 51-85.
- Demirkan, M. ve Heppınar, G. (2017). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde "Metin Türü Odaklı Açıklayıcı Metin Yazma Modeli". *Türkçe Konuşurların Akademik Dergisi*, 73-86.
- Demirkol, R. (2021). *Değerler Eğitimi Bağlamında Araba Sevdası Romanının Türkçe Öğretiminde Kullanılabilirliği Üzerine Bir İnceleme*. İstanbul: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Dilidüzgün, Ş. ve Kuyumcu, N. (2013). Türkçe derslerinde Tiyatro Metinlerinin İşlevselliği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 347-358.
- Doğan, A. (2001). Aka Gündüz'ün Çocuklara Yönelik Eserleri ve Çocuk Edebiyatındaki Yeri. *Türkbilig*, 32-39.
- Doğan, Ç. (2015). *Sevim Ak'ın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Yönünden İncelenmesi ve Türkçe Eğitimine Katkısı*. Kayseri: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ecer Çakar, S. (2019). *Necip Fazıl Kısakürek'in Tiyatrolarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Elazığ: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Eker, D. (2019). *Behçet Necatigil'in Şiirlerindeki Çocuk İmgesinin Temalar Bakımından Türkçe Eğitimine Katkısı*. Denizli: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ertürk, N., Keleş, S. ve Külünk, D. (2021). *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Eryeşil, O. (2015). *Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Çocuk Şiirlerinde Evrensel Değerler*. Ankara: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Genç, C. (2008). *Sait Faik Abasıyanık'ın Alemdağ'da Var Bir Yılan Adlı Hikâye Kitabındaki Hikâyelerin Kelime Grupları Bakımından İncelenmesi ve Türkçe Eğitimine Katkısı*. İzmir: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Göçer, A. (2015). Türkçe Dersi Metin İşleme Sürecinde Bağlam Temelli Sözcük Öğretimi ve Etkin Sözcük dağarcığı Oluşturmadaki İşlevi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 48-63.
- Gökçe, B., ve Sis, N. (2011). Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Öykülerinin "Hikâye Haritası" Yöntemine Göre İncelenmesi ve Genel Bir Değerlendirme. *International Periodical For The Languages*, 1925-1949.
- Gönen, M., Uygun, M., Erdoğan, Ö., ve Katrancı, M. (2012). Resimli Çocuk Kitaplarının Fiziksel, İçerik ve Resimleme Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Millî Eğitim*, 258-272.
- Güner, B. (2019). *Türkçe Eğitimi Açısından Nurettin Topçu'nun Eserlerinde Değer Eğitimi Unsurları*. Kırıkkale: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- İnanç, A. (2004). *Muzaffer İzgü'nün MEB Tavsiyeli Eserlerinin Türkçe Eğitimi Amaçlarına Uygunluğu Yönünden Değerlendirilmesi*. Ankara: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- İpek, O. (2017). *Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Eğitimi Çerçevesinde Numan Kartal'ın Eserlerinin İncelenmesi*. Bursa: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Güneş, F. (2013). Türkçede Metin Öğretimi Yerine Metinle Öğrenme. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 603-637.
- Kaçar, M. (2019). *Yaşar Kemal'in Sarı Sıcak Adlı Eserinin Kelime Grupları Yönünden İncelenmesi ve Türkçe Eğitimine Katkısı*. Siirt: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Karaman, M. (2019). *Yücel Feyzioğlu'nun Eserlerinin Türkçe Eğitimi ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Giresun: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Karatay, H. (2014) “Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler”. T. Şimşek (ed.). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı*. (s. 81-129). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kardaş, S. (2021). *Tarık Demirkan'ın Her Güne Bir Masal Adlı Eserinin Türkçe Öğretiminde Değer İletimi Açısından Önemi*. Van: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kaya, M. A. (2010). *Tarık Buğra'nın “Küçük Ağa” Adlı Romanındaki İsim Cümleleri ve Bu Cümlelerin Türkçe Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi*. Niğde: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kaya, M. (2012). *İlköğretim II. Kademe Öğrencileri İçin Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Yapma Destanlarındaki Rol- Modellerin Eğitsel Açıda İncelenmesi (Muş –Bulanık Örneği)*. Kilis: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kaya, M. (2013). Okuma-Yazma Öğretiminde Şiir. *Dil ve Edebiyat Dergisi* , 49-96.
- Keskin, V. (2020). *Mavisel Yener'in “Mavi Zamanlar” Adlı Eserinde Yer Alan Fülimsilerin Tespiti ve Türkçe Öğretimi Bakımından Değerlendirilmesi*. Kayseri: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kolcu, N. (2016). *Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılabilecek Tarihsel İçerikli Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Çeşitli Kavramlar Açısından Analizi*. Muğla: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Korkmaz, Z. (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kıbrıs, İ. (2004). *Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Çocuk Şiirlerinin İmgesel Dil Becerisine Katkısı*. Ankara: Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Kirkiz, S. (2013). *Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Şiirlerinde Yinelemeler*. Sakarya: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Maltepe, S. (2009). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Çocuk Edebiyatı Ürünlerini Seçebilme Yeterlilikleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 398-412.
- MEB. (2006). *Türkçe Dersi Öğretim Programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Mehmedov, C. (2013). Modern Türk Çocuk Şiirinin Dil ve Üslup Özellikleri. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi* , 330-341.
- Memişoğlu, S. (2019). *Türkçe Öğretiminde Değerler Eğitimi Bağlamında Refik Halid Karay'ın Hikâyelerinin Analizi*. İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Meriç, C. (1983). Çocuk Edebiyatı-1. *Türk Edebiyatı* , 10-16.
- Mıdık, Ö. (2008). *Sait Faik Abasıyanık'ın “Az Şekerli” Adlı Hikâye Kitabındaki Hikâyelerin Kelime Grupları Bakımından İncelenmesi ve Türkçe Eğitime Katkısı*. İzmir: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Mocan, A. (2011). *Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun Tarihî Romanlarındaki Değerlerin Türkçe Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Muğla: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Moğul, S. (2012). *Mehmet Akif Ersoy'un Safahat İsimli Eserinin Türkçe Eğitimi ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Kayseri: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Narcı, M. (2015). *Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Şiirinde Yarılma: Çocuk ve Allah'ın Vadisine Dalmak*. İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Oruç, Ş. (2016). Türkçede Ana Dil ve Ana Dili. *Journal of Turkish Language and Literature* , 311- 322.
- Özdemir, M. (2005). Türkiye'de Çocuk Edebiyatı Kültürü Açısından Eğitim Fakültelerinde Okutulan Çocuk Edebiyatı Dersleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Sağlık, Ş. (2014). Sözü Azaltmak: Şiire Yaklaşmak Sözü Çoğaltmak: Öyküye Yaklaşmak. *Türk Dili Dergisi* , 116-125.
- Sandıkçı, E. (2014). *Hasan Nail Canat'ın Eserlerinde Değerler Üzerine Bir Araştırma*. Konya: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Sarıboyacı, M. O. (2021). *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Ankara: Ata Yayıncılık.
- Sarikaya, B. (2013). *Sevgi Soysal'ın Öykülerinin II. Kademe Öğrencilerinin Türkçe Eğitimine Katkısı Açısından Değerlendirilmesi*. Van: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Sınar, A. (2006). Türkiye'de Çocuk Edebiyatı Çalışmaları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* , 175-225.
- Soner, A. (2019). *Fazıl Hüsnü Dağlarca Şiirinde Lirikizm*. Kütahya: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Sucu Polat, M. (2016). Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Çocuk Şiirleri Üzerinden Günümüze ve Geleceğe Bakış. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* , 117- 129.
- Sucu Polat, M. (2002). *Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Şiirlerinde Çocuk Teması*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Şahin, B. F. (2022). *Sait Faik Abasıyanık'ın Semaver Kitabının Duygusal Zekâ Üzerindeki Etkilerinin ve Türkçe Eğitiminde Uygulanabilirliğinin Değerlendirilmesi*. İstanbul: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Şahin, L. (2014). *Sait Faik Abasıyanık'ın Mahalle Kahvesi İsimli Eserindeki Hikâyelerin Kelime Grupları ve Türkçe Eğitimi Bakımından Değerlendirilmesi*. Samsun: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Şeref, İ. (2015). Türk Dili Dergisi Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı Üzerine. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* , 842-847.
- Şimşek, T. (tarih yok). Dağlarca'nın Çocuk Şiirlerinde 'Çocuk Özne'nin Konumu.
- Şimşek, T. (2014). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Şimşek, Y. (2013). Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın "Kızılırmak Kıyıları" Şiirini Sosyolojik Okuma Denemesi. *Turkish Studies* , 2547-2562.
- Şirin, M. R. (2015). Dağlarca Şiirinde İki Çocuk Gövdesi. *Türk Dili* , 515-524.
- Şirin, M. R. (2016). Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı Edebiyatın Amacı ve İşlevi. *Türk Dili Dergisi* , 12-31.
- Şirin, M. R. (2015b). Kim Çocuk Edebiyatı Yazarıdır? "Hangi Dil? Pedagojik mi? Estetik mi". *Türk Dili Dergisi* , 149-164.
- Tan, F. K. (2008). *İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun Tiyatro Eserlerinin Eğitim Değerleri Açısından İncelemesi*. Bolu: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Tarhan, H. (2021). *Sabahattin Ali Öykülerinin Çocuk Edebiyatı İlkeleri ve Türkçe Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Siirt: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Temizyürek, F. (2003). Türkçe Öğretiminde Çocuk Edebiyatının Önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi* , 161-167.
- Temizyürek, F., ve Kansızoğlu, H. B. (2016). Mehmet Âkif'n Safahat Adlı Eserinde Yer Alan Şiirlerin Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Göre Hikâyeleştirilmesi. *Çocuk ve Medeniyet* , 151- 171.
- Tok, M., ve Tüzel, S. (2013). Türkçe Öğretiminde Metin Antolojisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 88-96.
- Tokcan, F. (2017). *Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Çocuk Şiirlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Konya: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Tökel, D. A. (2014). Şiir Katar Hikâye Katlanır: Divan Şiirinde Şiir-Öykü. *Türk Dili Dergisi* , 103-115.
- Tunagür, M. (2016). *Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerinin Türkçe Öğretiminde Değer İletimi Açısından Önemi*. Van: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Turan, L., ve Gücüyeter, B. (2005). Çocuklar İçin Yazılan Her Manzumeye Şiir Denir mi? *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 189-205.
- Uluçay, M. (2014). Destan Şairi Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Söz Varlığı. *International Periodical For The Languages* , 1023-1034.
- Vardar, B. (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual.
- Yegen, Ü. (2013). Estetik ve Çocuk Edebiyatı İlişkisi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 240-252.
- Yeşilyurt, T. (2010). *Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Şiirlerindeki Temalar*. Ankara: Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Yıldırım, B. Ş. (2019). *Hüseyin Nihal Atsız'ın "Bozkurtlar" Adlı Romanındaki Değerlerin Türkçe Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yıldırım, M. (2011). *Dede Korkut Destanlarının Kültürel Açısından İncelenmesi ve Eğitimde Kullanılabilirliği*. Çanakkale: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yıldız, C. Ve Okur, A. (2010). İlköğretim Okullarındaki Okuma Etkinliklerinde Göz Ardı Edilen Bir Konu: Sözcük Öğretimi. TÜBAR, 753-773.
- Yılmaz, F. (2019). *Ortaokullarda Kelime Türleri Öğretimi Açısından Dede Korkut Hikâyelerinin Kullanımı İle İlgili Bir Model Önerisi*. Tokat: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yılmaz, O., ve Yakar, Y. M. (2018). Türk Çocuk Edebiyatında Sorun Odaklı Yaklaşım. *Çocuk ve Medeniyet*, 29-42.
- Yiğit, E. (2005). *Peyami Safa'nın Server Bedî İmzalı Polisiye-Macera Türündeki Eserlerinin Çocuk Edebiyatı Açısından İncelenmesi*. Bolu: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

EKLER

EK. 1 İncelenen Dokümanlar

- Dağlarca, F. H. (2008). *Arkaüstü*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dağlarca, F. H. (2019). *Balina ile Mandalina*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dağlarca, F. H. (2020). *Bitkiler Okulu*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dağlarca, F. H. (2017). *Cin ile Cincik*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dağlarca, F. H. (2020b). *Cincik*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dağlarca, F. H. (1995). *Dolar Biriktiren Çocuk*. İstanbul: Tüzm zamanlar Yayıncılık.
- Dağlarca, F. H. (2018). *Göz Masalı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dağlarca, F. H. (2018b). *Güneşi Doğduran*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dağlarca, F. H. *Kuş Ayak*. İstanbul: Tüzm zamanlar Yayıncılık.
- Dağlarca, F. H. (2018c). *Okulumuz 1'deki*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dağlarca, F. H. (2018d). *Okulumuz 2'deki - Kanatlarda*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dağlarca, F. H. (2020c). *Okulumuz 3'teki*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dağlarca, F. H. (2012). *Oyun Okulu*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dağlarca, F. H. (2021). *Su Yıkamak*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dağlarca, F. H. (2020d). *Yaramaz Sözcükler*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dağlarca, F. H. (2020e). *Yazıları Seven Ayı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dağlarca, F. H. (1974). *Yeryüzü Çocukları*. İstanbul: Cem Yayınevi.

EK.2 İncelenen Dokümanların Özetleri

Balina ile Mandalina Kitabının Kısa Tanıtımı ve Özeti

Kitap “Önsöz Yerine, Tanışma, Yansımalar, Yolculuk ve Kalan” olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Farklı şiirler ve farklı bölüm başlıkları altında olsa da kitapta bir balina ile bir mandalinanın arkadaşlığını anlatan tek bir olay örgüsü yer alır.

“Önsöz Yerine” başlıklı bölümde yer alan beş şiir ile olayların geçtiği yerler anlatılmış ve konuya giriş yapılmıştır.

“Tanışma” bölümünde Balina ile Mandalina’nın karşılaşması, tanışması ve arkadaş olması farklı başlıklar altındaki şiirlerle anlatılmıştır.

“Yansımalar” bölümünde Mandalina’nın gözünden Balina’nın nasıl bir balık olduğu ve yaşadığı yerlerin anlatıldığı şiirler vardır. Şair bu bölümdeki şiirlere başlık koymamıştır.

“Yolculuk” bölümünde Balina’nın Mandalina’yı ülkesine götürmeye karar vermesi, okyanustan Akdeniz’e doğru bir yolculuğun başlaması ve Balina’nın dönüş yolunda avcılarla karşılaşması anlatılır.

“Kalan” bölümünde ise şairin Balina’nın ölümüne duyduğu üzüntüyü anlattığı tek bir şiir yer almaktadır. Şair bu şiire de bir başlık koymamıştır.

Bu çalışma için incelenen Balina ile Mandalina kitabı Yapı Kredi Yayınları tarafından 2019 yılında basılmış olan kitaptır. Kitap Mustafa Delioğlu tarafından resimlenerek görsellerle desteklenmiştir.

Yaramaz Sözcükler Kitabının Kısa Tanıtımı ve Özeti

Kitap, şiir yazmak isteyen bir öğretmenin sözcüklerle olan mücadelesini anlatır. Kitapta anlatılan öğretmen bir şiir yazar ve ertesi gün masasında bıraktığı şiirin bıraktığı gibi olmadığını, değiştiğini fark eder. Önce yanlış hatırladığını sanan öğretmen aynı olayın tekrarlanmasıyla birlikte sözcüklerle bir çekişme içine girer ve yazdığı şiirlerin olduğu gibi kalmasını sağlamaya çalışır. En sonunda durumu kabullenen öğretmen, sözcüklerin daha anlamlı bir şekilde kullanılmak istediklerini anlar ve yer değiştirmelerini haklı bulur. Bu sayede artık vermek istedikleri mesajı vermiş olan sözcükler de yer değiştirmeyi bırakırlar.

Bu çalışma için incelenen kitap Yapı Kredi Yayınları tarafından 2020 yılında basılmış olan kitaptır. Kitap Mustafa Delioğlu tarafından resimlenerek görsellerle desteklenmiştir.

Okulumuz 1'deki Kitabının Kısa Tanıtımı ve Özeti

Kitap “Yılın Türküsü ve Okulumuz 1'deki” olmak üzere iki bölümden oluşur. Şiir-öykü türünde kaleme alınmış olan bu kitapta okula başlama heyecanı bir çocuk gözüyle anlatılmaktadır.

“Yılın Türküsü” bölümünde aynı başlıklı tek bir şiir bulunmaktadır. Bu şiirde çocuklara harfler ve harflerin özelliklerinden bahsedilir.

“Okulumuz 1'deki” bölümünde farklı başlıklar altında yazılmış 35 adet şiir mevcuttur. Bu şiirlerde ilkokula yeni başlamış olan bir çocuğun gözünden okul, öğretmen ve sınıf arkadaşları anlatılmaktadır. Çocuğun okula gittiği ilk gün ve okulla tanışmasının ardından sınıf arkadaşlarıyla tanışması, zaman zaman annesini çok özlemesi ve hatta kaçıp yanına gitmesi, zamanla okula alışması ve okulu sevmesi, sınıfta yaptıkları birtakım etkinlikler anlatılmaktadır.

Bu çalışma için incelenen kitap Yapı Kredi Yayınları tarafından 2018 yılında basılmış olan kitaptır. Kitap Mustafa Delioğlu tarafından resimlenerek görsellerle desteklenmiştir.

Okulumuz 2'deki- Kanatlarda Kitabının Kısa Tanıtımı ve Özeti

Okulumuz 2'deki – Kanatlarda kitabı ilkokul 2. sınıfa geçmiş bir çocuğun gözünden okulu ve Atatürk sevgisini anlatan, şiir-öykü türünde kaleme alınmış bir kitaptır. Kitap, “Okulumuz 2'deki” ve “Kanatlarda” olmak üzere iki bölümden oluşur.

“Okulumuz 2'deki” bölümünde farklı başlıklar altında yazılmış 20 şiirde ilkokul ikinci sınıfa giden bir öğrencinin sınıftaki Atatürk portresine bakarak hissettiği ve anlattığı Atatürk sevgisi görülür. Bu kısımda hem okul hayatı ve öğrenilenler hem de bir çocuğun Atatürk'e karşı duyduğu saygı ve sevgi harmanlanarak okuyucuya sunulmuştur. Bu bölümde çocuk tahtanın hemen üstünde yer alan Atatürk portresini derslerine katar, Atatürk'ün daima yanında olduğunu ve onun mutluluğuyla mutlu olduğunu düşünür.

“Kanatlarda” bölümünde farklı başlıklar altında yazılmış 19 şiirde bir çocuğun bakışıyla Mustafa Kemal Atatürk’ün büyüklüğü ve yüceliği anlatılmaktadır. Bu kısımda çocuk, Atatürk’e duyduğu saygı sevgi ve özlemini anlatmaktadır.

Bu çalışma için incelenen kitap Yapı Kredi Yayınları tarafından 2018 yılında basılmış olan kitaptır. Kitap Mustafa Delioğlu tarafından resimlenerek görsellerle desteklenmiştir.

Okulumuz 3’teki Kitabının Kısa Tanıtımı ve Özeti

Kitap “Okulumuz 3’teki” başlıklı tek bir bölümden oluşmaktadır. Farklı başlıklar altında yazılmış pek çok şiirden oluşan bu kitapta okuyucuya Türkçeden matematiğe coğrafyadan geometriye kadar birçok alanla ilgili çeşitli bilgiler verilmektedir. Bu bilgilerin şiir biçiminde olması ve basit düzeyde anlatılması öğrencilerin bunları daha iyi anlamasını ve bilgilerin akılda kalma süresinin daha uzun olmasını sağlayacaktır.

Bu çalışma için incelenen kitap Yapı Kredi Yayınları tarafından 2020 yılında basılmış olan kitaptır. Kitap Mustafa Delioğlu tarafından resimlenerek görsellerle desteklenmiştir.

Cincik Kitabının Kısa Tanıtımı ve Özeti

Kitap “Tanıtma” başlıklı bir şiirden sonra “Okulda ve Şurda Burda” başlıklı iki bölümden oluşur. Tanıtma şiirinde Cincik okuyucuya tanıtılır ve okuyucunun bu çocuk hakkında fikir sahibi olması sağlanır.

“Okulda” bölümünde farklı başlıklar altında 18 şiir mevcuttur. Bu şiirlerde Cincik’in okuldaki durumu ve davranışları öğretmenin sınıfa yönelttiği çeşitli sorular ve Cincik’in bu sorulara verdiği cevaplar yer alır.

“Şurda Burda” bölümünde farklı başlıklar altında 20 şiir mevcuttur. Bu şiirlerde Cincik’in katıldığı okul gezilerinde, sokakta, arkadaşlarıyla çıktığı gezintilerde yaşadıkları ve olaylara karşı bakış açısı anlatılır.

Bu çalışma için incelenen kitap Yapı Kredi Yayınları tarafından 2020 yılında basılmış olan kitaptır. Kitap Mustafa Delioğlu tarafından resimlenerek görsellerle desteklenmiştir.

Cin ile Cincik Kitabının Kısa Tanıtımı ve Özeti

Kitap iki çocuğun okuyucuya tanıtıldığı “Tanıtma” başlıklı şiirle başlar ve çocukların bir arada yaşadığı maceraları, olaylara bakış açılarını, çevrede gelişen olaylar ve durumlar hakkındaki fikirlerini anlatan farklı başlıklar altındaki çeşitli şiirlerden oluşur.

Bu çalışma için incelenen kitap Yapı Kredi Yayınları tarafından 2017 yılında basılmış olan kitaptır. Kitap Mustafa Delioğlu tarafından resimlenerek görsellerle desteklenmiştir.

Yazıları Seven Ayı Kitabının Kısa Tanıtımı ve Özeti

Kitap “Ayının Söyledikleri ve Yazarın Ekledikleri” olmak üzere iki bölümden oluşur. “Ayının Söyledikleri” bölümünde bir ayının kendisini anlattığı farklı başlıklar altındaki çeşitli şiirler yer almaktadır. Ayı henüz yavruyken annesini kaybetmesinden sonra dış dünyayla tanışmasını, bir ağacın üzerinde gördüğü çeşitli şekillerden sonra yazıları keşfetmek istemesini ve bunun için insanlara yakın durmasını, en son insanların onu yakalayıp bir sirke satmasını ve sirkte geçirdiği zor zamanları okuyucuya anlatır. Bu olay örgüsü içinde tüm bu durumlar yaşanırken ayının düşünceleri ve hissettikleri de açıkça okuyucuya yansıtılmaktadır.

“Yazarın Ekledikleri” bölümünde ise şair okuyucuya ayının bir ölüm tehlikesi içinde olduğunu ve bunu bilen bir çocuğun ayıyı kurtarmak için harekete geçtiğini anlatır. Şair bu bölümle bir nevi kitabın sonunu değiştirmiştir.

Bu çalışma için incelenen kitap Yapı Kredi Yayınları tarafından 2020 yılında basılmış olan kitaptır. Kitap Mustafa Delioğlu tarafından resimlenerek görsellerle desteklenmiştir.

Dolar Biriktiren Çocuk Kitabının Kısa Tanıtımı ve Özeti

Kitapta bir çocuğun dayısından bayram harçlığı olarak aldığı 1 dolarla dövizle tanışmasından sonra çocuğun ve çevresinin döviz hakkındaki fikirleri ve yorumları anlatılır. Dövizle tanışan çocuk bunu anlamlandırmaya ve kendi parasıyla arasındaki farkları çözmeye çalışır. Okuyucuya birikimi ve paranın kıymetini anlatan bu kitapta olayları anlatan çocuk da en son ülkesinin parasının her şeyden kıymetli olduğu sonucuna ulaşır ve dövize karşı duyduğu ilgiden ötürü tüm çocuklardan özür dileyerek bu kitabı okuyan bütün çocukları da büyüklerini döviz hakkında uyarması, Türk lirasının kıymetini anlaması konusunda yönlendirir.

Bu çalışma için incelenen kitap Tüzm zamanlar Yayıncılık tarafından 1995 yılında basılmış olan kitaptır. Kitap Emine Bora tarafından resimlenerek görsellerle desteklenmiştir.

Başparmak, Gösterme Parmağı, Orta Parmak, Yüzük Parmağı ve Serçe Parmak Kitaplarının Kısa Tanıtımı ve Özeti

Bu kitapların Cem Yayınevi tarafından 1974 yılında basılmış olan “Yeryüzü Çocukları” başlıklı tek bir kitapta toplanmış olduğu baskısı incelenmiştir. Bu beş kitapta dünya üzerinde farklı coğrafyalarda, farklı iklim koşullarında, farklı ülkelerde yaşayan bambaşka çocuklar anlatılırken söz konusu ülkelerin de özelliklerine, buralardaki yaşam biçimlerine değinilmiştir. Bu kitaplarda bir çocuğun diğerinden farkının olmadığı, bütün çocukların aynı imkân ve fırsatlara sahip olması gerektiği anlatılır.

Güneşi Doğduran Kitabının Kısa Tanıtımı ve Özeti

Kitap “Yurt Koçaklaması ve duyuyor musunuz bir betikti burda evren bin bir sözcüğü ışıldardı birbirine” olmak üzere iki bölümden oluşur. “Yurt Koçaklaması” bölümünde bir çocuğun bir gece yarısı aniden uyanması ve saatlerin geri kaldığını düşünerek evdeki saatleri bir bir ileri almasını anlatır.

“duyuyor musunuz bir betikti burda evren bin bir sözcüğü ışıldardı birbirine” bölümünde ise çocuğun şehrin ortasındaki kulede yer alan saatin de geri kalmış olduğunu fark ederek bunu da düzeltmek için arkadaşlarını göreve çağırması ve çocukların hep birlikte şehirdeki bütün saatleri ileri almaları anlatılır. Şehirdeki bütün saatler aynı vakitte ve ilerde olduğundan güneş doğmak için geç kaldığını düşünmeye başlar. Çocukların ülkesi artık ileri medeniyetler seviyesindedir.

Bu çalışma için incelenen kitap Yapı Kredi Yayınları tarafından 2018 yılında basılmış olan kitaptır. Kitap Mustafa Delioğlu tarafından resimlenerek görsellerle desteklenmiştir.

Göz Masalı Kitabının Kısa Tanıtımı ve Özeti

Kitapta ailesiyle birlikte Konya’ya taşınmış olan bir çocuğun Konya’daki yaşantısı, gitmekten çok hoşlandığı yazlık sinemalar ve burada yaşadıklarıyla ilgili duygu ve düşünceleri anlatılır. Kitapta yer alan şiirler diğer kitaplardaki şiirlerle karşılaştırıldığında nispeten daha uzundur.

Bu çalışma için incelenen kitap Yapı Kredi Yayınları tarafından 2018 yılında basılmış olan kitaptır. Kitap Mustafa Delioğlu tarafından resimlenerek görsellerle desteklenmiştir.

Kuş Ayak–Boyalı Ses Kitabının Kısa Tanıtımı ve Özeti

Kitap “Annelerde, İçeri, Ana Okulunda Sayılar, İki Havuç, Ülkemiz, Karşıdaki Leylek ve Cik” olmak üzere yedi bölümden oluşur.

“Annelerde” bölümünde yer alan dokuz şiirde bir çocuk gözünden ailesi anlatılır. Anne, baba ve ablanın anlatıldığı bu bölümde şair ailenin önemi ve çocuğagöre ailesinin kendisini tam olarak anlamadığını anlatır.

“İçeri” bölümünde yer alan farklı başlıklı şiirlerde evin dışındaki dünyadan bahsedilir. Önce kendi evinin dışında dedesinin eviyle tanışan çocuk daha sonra okulla tanışır. Okuldan ve buradaki arkadaşlıklardan bahsedilirken okulda bulunulan süreçte eve ve anneye duyulan özlem de anlatılır.

“Ana Okulunda Sayılar” bölümünde 0’dan 10’a kadar tüm sayılar için hazırlanmış olan oyun tekerlemeleri yer almaktadır. Bu tekerlemeler hem çocuklara sayıları öğretir hem de bir eğlence aracı olarak kullanmaya uygundur.

“İki Havuç, Ülkemiz, Karşıdaki Leylek ve Cik” bölümlerinde ise bir çocuk bakışıyla dış dünyada yer alan unsurlar anlatılmaktadır. Meyve sebzelerden hayvanlara pek çok unsurun çocuğun bakışıyla anlatıldığı farklı başlıklar altındaki şiirler bu bölümlerde yer alır.

Bu çalışma için incelenen kitap Tüzm zamanlar yayıncılık tarafından basılmış olan kitaptır. Kitap çeşitli görsellerle desteklenmiştir.

Kuş Ayak–Açıl Susam Açıl Kitabının Kısa Tanıtımı ve Özeti

Kitap “Gökanne, Güzel Annenin Çocuğu, İki Masal, Kardeşlik, Gezi ve Çocuk Kitap” olmak üzere altı bölümden oluşur.

“Gökanne” bölümünde geceler bir çocuk gözüyle anlatılır. Geceleyin duyulan korku, çocuğun gece olduğunda çevrenin daha tehlikeli olduğunu düşünmesi, çevredeki korkuluklar ve hatta bu korkulukların bile karanlıktan korkuyor olması farklı başlıklı şiirlerle anlatılır.

“Güzel Annenin Çocuğu” bölümünde çocuk anne ilişkisi ve çocuğun çevresinde gördüğü ve sevdiği diğer unsurlar farklı başlıklı şiirlerle anlatılır.

“İki Masal” bölümünde toprak ve yeşillikten birer masal gibi bahsedilir.

“Kardeşlik” bölümünde arkadaşlıklardan, dostluğun ve kardeşliğin öneminden bahsedilir. Bölümün devamında dış dünyada karşılaşılan ve sevilen unsurlar anlatılmıştır.

“Gezi” bölümünde çocuğun çeşitli meyveler arasında yaptığı gezinti anlatılır. Pek çok meyveden bahsedilen bu bölümde çocuk tüm bu meyveleri severek yediğini söyler.

“Çocuk Kitap” bölümünde eski bir kütüphanede yer alan küçük ama çok önemli bir kitaptan ve bir ülke hakanının bu kitabı arama ve bulma sürecinden bahsedilir. Bu bölümün ve kitabın sonunda Çocuk Kitap’ın verdiği öğüt belirtilmiştir. “Seviniz.”

Bu çalışma için incelenen kitap Tüzmazanlar yayıncılık tarafından basılmış olan kitaptır. Kitap çeşitli görsellerle desteklenmiştir.

Arkaüstü Kitabının Kısa Tanıtımı ve Özeti

Kitap “Yeni Gün, Gövdenin Tadı Varmış, Göğün de Tadı Varmış, Kuşların Yenilmezliği, Seve Seve, Değişimin ta İçi, Şimdi Kentimiz, Uzağın Yakını, İlkokulu Bitirme Bayramı, Doğaya Daha Girerken ve Yeni Uydularda” olmak üzere on iki bölümden oluşur. Kitapta farklı başlıklar altında yazılmış olan pek çok şiirde artık dünya üzerindeki tüm insanların gökyüzünde arkaüstü yaşamaya başladığı anlatılmaktadır. Bu olayı okuyucuya anlatan çocuk bu durumla ilgili kendi düşüncelerini ve çevresindeki diğer insanların düşüncelerini okuyucuya anlatır.

Bu çalışma için incelenen kitap Yapı Kredi Yayınları tarafından 2008 yılında basılmış olan kitaptır.

Bitkiler Okulu Kitabının Kısa Tanıtımı ve Özeti

Kitapta bir bostanda uyuyakalan çocuğun rüyasında gördüğü bir bitkiler okulu ve bu okula devam eden bitkiler anlatılır. Anlatılan olaylar çocuğun ağzından ilahi bakış açısıyla okuyucuya sunulmuştur.

Bu çalışma için incelenen kitap Yapı Kredi Yayınları tarafından 2020 yılında basılmış olan kitaptır. Kitap Mustafa Delioğlu tarafından resimlenerek görsellerle desteklenmiştir.

Oyun Okulu Kitabının Kısa Tanıtımı ve Özeti

Şiir biçiminde yazılmış bir ön sözle başlayan kitapta çocuklara çevrelerinde yer alan eşyaların farklı kullanımlarıyla eğlenceli birer oyuncak hâline gelebileceği anlatılmıştır. Kitap çocuklara çevrelerine farklı bakış açılarıyla bakmaları gerektiğini anlatırken verdiği örneklerle de çocukların ufkunu genişletmektedir. Farklı başlıklar altında pek çok şiirden oluşan bu kitap da çocuğun çevresini çocuğa anlatan bir eserdir.

Bu çalışma için incelenen kitap Yapı Kredi Yayınları tarafından 2012 yılında basılmış olan kitaptır. Kitap Mustafa Delioğlu tarafından resimlenerek görsellerle desteklenmiştir.

Su Yıkamak Kitabının Kısa Tanıtımı ve Özeti

Kitap bir tiyatro metni şeklinde kaleme alınmış olan “Uzaylılar” metniyle başlar. Bu kitapta diğerlerine nazaran farklı bir kurgu oluşturmak isteyen şair, asıl kitabın uzay yolcuları tarafından bulunmasını sağlamıştır. Bulunan asıl kitap diğerlerinde olduğu gibi şiir-öykü biçiminde kaleme alınmıştır. Bu kitapta yer alan şiirler diğerleriyle karşılaştırıldığında nispeten daha uzundur. Kitap “Sokaklar, Çeşme, Karpuzcu’nun Balonları, Okul, Okul II” olmak üzere beş şiirden oluşmaktadır. Kitapta bir çocuğun okula başlaması süreci ve okulda öğretmenin onna verdiği çok etkileyici bir öğüt anlatılır.

Bu çalışma için incelenen kitap Yapı Kredi Yayınları tarafından 2021 yılında basılmış olan kitaptır. Kitap Mustafa Delioğlu tarafından resimlenerek görsellerle desteklenmiştir.

ÖZ GEÇMİŞ

Sıdıka ERKOÇ, ilk ve orta öğrenimini Yozgat/Aydıncık'ta tamamladıktan sonra 2013 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği bölümünde başladığı lisans eğitimini 2017 yılında tamamladı. 2019 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. 2020 yılının mart ayında Mardin'in Derik ilçesine Türkçe öğretmeni olarak atandı. Görevine hâlen devam etmektedir.

İletişim Bilgileri

ORCID ID :0000-0002-4025-6516

Yayımlar:

1. Bayraktar, İ. ve Erkoç, S. (2021). "Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın "Balina ile Mandalina" Kitabının Bir Ders Aracı Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılması". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 20(79):1187-1204.
2. Bayraktar, İ. ve Erkoç, S. (2021). "Türkçenin Ana Dili Olarak Öğretiminde Yaşanan Güncel Sorunlar Üzerine Yapılan Araştırmaların İncelenmesi". *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 25(3):839-858.

Uluslararası Bilimsel Toplantılarda Sunulan Bildiriler:

1. Erkoç, S. (2022). Türkçe Derslerinde Konuşma ve Dinleme Becerilerine Yönelik Olarak "Cin İle Cincik" Kitabının Kullanılması. *13. International Congress On New Trends In Education*.